

Price \$3.00

Ціна 3.00 дол.

НОВІ ДНІ

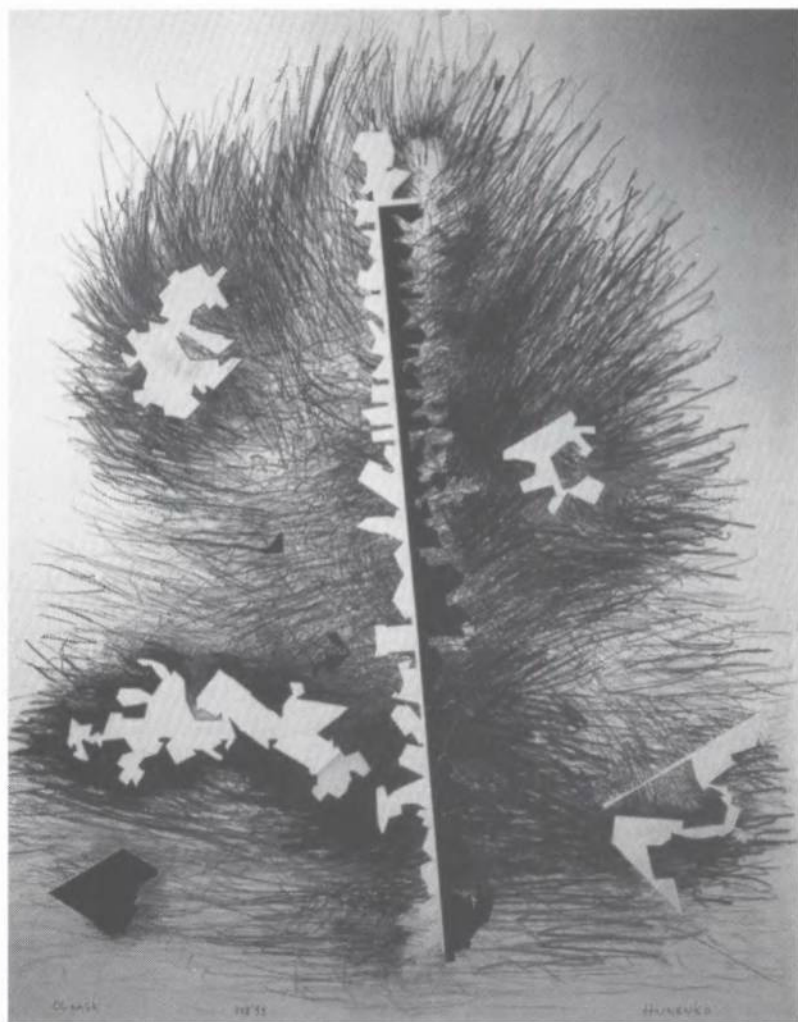
• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLIV

ВЕРЕСЕНЬ - 1993 - SEPTEMBER

No. 522

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd. in
Toronto, Ont., Canada

Адреса "Нових Днів":

NOWI DNI

**P.O. Box 400, Stn ~D~
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9**

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney

Business & Advertising manager:

A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION -

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$30.00

U.S.A.: \$30.00 US

АВСТРАЛІЯ: \$40.00 австралійських

ІНШІ КРАЇНИ

\$30.00 American or equivalent

Авіапоштою - \$70.00 (в Австралії \$85.00)

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

ALBERTA - АЛЬБЕРТА:

E. Krasnoshtan

4510 - 106 St., #208

Edmonton, Alberta T6H 4X2

Tel.: 437-7098

AUSTRALIA - АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko

61 Lawson Ave.

Frankston 3199, VIC. Australia

Tel.: 03-783 7782

M. Waksietenko

28 Alguna Cres.

Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN - ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. Ivan Dolgopiat

6 Nemoure Rd.

London, W3 6NZ England

diasporiana.org.ua

Засновник і редактор 1950-1969 П.К. Волиняк

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний - головний редактор

Адміністратор і Оголошення - Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Олександра Черненко -- В ДОРОЗІ ДО ДРУГОГО БЕРЕГА	1
Маргарита Лукеча -- КУЧЕРЯВІ ЯБЛУНІ І інші поезії	2
Анатоль Юриняк -- МАЛЕНЬКИЙ ЗАПОВІТ	2
Інас Омеляненко -- Я ТАКОЖ "ЗА", -- АЛЕ... ..	3
Галина Багряна -- "І ДОВГО ТИ БУДЕШ ПЛАКАТИ ЗА МНОЮ..."	7
Григорій Костюк -- ПІЗНАЙМО ЙОГО ГЛИБИННО	10
Ольга Федейко -- НАШІ КРИЛА РОЗПРАВЛЯЙМО	13
Віталій Шевченко -- УРОКИ ШАХТАРСЬКИХ БУНТІВ	14
Андрій Білинський -- РЕВОЛЮЦІЯ чи РЕФОРМІЗМ	15
о. мітр, Петро Біланюк -- ЗА РІДНИЙ КАТОЛІКАТ	18
Олег Чумак -- ДО ВЕРШИН СВІТУ	20
Юрій Соловій -- ХАЙ РЕЧІ ПЕРШІ БУДУТЬ ПЕРШИМИ	24
Юрій Мопшинський -- МИСТЕЦТВО ІНДІЇ	26
А. Глинін -- ДЕ Ж УКРАЇНСЬКІ МИСТЕЦЬКІ ПАМ'ЯТКИ?	27
Олег Алексійчук -- МИСТЕЦТВО ЮРІЯ НОВОСІЛЬСЬКОГО... .	28
Данило Гусар Струк -- НОВИЙ ЗДОБУТОК Л. ПЛЮЩА	30
Дмитро Нитченко -- НОВЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ПРОФ. Ю. БОЙКА	33
Веніамин Еппель -- ЮВІЛЕЙ ІВАНА СТЕШЕНКА	35
Іван Стещенко -- ДО СТАТУЇ ГОМЕРА	35
Ростислав Доценко -- ДУМКИ ПРОТИ НОЧІ	36
Богдан Ченурко -- ФІЛОСОФЕМИ	36
Микола Козак -- СТРИВОЖЕНІ РЯДКИ ПОЕТА	37
Лев Яцкевич -- СТАРІННЯ ТА ЙОГО ТІНІ	38
Т. Г. Коба, Г. А. Галіч, М. Колдун і інші -- ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ; ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ; КУЛЬТУРНА ХРОНІКА	39

На першій стор. обкладинки: Олекса Гуненко "ОЛ і ОК". 448 '93. Один з експонатів виставки, що відбувається від 7-го вересня до 10-го жовтня 1993 р. в Paul Mellon Arts Center, Wallingford, Connecticut.

● Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. ● Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. ● Незамовлених матеріалів редакція не повертає. ● Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

Олександра ЧЕРНЕНКО

В ДОРОЗІ ДО ДРУГОГО БЕРЕГА

ПАМ'ЯТНИК ШЕВЧЕНКОВІ У ВІННІПЕЗІ

Німіє слово рідне у серцях знебулих
з переситу дочасних благ і втіх,
і тоне в чужини глибокому намулі
на просторах розгублених доріг.

А він глядить на нас, як велетень незрушний,
в обіймах творчої снаги чоло
знов хоче розбудити збайдужілі душі.

На камені пророче слово ожило!

І, голосний, він думами в піснях іскриться,
що з серця наболілого лились,
що, наче блискавок вогненних громовиця --
всю безнадійно-хмарну розривали вись.
І буде він так довго -- голосом сумління,
лягатиме на душі, мов тяжкий тягар,
чиї ми діти свідчити незмінно,
тривожити, судити, наче володар,
аж внуки невмируще слово заповіту
могутнім чином понесуть на прапорах,
і дух його спокійний -- променистим світлом --
засяє на безмежних небесах!

1961

ГЕТСИМАНСЬКИЙ САД

Старі оливкові дерева
Припали віттям до землі.
Роса від місяця рожева
На чорній стовбура смолі

Зболілими блищить сльозами,
Постійно з ран душі тече.
Молитва, втиснена у рани
Тривог, під їх дрижить мечем.

Просив забрати чашу долі,
Надія вхопилась зорі,
Аж світла лет всмоктав поволі
Гріховний тьми земної рій.

Отець не чув, мовчало небо,
Заснули друзі на траві.
Він відрікався сам від себе,
Лиш серця промені живі

Горіли тьмою не затерті
У самоті, ген до безмеж.

"Самотній будеш в болю, в смерті,
Самотній в сутність увійдеш", --

Йому шептав це голуб вітром,
Що з іскор роздував огонь
У авреолі білу митру --
На сяєво Його долонь

Він землю здув з темнот провалля --
Йому до серця притулив,
Аж ласк Його зійшли спіралі
В любови світляний розлив.

1983

ПРИЗНАЧЕННЯ

Зігнули небо наскрізь обрію границі,
Щоб з нами по землі в безмежну даль ішло.
І, хоч печать більма прибила нам зіниці,
Небачених структур б'є вічне джерело.

Свідомости пізнання одягає форму
Речей і незліченних явищ у цей мент,
Коли йому складає час і простір норму,
Щоб чудотворний грав сприймання інструмент

Такими хвилями, що музика симфоній
Крізь призми їх злітає райдугами барв.
Їх аромату ритмом проникає скроні,
Підносить серцю радості солодкий звар.

Руйнує і будує, щоб міняти шати
Незрушного життя постійних воскресінь.
А білий голуб суть свою для благодаті,
Як тайну тайн, ховає в темну вод глибинь.

Щоб ми її шукали по дорогах ночі,
Задивлені в єдину путь його зорі,
Спаливши морок у вогні лілей пророчих,
Пили в душах прозорих сяйва попури.

1989

Із збірки вибраних поезій, яка вийшла п. з. "В дорозі до другого берега" (176 стор.) в 1992 році з фінансовою допомогою Фондації ім. Тараса Шевченка, під фірмою Об'єднання Українських Письменників "Слово". Книжку можна набути в Українській книгарні:

Box 1640
10215 - 97 Street Edmonton, Alberta, T5J 2N9
Canada

КУЧЕРЯВІ ЯБЛУНІ

Кучеряві яблуні у саду за тином,
Наче для побачення, росами умились,
Заплітали квітами зелені коси,
Щоб їм запишатися у весняну просинь.
Щоб їм закохатися в чорнобривий вечір,
Він нежданно впливе, обніме за плечі.
І стоять, народжені, незбагненим дивом,
Кучеряві яблуні у саду за тином.

ПО НИВІ ЙДУ

По ниві йду під враженням помилок,
Забрівши з головою у жита.
Та не казала я іще: "Життя помилуй",
А все прошу: "Хвилю мене, життя".
Не дай зачерствіти і не клади за комин,
Як сухарі складали в давнину,
Бо не збагнула всі твої закони,
Не всю тобі принесла данину.
Великі справи і малі роботи, --
То все незвідані, незнані рубежі.
А ти, життя, давай нові турботи,
Та не давай душею зубожіть
...Ніколи не скажу: "Життя помилуй!"
Ще не навчилася жити без помилок.

РЕВНОЩІ

Народилася, кажуть, в сорочці,
Запишалася ніжна, мов м'ята...
Півбіди, як ревнують хлопці,
Та біда, як ревнують дівчата.
Споглядають на кожному кроці...
Краще б менше ту вроду мати.
Не біда, як ревнують хлопці,
Та біда, як ревнують дівчата.

ПОСВЯТА СИНОВІ

Я в собі виношувала вірші,
Мов дитя виношують в утробі.
Мріяла, аби не були гірші,
Ніж в усіх на вдачу і на вроду.
Берегла від заздрощів і лиха,
Від глузливих слів і чорних пліток,
Потаємна, мила моя втіха
Жевріла під серцем ціле літо.
Восени червоним падолистом
Засипало яблуні за тином.
Посміхнувся ранок ясно, чисто
Просинався вірш мій так дитинно.
Я його від вітру затуляла
Як могла і пестила, і гріла.
Тільки думка сполохом кричала:
"Що ти в передзим'я наробила?"
Народила, світу не спитала
Незабаром віхоли й морози.
А хіба народження питають?

Раз прийшло -- стрічай його, що зробиш?
Що зима? А ми перезимуєм.
Загартуєм думку, душу, плоть,
І весні красивій, яспочолій
Прийдемо вклонитися удвох.
Вірше мій, дитино моя юна.
Сину мій, щастя тобі, щастя,
Частку мого серця, долі, болю,
Довго, довго ще тобі нести.

Маргарита Лукеча -- поетка і науковець. Живе і працює в Києві. -- Ред.

Перед відходом в інший світ

МАЛЕНЬКИЙ ЗАПОВІТ

Мій дух зі спаленого тіла
Хай лине в рідну Україну,
Щоб прилучитися до РУХ-у --
З'єднатися з міцними духом.

Відпалим же сказати: "Ой, лихо,
Чи вас історія не вчила,
Що отаманщина валила
Всі наші осяги й жертвенні діла!"

Цей клич, цей зойк, зіллється з предків зойком --
Від Полуботка, аж до Симона, Михайла і Петра,
Невже його Вкраїна не почує?
Я вірю в голос Бульби "Чую!"
І вже не лячно зустрічати
Незнану гостю в чорних шатах,
Бо їй підвладне лише тіло, а не дух.

Анатоль Юриняк
Лос Анджелес, червень, 1993

АНТОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ В АНГЛІЙСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

В американському видавництві Університету Ферлей Дікінсон появилася англomовна антологія "Shifting Borders: East European Poetries of the Eighties". Серед літератур тринадцяти європейських країн, тут представлені також поети України: Ліна Костенко, Іван Драч, Василь Голобо-родько, Василь Стус, Ігор Калинець, Софія Майданська, Ігор Римарук, Наталка Білоцерківець, Микола Рябчук, Оксана Пахльовська та Раїса Лиша.

Добірку української поезії (35 сторінок) підготувала і зредагувала д-р Лариса М.Л. Залеська Онішкевич, написавши до неї вступну статтю. Цілу антологію підготував проф. Валтер Каммінс -- головний редактор журналу "Літерарі Рев'ю". Збірка має 488 сторінок; ціна \$59.50; її можна замовляти в

Associated University Presses
440 Forsgate Drive
Cranbury, NJ 08512 USA

Це число журналу спонсорували: бл.п. Микола Шаблій, Чикаго; Анатоль Юриняк, Лос Анджелес; Іван Перепадченко, Торонто.

Я ТАКОЖ "ЗА", -- АЛЕ...

(Гумористичний нарис)

Я також за те, щоб в Україні були знесені пам'ятники Леніну. Але... -- по-перше: не робити процедури знесення такою негуманною, як це по своїй некультурності роблять ненависники "вождя світового пролетаріату". По-друге: на пам'ятники, які в скрутну хвилину можуть стати в пригоді нашим українським туристам (таке, наприклад, трапилося зі мною), накласти суворе табу і таких взагалі не чіпати. Зобов'язати міністра культури України спеціальним розпорядженням змусити секретарів парткомів -- пардон, ця братія, пересівши в посадові крісла нашої Суверенної, величається тепер іншими титулами! -- змусити, вельмишановних, на піднесену руку Володимира Ілліча повісити порядного розміру таблиці з великими написами, на яких точно вказувалося б, на що саме показує своєю рукою Ілліч.

Це раз. По-друге, самі подумайте, як можна, де це бачено, щоб такої людини, як Ленін, зашморгувати петлю на ший? Що він -- бандит з чорного лісу? Душогуб якийсь, що людям за драний кожух бебехи з живота випускав? Геній світового масштабу -- он хто він! А які твори писав, -- забули? Я не забув. Дядьки в нашому селі з тих "творів" потайки отакенні цигарки крутили та все підхвалявали: "Добрий папір, видно ще царський, не рівня районній газетці. Районка так смердить, що блювать хочеться!" Не годиться ж, щоб з такою людиною по-азіятському поводитися. Ленін -- є Ленін. Чи він забальзамований, чи залізний, а всеодно Ленін. Що про нас культурний Захід подумає? Та ще й по телебаченні такі звірства показують! Сімдесят років черги біля мавзолею стояли довші, як за хлібом, аби хоч через скло глянути на його геніальну лисину, а тут тобі враз сталієм тросом за шию хапають. Та ж могли зашморгнути за якийсь інший орган, не так би образливо було. А то при лихій годині можна Іллічу й голову відірвати. І що тоді? Без голови на звалище везти? У Москві, кажуть, в якомусь там парку відвели спеціальне місце, куди тепер звозять пам'ятники вождів "першої в світі комуністичної держави". Ходитимуть туди колись майбутні покоління дивитися на своїх знаменитих предків та будуть вгадувати, хто є хто? Отого он, з цапиною борідкою, впізнають відразу -- це товариш Дзержинський. Перший гицель в Чека, вірний соратник Леніна. І ондички того й тамтого впізнають, неважно, що всі вони знаходяться тепер не у вертикальному, а в горизонтальному положенні. А от із самим найбільшим вождем пролетарської революції у них може вийти великий конфуз. Обдивлятимуться з усіх боків та казатимуть: що воно за така сатана безголова? Видно якась "тьомная лічність".

Взагалі, процедуру знесення пам'ятників треба було б робити шито-крито. Без непотрібного, як жиди кажуть, "рейваху", щоб ніхто нічого й не знав. Так,

як це було зроблено з пам'ятниками Віссаріоновича. Вчора стояли, а на ранок і слід по них пропав. Навіть ті місця позаскороджували. Повставав на другий день робітничий клас, спішить знайомими вулицями на роботу, коли зирк -- серце в грудях похолело... Немає Сталіна -- "батька" злодії вкрали. Що воно за кара? А може й не вкрали, може, так треба. Але ніхто анічирк -- любима партія знає, що робить. Вона -- "честь і совість радянського народу".

От і по всьому. В ті часи, правда, "восседал на престолі всея Русі" наш землячок Микита. У нього макітра варила, -- не теперішнім президентам рівня. Розумний був чоловік. Знав як управляти своїми вірнопідданими. А як танцював! На одному бенкеті на бажання Сталіна як пішов навприсідки перед закордонними дипломатами, -- кишки свої дипломати од сміху надривали... Взагалі, в той час порядок був: "Шаг на лево, шаг направо" -- бах! і поминай, як звали. От! А при теперішній нашій демократії анархія процвітає. Серед білого дня хулігани на вулиці з прихожих штани стягають, а міліціонер повернеться до них спиною, встромить очі в жовто-блакитне небо суверенної України і мимрить собі під ніс, як той Карась до турка: "пташки, пташки, пташки"...

Добре, а тепер кілька слів, чому деякі з пам'ятників Леніна слід захистити від знесення. Переконала мене в цьому пригода, що трапилася зі мною під час гостювання в Україні. Мешкав я тоді у своїх родичів на селі. Ці мої дорогі родичі тижнів зо два возили мене автобусом до міста на різні екскурсії. Ходив я з ними там ніби під вартою. Вкінці такі походеньки до того мені надійшли, що одного дня взяв та й запитав:

-- У вас тут демократія?

-- Демократія, -- кажуть.

-- Тоді відпустіть мене, раба Божого, самого в місто. Хочу без поведиря походити.

Дуже чомусь моїм родичам не хотілося цього робити. Всякі теревені почали розводити, але я таки на своєму настояв. Не арештант же я, щоб мені увесь час хтось в потилицю дихав. Лише сказали, щоб з автомата подзвонив їм додому. Чому саме не хотіли відпускать, пояснити відмовилися. У ті анахтемські часи брат з рідним братом боявся по ширості поговорити...

Та хіба лише це. Люди, часом, плели такі нісенітниці, від яких вуха в'яли, реготати хотілось. Наприклад: колорадського жука, що на пні обжирає листя на картоплинні, завезли в Україну американці. Що за вредні капіталісти! Нігде від них спасіння немає. Свого жука "знистожили", а ти що день-другий розводь в відрі якусь чортовську "хемікалію", тюпай на город та березовим віничком картоплинню оббризкуй. Від такої модерної "технології" людину на блювоту тягне, а окаянний жук полежить собі, відпочине

після "дезинфекції" і далі за свою роботу береться. Капіталістичний жучок витривалий, такого на "Ура!" не візьмеш! Від американців німці також далеко не втекли. Знаєте хто на нашій землі бур'янів, -- отих, що на тютюн схожі, що стоять в зріст чоловіка такою гущою, що й не пройти, -- знаєте, хто того свинства понасівав? От бачите, -- не знаєте. А мене "просвітили", я знаю! фашисти насіяли, відступаючи з України, от хто. Сталося це зимою сорок четвертого року. Сніги тоді на Черкащині по коліна лежали, "непобедімая Красная" зганяла німчуків у Корсунь-Шевченківське оточення, а вони, дурні, замість воювати, ходили бур'яни по снігу сіяти. Через те й Корсунь-Шевченківську битву програли!

Слухаєш таке й думаєш: жартують люди чи й насправді вірять, що саме так воно й було? Не дай Боже, якщо "насправді", бо тоді, виходить, -- "котьолками" своїми рухнулись, бідолашні.

На моєму віку довелося мені бувати в товаристві різних "філософів". Уміли хлопчики дим в зічі пускати. Але щоб аж так брехать, аж на цілісінських три октави брати і вусом не моргнуть, то від такого страшно робиться... Страшно тому, що людина або вже цілком втратила почуття сорому, або живе в такому хронічному страху, що сама себе стала боятися.

Сьогодні в Україні такого не почує. Було це років вісім тому, а тепер, дякуючи Горбачовській гласності, людям помаленьку в головах провітрюється. Тепер повна свобода. Тепер ставай посеред Хрещатика і на всю свою пельку кричи, хоч лусни, "Ще не вмерла Україна!" на тебе ніхто й не гляне. Подумають, хіба, пришепелуватий якийсь з-за клуні вискочив. Самі знаємо, що не вмерла! А от, чи при цій нашій суверенності ніжок своїх з голоду не повитягаємо, то це ще питання питань. Під час мого гостювання про такі нечувані вольності навіть подумати було страшно, не те, що рота роззявлять. Люди знали одно: держи язик за зубами, будеш їсти борщ з грибами! На всякі питання лаконічно відповідали дуже популярним у той час слівцем -- "нормально". Слово це, як дірка від бублика, -- порожнє місце. Запитаєш, наприклад, як вам живеться? Нормально, кажуть. А як Бог здоров'ячком милує? Нормально. А ваша дружина як, діти? Нормально! Вас вкінці-кінців від такої "розмови" починає коробити.

-- Ну, добре, -- кажете, -- а яка ваша думка про нового генсека Горбачова?

-- Нормальна!

-- Що значить -- нормальна?

-- А ви што, російського язика не розумієте? Нормальна -- вот і всьо!

А ну ж не поспробуй до такого підкопатися за якимсь антирадянським слівцем. Не вийде, -- "вот і всьо!" Тому, мабуть, і мої родичі вели себе "нормально", коли не хотіли пояснити, чому я сам не можу їхати в місто.

У місто приїхав я благополучно. І найперше понесло мене на базар. Чому саме на базар? А дуже просто -- тому, що по містах лише на базарі можна ще почути українську мову. Таку, знаєте, сільську,

пересипану приповідками, різними та милозвучними інтонаціями. От, наприклад:

-- Гей, чорнобровий-кучерявий, -- вигукує повновида молодича до котрогось із покупців, що юрмами снуються між столами. -- Підходь до мене! Підходь, не стидайся, -- не ззім, свого вдома маю. Попробуй моїх огірків. Таких огірочків ти зроду не кушав. Не пошкодуєш. Сьогодні вдосвіта з росою навибибрала. Свіженькі та соковиті, під зубами хрумтять.

А навпроти, обставлена півлітровими пляшками з-під горілки, на цілу горлянку, з гуморком в голосі, рекламує свій товар інша:

-- Молоко! Купуйте молоко від племінної Кози! Жінкам помагає на ревматизм, а чоловікам, щоб соломи'яним вдівцем не стати. Купуйте, -- не пожалієте!

-- А якої масті твоя коза? -- запитає хтось насмішкуватим тоном. -- Не з рогами часом?

-- Гляди, щоб на твої лисині роги не вирости! -- Огризається тітка. -- Герой мені знайшовся в бабині кохті! Ти от краще купи та випий чашечку перед сном, побачиш, що з тобою буде! Це не молоко, а справжнісіньке лікарство!

І до мене одна молодича з залізними зубами почала приставати:

-- Дядьку, купіть кіло цибулі. Цибулька болгарського сорту. Не пекуча -- без хліба можна їсти.

Цибулі я, звичайно, купувати не збирався, але перекинутися з молодичею словом-другим дуже хотілося.

-- А чому продаєш? -- запитав і крадькома глянув на її потріскані, зчорнілі від сільської роботи, руки.

-- По рублю кіло. Беріть, не пожалієте.

Я вийняв два карбованці, подаю.

-- Заждіть минутку, ось одважу. Не годиться наперед гроші брати.

-- Не треба важити.

-- Як то -- не треба?... -- розвела руками молодича. -- На око давати, чи що?...

-- Та ні, на яке там око. Мені, тіточко, ваша цибуля непотрібна. Спасибі за милу розмову та й будьте здорові! -- відповів я, дивлячись у здивовані очі. Покинув перед нею на стіл гроші і пішов собі далі.

-- Дядьку, ви куди? Заждіть хвилину! -- гукнула молодича мені навздогін. -- Заждіть, кажу...

Я не озирнувся, але почув, як вона, збита з пантелику, сказала, видно, до своєї сусідки:

-- Маріє, ти колись таке бачила? Що воно за чоловік такий? Подивився, ніби нормальний, а от виходить -- клепки бракує! І то не одної, а всіх чотирьох. Бо де це чувано, щоб хтось ні за що гроші платив?

Обходив я базар вздовж і впоперек. Надивився, наслухався всякої всячини. А потім побачив вифарбувану на жовто бочку з великим написом "Квас", діждався своєї черги і одним духом хильнув підряд дві кварта, бо ж таке жароце надворі стояло, що сорочка від поту до спини прилипала. Добрий квасок, нема що нарікати -- посмакував. Але... Але, як вияви-

лося пізніше, краще б я його не пив. Через той клятий квас за малим не трапилася зі мною велика халепа. Не хотілося б та й соромно про таке розповідати, але справа тут в тому, що ця пригода піддала мені думку, як варто поведися з пам'ятниками Леніна. Так що, хоч-не-хоч, а розказати мушу. Дякуючи саме "пролетарському вождеві", пощастило мені, як мовиться, вийти з води сухим...

Та про це пізніше. А тим часом пішов я місто оглядати. Побував у кількох крамницях, універмазі, роздивлявся, як воно тут та що по чому. У той час порожніх полиць не було, але було дуже багато ледачих продавщиць. Сидить на табуретці отаке скисле, перекивлене, як середина на п'ятницю, і "відробляє" свою місячну ставку. Попросиш щось показати, без в'дливих слівця не обійдеться, або й взагалі не зволють пані з табуретки встати.

В універмазі побачив я відділ з фото-приладдям, підійшов і кажу до продавщиці:

-- Покажіть мені, будь ласка, фотоапарат "Київ". Отой он, що на верхній полиці стоїть.

-- Ви будете купувати? -- Не поворухнувшись на своїй табуретці, буркнула продащиця.

-- А хто в мішку поросся купує?

-- Это меня не интересует. Значит, купувати не будете, да? Тогда і показывать не буду!

От і по гешефті. Чого вставати та знову сидати, кому така морока потрібна? Від цього заробіток не підвищують. В перепалку з продавщицею я не встрявав, бо такий кіл на голові теши, всерівно нічого не допоможе. На допобачення, правда, поставив їй "скромне" питаннєчко:

-- Ви знаєте, шановна, як називається хвороба, якою страждають люди від постійного сидіння?

-- Пашол вон, паразіт! -- крикнула продавщиця і за малим не шпурнула в мене рахівницею.

Цікаво самому по місті ходити, весело...

Потім вирішив заглянути до одної книгарні, де минулого тижня бачив п'ять томиків Сосюри, але не мав при собі грошей. Подивлюся, думаю, скільки в тих томиках справжнього Сосюри, а скільки "липи", і якщо варто буде -- куплю.

Та... побувати мені в книгарні не довелося. Через гаспідський квасок треба було якнайскоріше поспішати туди, де цар пішки ходить. Але для мене, виявилось, це було не так просто. У цьому місті я новачок, де шукати таке "заведення", не знав. Та не біда, подумав, -- язик до Києва заведе, в когось запитаю. Бачу, йдуть дві породисті дамочки. Взалися собі по підручки, стегнами вихитують. Сукні на них розкішні, волосся в обох червоне, хоч руки до нього грій, а зачіски а-ля он-куди. Справжні маркізи. Я вже було настроївся їм назустріч кинутись, але в останній хвилині схаменувся. А що, коли це жінки якихось генералів, або "висших партійних чинов"? Куди мені з таким некультурним запитанням до них пхатися. Чого доброго ще й виматюкають. Чули, може, як дочка Брежнєва по телевізору матюкалася? Не чули? А шкода. Куди Сталіновій Світланці до неї! Світланка, коли "останній" раз повернулася "на родину", лише

разок до американського кореспондента в Москві ефкнула, а Галіна -- Галіна показала вищий клас блатняцького жаргону: було в неї і на Є і на Йо, і на "растуда твою!" Так ото я подумав, може й ці дві дамочки з того самого коліна, що дочки генсеків, ліпше з ними не заводитись.

Давай я оглядатися сюди-туди, але довкола -- ні живої душі. І тут враз згадав про телефон. Казали ж родичі обов'язково їм подзвонити. От і подзвоню, в них запитаю, що мені тепер робити! Побачив поруч автомат, вийняв двокопійного мідячка, тикаю куди слід. Але чомусь мій мідячок не хоче всередину пада-ти. У нас в Канаді падає, а тут не хоче. Мабуть автомат зіпсований. Пішов до іншого -- і той зіпсований. До третього -- таке саме. Що за лиха година?! А може я тут чогось не знаю? Роблю не те, що слід. Коли бачу, чоловік чимчикує. Інтелігентний такий на вигляд чоловічок -- під краваткою, з портфеликом в руці. От у нього й запитаю, що воно з цими їхніми автоматами?

-- Вибачте, -- кажу, -- не могли б ви мені пояснити, як користуватися телефоном.

Чоловік від здивування витріщив на мене очі.

-- Ізвиніте, што ви сказали?

Я ще раз повторив своє запитання.

Чоловік кілька секунд дивився на мене з таким виразом обличчя, мовби перед ним стояв тубілець, що недавно вискочив з джунглів і перший раз у своєму житті побачив телефон.

-- Так, значить, не умеете пользоваться телефоном?

-- Виходить, "не умею".

-- А в чем дело?

-- Гроші не падают...

-- Должны падать! -- сказав чоловік насмішкуватим тоном і подався своєю дорогою.

Ах, ти ж, матері твоєї ковінька? Розумний який знайшовся. Інтелігентик паршивий! Без тебе знаю, що "должны".

Але чорт з ним, з інтелігентиком -- не пояснив, то й не треба.

Саме напроти мене переходили вулицю дівчатка. Почекав я хвилину, а потім звернувся до найстаршешньої, з білими бантиками в косах.

-- Дочко, у мене щось з телефоном не виходить. Не могла б ти, часом, мені...

-- Почему, бабушка, не выходит? В чем дело?

-- Монета не падает.

-- Интересно... -- Сказала дівчинка. -- Имеете две копейки? Ставьте вот сюда. Поставили! А теперь наберите номер вашего телефона и когда с другой стороны снимут трубку, денежки ваши полетят всередину и вы будете разговаривать. Вот и весь секрет, бабушка.

Он воно що!.. Виявляється, тут все навиворіт.

-- Спасибі тобі, дочко, Ой, спасибі! -- ніколи не забуду! Рости велика та щасливою будь!

-- Не за што, бабушка. Приятных вам разговоров.

Дівчатка, сміючись, пішли собі далі, а я за кілька секунд почув у трубіці голос мого племінника.

-- Ну, як там у вас справи, дядя? Дякую, що подзвонили. Ми тут уже почали турбуватися за вас.

-- справи мої кепські, Василю.

-- Що трапилось? -- почувся в трубі схвильований голос.

-- Покищо нічого не трапилось, але скоро може трапитись. Випив я, голубе, дві кварта квасу, а тепер хоч штаньми жертуй. До зарізу треба в туалет, а де шукати -- не знаю.

-- Фу... ну й налякали ж ви мене крепко!.. Подумав попервах, може наші хлопчики "запросили" вас до себе на "дружню розмову". Ну, добре, -- а де ви тепер є?

-- Чи я знаю, де я є.

-- Як вулиця називається, не примітили? Шкода. Але нічого. Подивіться навколо, може побачите щось таке, що в вічі кидається?

-- Ніби нічого такого не видно... Чекай -- пам'ятник Леніна он з-за дерев виглядає.

-- Чудесно! -- вигукнув Василь. -- Це саме те, чого нам треба. Бачите, куди вождь рукою показує? Ото й добре! Якраз в напрямку нужника він і показує! Вулиця, на якій ви тепер знаходитесь, Пролетарською називається. Пройдіть нею один квартал в напрямку, куди Ленін показує, і поверніть праворуч. Біля першого будинку знадвору побачите сходи, що ведуть в підвал. Опустіться ними вниз і потрапите саме в те місце, в яке вам треба.

Дякуючи Ленінові, дійшов я до того спасенного місця благополучно... І благополучно з нього вискочив. Затримуватися надовше у таких "дезинфекторах" небезпечно -- від нашатирного "запаху" можна зомліти.

На закінчення з цього всього варто б зробити такий висновок: загнав "геніальний" Ілліч своїми брехливими кличами люмпенпролетарію у кривавий нужник еСеСеРії, -- нехай тепер з нього хоч паршивенька користь буде. Повісити на витягнуту руку вождя великі таблиці з написами "Публічний туалет" і хай допомагає громадянам у потребі розв'язувати їхні фізіологічні проблеми. ■

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

-- ROMIKA -- SALAMANDER -- LA VALLE
-- GALLUS -- ORTHOPEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede)
TORONTO, ONT. M6S 1N4

TONY HRUBI
(416) 763-1851

відчиняйте

КОНТО СОВИ

Кредитова Спілка "СОЮЗ" радо пропонує Вам відчинити новеkonto для дітей -- Конто Сови "Сімон". Цеkonto дасть можливість Вашим дітям навчитися ігровим шляхом управління грошми. Конто Сови призначене для дітей до 12 років і надає їм такі спеціальні зручності та послуги:

- * ощадну книжку сови Сімон
- * членську картку Конта Сови
- * величину уділів лише 10 доларів
- * щоденні проценти, виплачувані місячно
- * щомісячне заохочування, подарунки, конкурси
- * термінові вклади на суму лише 100 доларів
- * поквартальну випіску про ріст заощаджень

So-USE CREDIT UNION

2267 Bloor St. W.	Toronto	763-5575
406 Bathurst St.	Toronto	363-3994
31 Bloor St. E.	Oshawa	432-2161
26 Eglinton Ave. W.	Mississauga	568-9890

Ваша Кредитова Спілка
має великий вибір фінансових послуг.
Звертайтеся до нас з усіма
Вашими фінансовими потребами.

Галина БАГРЯНА

"І ДОВГО ТИ БУДЕШ ПЛАКАТИ ЗА МНОЮ..."

(Спогади дружини Івана Багряного)

Отак прощався зі мною мій чоловік незадовго перед смертю.

1946 року приїхала я з містечка Фюссен до Нового Ульму з хором тоді визначного диригента Нестора Теофановича Городовенка. Під час концерту в першому ряду сидів якийсь поважний пан, котрий, мені здавалося, все дивився на сцену в мій бік, і мені було якось дуже ніяково.

У перерві мій незнайомий підійшов до мене на сцену і сказав: "Я роблю проєкт пам'ятника українським полеглим. На пам'ятнику, окрім списку померлих має бути відображена запечалена українська дівчина. Досі я шукав таку дівчину і сьогодні її знайшов. До побачення!" Я ще дужче зніяковіла і подумала, що за дивна людина та що усе це означає?

Після концерту, вже при виході, цей пан знову підійшов до мене й каже, що він має приятеля і конечну справу в Фюссені. Він одразу ж поїхав зі мною та з нашими хористами й провів мене додому.

Пізніше писав він мені дуже гарні листи й цим укрався в моє серце. Оповів мені, що він мав сім'ю, але всі загинули, говорив, що йому дуже боляче про те оповідати, і повторював, що усе своє він втратив.

Того ж року ми побралися. Бідні були обое. Опріч кількох книжок та нот, я не мала нічого, Іван Павлович також. Але він був веселої вдачі, заразив і мене тим, і нам часто було весело тоді, коли й не було чого їсти.

Пригадую наше так зване весілля. У нас ні ложки, ні миски, але Іван Павлович запросив кількох гостей, і ми заметушилися, адже треба якось гостей пригостити. Пішли ми до міста, купили кілька баклажанів, кілька оселедців, а хтось із гостей приніс чудовий, пахучий, дивногарної зеленої фарби лікер. Добра сусідка позичила тарілок, мисок та все, що треба. Звичайно, наша закуска зовсім не гармоніювала з випивкою, але гості робили задоволений вигляд і всі ніби тішилися.

Тільки мені якось муляко стало, шкода мені було хору, приятельок, свого диригента та все те, що я покинула. Думала, чи я добре зробила, я ж свого чоловіка майже не знала. Не знала й гостей. Пригадую проф. Мих. Воскобійника, проф. Ів. Дубинця, ще когось. Усі вони були для мене чужі, невідомі люди.

Згодом зняли ми одну маленьку кімнату, зимою диміла піч, був протяг, коли відчинити двері в коридор. Грошей не було, їсти теж скупо, але нам здавалося, що це тимчасове явище.

Чоловік захоплювався працею. Він зі своїми друзями зорганізував політичну партію УРДП, заснував тижневу газету, "Українські Вісті". Його партійні дру-

зі були, як він казав, добрі хлопці, яким можна вірити і які ніколи не зрадять. Часом він перебільшував.

Іван Павлович умів працювати швидко. Коли була конечна потреба, писав статтю за півтори-дві години. Своєю роботою не завжди був задоволений. "Ах! Лівою рукою написав", -- казав він.

У той час у нас у квартирі всюди домінували "Українські Вісті". Замість фіранок вікна були прикрашені "У.В." "Вістями" накривалися полицки з книжками та частина стола. З "Українських Вістей" скручував Іван Павлович грубі, "запашні" цигарки, без яких він жити не міг.

Великою радістю для Багряного був вихід збірки поезій "Золотий бумеранг". Вірші створені у харківській в'язниці 1932 року.

Він любив читати свої вірші з пам'яті і робив це дуже вдало, з ентузіазмом. Пригадую, як раз на сцену прибігли якісь старші жінки, цілували його, обнімали й примовляли: "синок наш", а я зі зворушенням стримувала сльози.

Я любила, як він читав:

З КАМЕРИ СМЕРТНИКІВ

З циклу: "Каїнам, хамам і провокаторам, мертвим, живим і ще не народженим, в Україні і поза Україною суцям".

СВОЇ СЕРЦЯ НАМ ВИРИВАЛИ,
ЧУЖІ ТЕСАЛИ НАМ ХРЕСТИ.

О. Олесь

I

Б'є крильми птах глухої півночі над мурами,
Б'є крильми птах
Та й ловить дзьобом грати...
Не жур мене, товаришу похмурий мій, --
Нам так приречено з тобою умирати.
На велелюднім торжищі між нищих і крикливих,
За тридцять срібних продані від Каїнів і Юд,
Ми ордени їм кров'ю покропили
І, вже не вірячи у Божий страшний суд, --
За мудрість і любов, за скривджених і вбогих
Ми підем на Голготу -- ти і я --
Під крик "Розпни! Розпни!" нікчемного й брудного
Орденоносного хам'я...

V

Б'є крильми птах глухої півночі над мурами,
Б'є крильми птах... І мотиль прилетів --
Із п'ятми на світло крізь іржу прутів
Загнався мотиль здруу.

*І закрутився в безнадійнім герці!
Об дивне світло поломивши зір,
Б'ється в розпуці, трапивши у вир,
Б'ється шалено,
Б'ється об пухир.
Як об набрякле болем серце.*

VI

*Немає відгуку. Чигає ніч байдужа.
Набрякле серце марно жде поради...
Дай руку! Дай же руку мені, друже!...
А ти любив цей світ брехні і зради...*

VII

*Чого ж той птах бунтує так за мурами?
Чого ж той птах так крилами об ґрати?
Товаришу, товаришу похмурий мій,
Ну, а як ми не хочем умирати?!*

*І ми не вмерем!
Нас не зітруть із рубрики! --
Ми оживем в страшнім вогні стихії. --
Ми ще каратимем хамів
Мечем Республіки
На Місці лобнім
там
біля Софії!*

Мій чоловік був життєрадісний і все вірив у щасливе майбутнє. Хоч часто тішитися не було чого. Били нам вікна й різними записками, писульками остерігали чоловіка: "Коли будеш і далі так писати, розпоремо тобі живіт і твоїй жінці!"...

І раптом у 1947 р. в Івана Павловича щодня підвищена температура. Звернулися ми до лікарів -- виявилася відкрита форма сухот. Советська тюрма нагородила його цією хворобою, а він думав, що в Сибіру, пивши ведмеже сало, вилікувався.

І тоді почалась справжня трагедія. Він мусів покинути Ульянов і їхати на лікування. У Німеччині з відкритим процесом, з дірками в легенях не дозволялося жити з родиною.

Перший санаторій -- в Гарміш-Партенкірхен. Там йому було погано. Він хотів і за тих умов продовжувати працю, але в його кімнаті були інші хворі.

Діставали ми тоді допомогу від соціального відділу. Почалося по-справжньому злиденне життя. Іван Павлович хотів, щоб його частіше провідувати, але я не мала за що купити квитка.

Надійшли гроші з Австрії через банк за видання "Тигроловів". Про це довідався соціальний відділ і всі кошти забрав, мотивуючи тим, що ми їм винні.

Після другого видання "Тигроловів" я взяла замість гонорару книжки, продавала знайомим німцям і мала трохи грошей на відвідини чоловіка.

Вийшли "Тигролови" і англійською, але грошей, не знаю чому, дістали ми небагато. Проте чоловік зовсім тим не переймався і казав, що гроші колись будуть.

Іноді бували ми в Італії. Лікар заборонив чоловікові бути на сонці, тому він сердився і казав, що той

нічого не тямить. Іван Павлович дуже любив сонце і вважав, що то його здоров'я.

Згодом чоловік перейшов в іншу лікарню, розташовану в Сант-Блязієні, Шварцвальд. Він мав окрему кімнату, що було досить дорого, і ми хвилювалися, як же буде з наступним рахунком.

Друзі з Америки, Канади, Англії, Австралії помагали, як могли, й підтримували його морально.

У 1950 році народився наш син Нестор, але з легенями в Івана Павловича знов було гірше, тому й надалі він залишався в санаторії.

Чоловік просив мене все писати про сина. І я писала... Одного разу пишу йому: "малий прибіг з вулиці і весело заявляє: "А ми з Наталкою цілувалися". (Наталці було три роки, Несторові -- чотири.)

За десять років після сина народилася Роксолана. Чоловік був захоплений нею, як і сином. Він казав, що дочка схожа на нього, але краща, бо ж дівчата завжди кращі.

Пригадую, малій було приблизно два роки. Ми з чоловіком кудись збиралися, але Роксолана вперто не хотіла йти з нами. Ми все-таки випровадили її надвір і раді, що вона все забула. Раптом наша мала, така чистенька, як лялечка, одягнена вся в білому, сіла в калюжу, і ми зрозуміли, що вона нас перемогла. Я довго сердилася, а Іван Павлович казав: "От характер!" Сміявся.

Одержала я від чоловіка за весь час понад 300 листів, колись по моїй смерті дочка опублікує їх.

Чоловік любив спів і сам трохи приспівував, хоч голосу особливого не мав.

Дуже любив гостей, і через те я часто переживала. А чому? Прийде Іван Павлович додому і приведе кількох приятелів, а до мене тихенько: "Ти не журись, ми сядемо і щось з'їмо!" І тоді мені доводилося дуже "крутитися", щоб щось подати, а з харчами у нас було сутужно.

Казав чоловік: "і в нас колись будуть гроші, правда, килимів у нас не буде, картин теж не буде. То все нецікаве. Не хочу бути рабом своїх речей. Зрештою, то все дрібні, мишачі справи. Але ми будемо подорожувати, поїдемо в Китай, Японію, а може, зупинимося в Канаді. Там, окрім праці, можна зайнятися мисливством. Мені Канада дуже нагадує Україну".

Згадував з любов'ю свою дочку Наталку та сина Бориса. "Це ж, -- каже, -- він, Борис, складав віршики, пригадуєш:

*Росте травичка,
капле водичка,
а по дорозі
стрибає птичка,
перепеличка...*

Цікавий хлопчина був".

Били нам вікна, називали чоловіка комуністом, бо ж він заявив в "Українських Вістях", що наші кадри там і в комсомолі, і в партії...

Мій чоловік був дотепний, відважний, ніжний, міг бути й грізний -- до ворога. Казав: "Я сильний, мене й палкою не доб'єш, а коли помру, то й по смерті буду дбати про вас".

Він був переконаний, що подужає свою хворобу і тоді напише найкращу свою книгу про свого батька-муляра, відважного, чесного й сильного. Іван Павлович казав якось загадково, посміхаючись: "Мулярі" -- вже виношена, готова книга".

Але серце не витримало. Він скінчив своє коротке, неспокійне життя в 1963 році. А мені й досі звучить його вірш з поеми -- "Мечоносці":

*Благословенний день і час.
Й Вітчизна наша з нами!
Нехай ідуть до чорта всі
З розпучкою й сльозами.*

*Ми народились не самі
І день благословили, --
Діди-бо знали -- будем Ми!
І меч нам залишили.*

*Благословен же день, і час,
І бурі ці, і зливи,
І мати, що родила нас,
Щоб взяти МЕЧ могли ми,*

*І сполохи, і все, що є, --
Благословенно тричі!
Прийми життя таким, як є,
Й дивись йому у вічі.*

*На світі цім розумно все --
І тюрми ці, і ґрати,*

*І ми, що прибули оце,
Щоб їх поруїнувати.*

*Клади ж важкий п'ястук на Меч,
Чіпляй через рамено...
Ми народилися якраз!
Ставай плечем до мене.*

*Ми народилися якраз
І знаєм, чії діти.
Благословен той день і час, --
Тут є нам що робити.*

*Клади ж важкий п'ястук на Меч
І не хитайсь в двобої!
Ми будем гордо умирать
І не вмеремо з тобою.*

*Ми є. Були. І будем МИ!
Й Вітчизна наша з нами!
Нехай ідуть до чорта всі
З розпучкою й сльозами.*

І тепер на пам'ятнику на його могилі я просила викарбувати перші два рядки останньої строфи...:

*Ми є. Були, І будем ми!
Й Вітчизна наша з нами! ■*

Друкується за журналом "Дніпро" до 30-ліття з дня смерги поета і народного трибуна І. П. Багряного (28-го серпня 1963)

Finchuk's

SENDING PARCELS FOR OVER 30 YEARS

ПОСИЛКИ НА УКРАЇНУ
• ОДЯГ • ХАРЧІ • ЛІКІІ • ВІТАМІНИ •

99¢/lb.

\$2.18/kg.

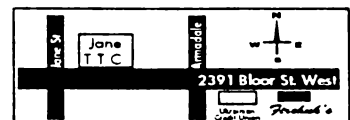

\$2.27/lb.

\$5.00/kg.

БЕЗПЛАТНО ДОСТАВЛЯЄМО ДО ХАТИ НА УКРАЇНІ

Queen St. store: 364-5036
Bloor St. store: 766-6771
Hamilton store: 549-2005

ПІЗНАЙМО ЙОГО ГЛИБИННО

(Деякі думки до 100-річчя від дня народження
і 60-річчя від дня трагічної смерті Миколи Хвильового)

Понад півсторіччя вся творча спадщина Миколи Хвильового була заборонена. Всі опубліковані книжки були вилучені з книгарень, з шкільних і міських бібліотек і заховані в недоступні спецфонди. Недруковану рукописну і заборонену ще за життя машинописну спадщину (листування, памфлети, роман "Іраїда", друга частина роману "Вальдшнепи", тощо) було вивезено органами НКВД відразу після самогубства письменника у невідоме й очевидячки знищено. Бо й досі нічого, окрім памфлету, і то з купюрами, "Україна чи Малоросія" -- не знайдено. Ім'я його не можна було згадувати. А якщо згадувалося, то з негативними, лайливими епітетами: зрадник, фашист, націоналіст. Пригадаймо, що ще зовсім недавно, вже в добу перебудови, здається 1988 року, коли на відомому переломовому пленумі СПУ поставлено було питання про реабілітацію Хвильового, то присутній тоді наглядчик за літературою від ЦК КПУ Єльченко з апломбом заявив: Ні, Хвильового не буде реабілітовано. Це -- ворог. Правда, пройшло мало часу і сміття єльченків розвіяв вітер всенародної революції, розвіялося воно по невідомих закутках нашої республіки, а Микола Хвильовий тріумфально вернувся до свого народу. Повернувся у виміряну в багатьох його творах вільну, незалежну українську державу. Така діалектика об'єктивного історичного процесу чи, як висловлювався сам Хвильовий, залізна логіка історії.

За цей, порівняно короткий час про Хвильового написано чимало цікавих і вартісних статей. Але серед того небагато спроб глибшого аналітичного вгляду і синтезованого осмислення всієї складності та глибини його життя і творчості.

Які ж біографічні й творчі питання М. Хвильового потребують глибшого, а подекуди монографічного дослідження? Я дозволю собі подати тут ті проблеми, які мені видаються найвагомішими.

Насамперед, біографія Хвильового потребує нового об'єктивного наукового перегляду. Треба перевірити все: і походження батьків, і стосунки з родичами (Смаковський, Савич) і освіту (уточнити місце, час і назви шкільних закладів, де вчився Хвильовий), ймовірні впливи (суспільно-партійне середовище, учителі, література) на формування його соціальної і національної свідомості. Встановити (по змозі документально) час його служби в російській армії та участь у Першій світовій війні (де, коли і в якій частині був на фронті). Що робив на Богодухівщині, повернувшись із фронту в жовтні 1917 року. Участь у повстанні проти гетьманського режиму, наступ Денікіна і відступ з червоною армією на північ (військ УНР на Богодухівщині в той час уже не було -- Ред.). Уточнити, коли став членом КП(б)У. Чи був тоді в червоній армії та які посади займав там. Коли знову опинився в Богодухові і що там робив до весни 1921 року? Матримоніальні історії. Уточ-

нити: перше одруження з Катериною Гащенко і народження дочки Іраїди 1920 року, розлука і друге одруження з Юлією Уманець. Харківська доба 1921-1933.

Це в загальному про біографічний аспект.

Творчий аспект розгалужується на ба-

гатючий спектр проблем, з яких найвагомішими мені здаються: по-перше, пропагована ним та його однодумцями теорія і практика активного романтизму чи вітаїзму, як нового стилю українського мистецтва доби національно-державного відродження України. Пригадаймо, що вже у першому своєму памфлеті "Камо грядеши" (Твори, т. 2, Київ, стор. 419) Хвильовий проголосив:

"І коли тепер ми запитуємо себе, який напрямок мусить характеризувати і характеризує наш період переходної доби, то відповідаємо: -- романтику вітаїзму (віта -- життя)... І ми беремося за клинок романтичної шпаги". І трохи нижче: -- Романтика вітаїзму, "як і всяке мистецтво, для розвинених інтелектів. Це сума -- нового споглядання, нового світовідчуження, нових складних вібрацій".

У передмові до збірника "Літературного ярмарку" 1929 р. Хвильовий писав:

"...твори в стилі романтики вітаїзму це -- глибина думки, поєднана з витонченим словом, калямбур з оригінальністю, сльозина з теплою пародією на саму себе і велика та глибока радість із тією журбою, що так прикрашує чоло мислителя".

Треба проаналізувати і поглибити теоретичні висловлювання про романтику вітаїзму Миколи Хвильового та його сучасників і послідовників, точніше, зібрати й систематизувати всі ці теоретичні й декларативні висловлювання тодішніх прихильників романтики вітаїзму (активного романтизму) й опираючись на них, чи під прожектором цих принципів, розглянути творчість усіх майстрів 20-их років. (М. Хвильовий, Л. Курбас, О. Довженко, П. Тичина, М. Куліш, Ю. Яновський, М. Бажан, І. Сенченко, М. Рильський, М. Вериківський, А. Петрицький, Б. Меллер, М. Зеров, М. Бойчук, В. Сосюра, Є. Плужник та ряд інших, що творчо йшли в цьому висхідному фарватері.) Це дуже важливий, на мою думку, етап дослідження бо ж безсумнівним фактом є, що хоч у переважній більшості теоретиків і практиків

Микола Хвильовий.
Світлина зроблено в 1933 р.,
в останній місяць життя.

активного романтизму було фізично знищено, а тим, що вижили, закрили рота і творчо приглушили, але спалах, дух стилю романтики вітаїзму жив і творчо запліднив цілий ряд видатних митців українського слова, пензля, музики, театру 50-х, 60-х і дальших років.

Ідея активного романтизму, як стилю доби національно-державного відродження органічно пов'язана з історіософічною візією Хвильового про азіатський ренесанс у мистецтві або з теорією четвертого відродження людства. Це окрема велика тема для нового осмислення і дослідження. Про азіатський ренесанс М. Хвильовий заговорив тоді, коли вся Азія була колоніально поневолена і народи її ніби спали. Пройшло півсторіччя. І що ж сталося з народами колоніальної Азії? Де і як вони стоять тепер? А що ж буде ще через півсторіччя? А Хвильовий свою візію плянував на кілька сторіч. Уже в першому памфлеті "Камо грядеши" М. Хвильовий декларативно проголосив: "Отже, гряде могутній азіатський ренесанс у мистецтві, а його предтечами є ми, "олімпійці" (Твори, т. 2, стор. 415). Отже, свою візію азіатського ренесансу він органічно пов'язував з українським національним відродженням і новим стилем українського мистецтва -- романтикою вітаїзму.

Цю свою візію азіатського ренесансу у мистецтві Хвильовий плянував викласти ширше в окремій монографії. Але здійснити це йому не вдалося. Проте, в памфлеті "Україна чи Малоросія", 1926 р. (забороненому тоді до публікації і лише через 55 років опублікованому, на жаль, з купюрами) він приділив окремий більший розділ. Сучасники Хвильового сприйняли цю візію по-різному. Одні -- як національно-романтичний месіанізм, другі -- з ноткою іронії, як апокаліптичну містику, а треті -- як ворожу націоналістичну концепцію. На мою думку, архіважливо було б тепер спокійно і глибше, з позиції наших днів проаналізувати цю концепцію Хвильового і визначити її справжнє місце серед багатьох інших історіософічних концепцій народів світу. Є безсумнівним тільки те, що цю грандіозну візію М. Хвильовий створив у полум'яній ідеї виходу України та її мистецтва, як будівного активного чинника, на світову арену.

Третя дразлива проблема, яку Хвильовий гостро поставив -- це було питання про шляхи розвитку української літератури й мистецтва взагалі. На нових шляхах відродження українська література неминуче мусить зірвати зі старими формами і засобами відчуження, бачення й зображення світу, що зумовлені були її віковичною залежністю від її північного сусіда. Виходячи на нові творчі обрії, українська література конче мусить визначити свою нову орієнтацію.

На яку ж літературу світу ми тепер повинні орієнтуватися, -- питав Хвильовий. І відповідав: -- на яку завгодно, тільки не на російську. Це категорично і без застереження.

Кинувши таке дуже на той час відважне твердження, М. Хвильовий спробував вмотивувати його гостровникливим оглядом новітньої російської і західноєвропейської літератур. Це він зробив принагідно і спеціально в кількох своїх памфлетах від "Камо грядеши" починаючи та "Україною чи Малоросією" кіпчаючи.

Мотивувавши цим твердженням, що українська література від тепер бере свою орієнтацію на західноєвропейську, він категорично застеріг: беручи орієнтацію на західноєвропейську культуру, ми зовсім не думаємо припрятати нашу літературу, наше мистецтво до якогось нового заднього воза. Навпаки, ми йдемо у Європу вчитися. Ми хочемо глибше пізнати її кращі вікові культурні надбання, її творчий дагівсько-фавстівський дух. Але пізнати це глибоко для того, щоб через кілька років спалахнути своїм власним, новим, тільки нам приたまним світлом.

Хай дарує мені читач. Це не цитати. Це лише переказ з пам'яті. Але суті точних висловів Хвильового він не міняє.

Ця історико-культурна теза Хвильового викликала занепокоєння у верхах імпреської олігархії. Це виразно можна бачити з відомого листа Сталіна 1926 року до Л. Кагановича та інших членів Політбюро ЦК КП(б)У. Отже, ця третя проблема про орієнтацію української літератури на "психологічну Європу" заслуговує на окреме ширше дослідження. Треба ще і ще раз глибоко продумати, спокійно, науково, опираючись на всебічний аналіз літературно-мистецьких і суспільних стосунків між Україною і Росією в добу Хвильового, щоб прийти до висновку чи гасло Хвильового втілювати як мога швидше від російської літератури й беззастережно орієнтуватися на західноєвропейську було продиктоване залізною логікою часу, чи тільки логікою його особистих бажань і умовисловів. І ще важливо встановити чи ця ідея "європеїзації" української літератури умерла разом зі смертю Хвильового, чи дивом історії відбилася в пізніші десятиріччя на дальших шляхах розвитку української літератури.

Ідея орієнтації на західноєвропейську літературу органічно пов'язана з ідеєю нового стилю української літератури -- активним романтизмом (романтикою вітаїзму). Бо ж, як знаємо з писань Хвильового, в переможному процесі азіатського ренесансу в передових його лавах ітиме когорта українських романтиків вітаїзму, що в кульмінаційний час перемоги "зійдуть на гору Гелікон і поставлять там світильник ренесансу, який п'ятикутною зіркою засяє на весь світ".

Ми дійшли до четвертої проблеми в спадщині М. Хвильового, до історіософічної візії четвертого відродження людства.

Свою візію четвертого відродження людства Микола Хвильовий опер на давно існуючу в науці циклічних культурних типів розвитку людства. Саме на початку 20-х років цю теорію у своєрідній інтерпретації спопуляризував талановитий німецький філософ мюнхенської школи Освальд Шпенглер у своїй, блискуче написаній праці "Занепад Європи" (DER UNTERGANG DES ABENDLANDES).

Книжка ця набула широкого розголосу в світі. Була перекладена на багато мов, зокрема на російську. М. Хвильовий, що саме в той час інтенсивно обдумував свою грандіозну візію азіатського ренесансу в мистецтві й четвертого відродження людства (про це переконаливо свідчать його листи до М. Зерова, 1923-24 рр., і його художні твори, зокрема "Санаторійна зона", 1923 р.),

неминуче гостро зіткнувся з талановитим, але не сприйнятним для нього німецьким мислителем. Коли О. Шпенглер дотримувався погляду, що кожний культурний цикл людства є замкнений в собі, то всупереч цьому Хвильовий послідовно дотримувався погляду відкритості кожного культурного циклу людства. Із занепадом певного культурного циклу не замирає все його надбання. Великі твори людського генія не вмирають із занепадом культурного циклу своєї доби. Вони переходять в наступний цикл і запліднюють первинні мистецтва і культури нового циклу. Тому Хвильовий не раз підкреслював, що помиляється Шпенглер, коли, пророкуючи занепад Європи викидає на катафальк історії культуру Данте і Гете. На катафальк занепаду, твердив Хвильовий, піде культура французького рантє і німецького бюргера, але фавстівська культура, культура Гете, Данте, Бальзака не вмере. Вона ввійде, як запліднююча творча сила нового культурного циклу людства. У цьому суть вічного людського прогресу. Отже, песимістичному поглядові Освальда Шпенглера Микола Хвильовий протиставив свій виразно оптимістичний.

Деякі сучасники Хвильового закидали йому наслідування Шпенглера. Це звичайне непорозуміння, як і колись -- у перших художніх творах, наслідування Бориса Пільняка.

Візія четвертого відродження людства, а з нею -- теорія циклічності розвитку людства та її трактування в О. Шпенглера і М. Хвильового заслуговують на повне фахове дослідження. Це збагатило б новим словом світову історіософічну науку.

Хвильовий і мистецтво, його теорія і практика, художня творчість М. Хвильового і мистецтво, -- такі й подібні теми виникають при роздумах над спадщиною М. Хвильового. Питання мистецтва, естетики було органічною часткою творчого думання письменника. Уже в першому своєму полемічному памфлеті "Камо грядеши" -- у розділі "Що таке мистецтво" він поставив це питання як невід'ємну частку свого творчого думання. Починаючи від його перших оповідань "Редактор Карк", "Арабески" аж до уцілілих уривків з романів "Іраїда" і "Вальдшнепи", червоною ниткою через усю його творчість проходять мотиви мистецтва, естетики,

народної пісні, музики (Леонович). Все це ще не вивчено, не узагальнено і чекає на свого дослідника.

Ще за життя М. Хвильового найвидатніші критики того часу -- М. Зеров, О. Білецький, А. Шамрай, О. Дорошкевич, В. Коряк та багато інших вважали М. Хвильового основником нової пореволюційної прози. Ціла плеяда молодих письменників, що виступила після 1921 року (а підсудки й старші, як М. Івченко), зазнали впливу манери стилю М. Хвильового. Це категорично вимагає тепер ґрунтовно переглянути творчість Хвильового та його критиків 20-х років. Використавши думки еміграційних літераторів (Є. Маланюк, С. Гординський, Д. Донцов та інші) і критичні відгуки на переклади творів Хвильового німецькою та англійською мовами, тепер, з позиції вільного українського дослідника суворо й об'єктивно, треба переглянути всю творчість М. Хвильового та його тодішніх критиків і прийти до нових висновків і узагальнень.

І нарешті останнє, що, на мою думку, не можна обійти, вдивляючись у творчу спадщину М. Хвильового. Це -- ідея української незалежної держави. Ця ідея в різних формах вислову проходить через усю його художню й публіцистичну творчість. Кого з читачів не дотикали гостро мрійні, постальгійні роздуми Редактора Карка з повелі тієї ж назви: "Невже я зайвий чоловік тому, що люблю безумно Україну?"

Чи сумно-мрійні запитання героїні цієї ж повелі Нюсі?

"Нюся підвела очі, подивилася на Карка й узяла його руку. Вона сказала: -- Я так її люблю, я так люблю мою Україну убогу, що прокляну святого Бога, за неї душу погублю."

Або кого не хвилювали віщі слова поета в "Арабесках", що є альтер еґо самого Хвильового:

-- Поет знав, що в історії народів його божественно незрівняній душі принаймні на першу півсотню літ, одведено силою рабської психіки тільки два рядки, і то петитом; і на ті два рядки ніхто і ніколи (аж поки пройде півсотні літ!) не зверне уваги... І поет, що крізь вогонь

**Complete
Home
Comfort!**

- ☐ Автоматична, контрольована комп'ютером доставка оливи
- ☐ 24 години, 7 днів тижнево радіодиспетчерська обслуга
- ☐ Продаж і обслуга домашнього опіального устаткування
- ☐ Обслуговуємо Торонто, Ошаву і околиці
- ☐ Все фінансуємо на догідні сплати.

SIPCO OIL LIMITED

83 Six Point Road, Toronto M8Z 2X3,

Tel.: 232-2262

ВИ МОЖЕТЕ ПЛАТИТИ БЕЗКОШТОВНО У COMMUNITY TRUST, 2299 BLOOR ST. W.

свої інтуїції побачить нові береги, загине, як Катерина, на глухий дорозі невідомості." (Твори, т. I, стор. 311).

Звернімо увагу, це написано 1923 року. Яке до подиву майже точне передбачення долі української держави! Протягом якихсь п'ятдесяти років про неї згадуватимуть десь двома рядками, і то петитом. І тільки після цієї довгої темної ночі нашої історії Хвильовий, силою своєї великої інтуїції вловив "нові береги", тобто відродження нашої держави. Більше того, на цьому довгому й тяжкому шляху до державності він передбачив і свій трагічний кінець.

Ідея української незалежної держави, повторюю ще раз, проймає всю його творчість, в тій чи іншій формі, одверто чи в алегоріях, натяках, майже всі його художні твори включно з "Вальдшнепами", публіцисткою й візійними теоріями. Ідея азіатського ренесансу й четвертого відродження людства передбачає вже місце і ролі країни, як високо розвиненої, цивілізованої, з передовими культурними кадрами, держави. Найкраще також про це свідчить не тільки зміст, а й назва його коронного памфлету "Україна чи Малоросія". Саме тут ідея державності України найкатегоричніше поставлена. Пригадаймо для прикладу деякі пакуси.

"І самостійна Україна, -- писав Хвильовий, -- не тому, що цього хочемо ми..., а тому, що цього вимагає залізна і непоборна воля історичних законів..., коли якась нація (про це вже давно і не раз писалося) виявляє свою волю на протязі віків до виявлення свого організму як державної одиниці, тоді всякі спроби затримати цей природний процес, з одного боку, затримують оформлення класових сил, а з другого -- вносять елемент хаосу в світовий загальноісторичний процес. "Замазувати" самостійність порожнім псевдомарксизмом значить не розуміти, що Україна доти буде плацдармом для контрреволюції, доки не перейде свого природного стану, який Західна Європа пройшла в часи оформлення національних держав." (Твори, т. 2, стор. 591.)

Це знаменні слова, які чомусь наша сучасна публіцистика не згадує. З цієї ясної і принципової постанови питання державності випливало болюче питання (до речі, актуальне й сьогодні) взаємостосунків між українською і російською літературами в Україні. В силу вікової колоніальної залежності України наша культура й література опинилися в стані другосортного краму. Зі зростом державної свідомості в Україні виникає конфліктна ситуація. М. Хвильовий це поставив так:

"В гаслі скерованому проти російського мистецтва (звичайно, не в погромному сенсі, як його тлумачать демагоги, а в сенсі орієнтації) ми добачаємо два моменти. Перший витікає безпосередньо з логіки національного відродження... боротьба за книжковий ринок, за гегемонію двох культур на Україні... З другого боку українська інтелігенція відчуває, що в масі вона не здібна побороти в собі рабську природу, яка північну культуру завжди обожнювала і тим не давала можливості Україні виявити свій національний геній." (Там же, стор. 595-596).

Микола Хвильовий належить до найвидатніших і найвпливовіших творців не тільки художньої літератури, але й суспільної думки першого десятиріччя пореволюційної України. Зазначені вище кілька проблем далеко не вичерпують усієї проблематики його великої багатовимірної творчої спадщини. Це була глибоко обдарована динамічна особистість, але скована його вочим часом. На його творчий самовияв йому доля приділила лише десять років -- 1921-1931. Але ця декада була понад людську силу ущільнена. І він зробив багато. Все створене треба докладно вивчити. Конфісковане й досі не знайдене, таки й далі треба пробувати віднайти. Не вірю, не може бути, щоб в архівах колишнього СРСР або в приватних архівах активних діячів тієї доби не збереглося ні одного примірника "Вапліте", зокрема ч. 6 "Думаймо і шукаймо", нас до цього зобов'язує 100-річчя від дня народження й шістдесятиріччя від дня смерті Миколи Хвильового. ■

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

WEST ARKA

BOOK & GIFT STORE

ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІЙ

і син АНДРІЙ -- власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими зображеннями в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилки пачок до всіх країн.

"BEST ARKA"

2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9

Tel. (416) 762-8751

Ольга ФЕДЕЙКО

НАШІ КРИЛА РОЗПРАВЛЯЙМО

*Наші крила розправляймо, --
ширше, вище у простори,
перемогу всі вітаймо,
нас не спинять моря й гори.*

*Світ здивує наша сила,
праця, єдність, Рідний Храм,
а посвята й дужі крила
дадуть відсіч ворогам.*

*Наші крила розправляймо,
щораз вище до висот,
вороги нас не здолають,
бо хоробрий наш народ.*

*Завжди будьмо сторожкі,
зброї не дамо, о ні.
Держім зброю і готові
будьмо вдень і уночі...*

Торонто, 1993 рік

Віталій ШЕВЧЕНКО

УРОКИ ШАХТАРСЬКИХ БУНТІВ

Колись у підручнику з новітньої української історії, започаткованої ухваленням Акту про державний суверенітет, неодмінно з'явиться розділ сумної хроніки: червневі шахтарські страйки 93-го року. Про них писатимуть, що тоді захиталася і мало не впала незалежність молодой держави. І ще, пригадуватимуть, довго звідтоді панував в Україні безлад, допоки не перейшла влада у сильні руки.

Чий?

Після шахтарських страйків видається дуже ймовірним, що дістанеться вона ставленикам старої соціалістичної системи, здатної, перш ніж зазнати остаточного краху на терені Східної Європи, ще раз (хай і ненадовго) скористатися задурманеністю пострадянського суспільства.

На своїх мітингах, хоч і ставились там політичні вимоги, шахтарі старалися не підпускати до мікрофонів ні демократів, ні комуністів. Однак із другими вони в разі нових соціальних стресів заприятелюють значно швидше. Недолюблюють демократів і їхні гасла ні в Донбасі, ні на Півдні, ні в Криму. Підтвердження цьому -- єдина українська школа в тому ж таки Донецьку, одна з-поміж двохсот на мільйонне місто, але й та не заповнена дітьми. Страйк шахтарів, антидержавний за своєю суттю, засвідчив, що національна ідея відтепер перестала бути розбудовчим фактором.

Національно-самостійницька ідея перемогла на всенародному референдумі, але не стала державною політикою. Самі ж демократи підірвали до неї довіру, заходившись безоглядки опонувати владним структурам власної суверенної держави. Отож криза влади -- з погляду обивателя, водночас є і кризою ідей демократії та незалежності, яким вона мала б служити.

Червневі масові страйки на Донеччині, Луганщині, Харківщині, Дніпропетровщині та Запоріжжі засвідчили, що віднині політичну ініціативу у Західній Україні надовго перехопив Донбас. Найзаселеніший (одна лиш Донеччина -- майже п'ять з половиною мільйонів чоловік), найзгуртованіший у страйках і національно найменш свідомий край. Що може єднати його з Наддніпрянщиною, Галичиною? За нинішніх умов лише одне -- очевидна для всіх перспектива поліпшення матеріального достатку.

З огляду на це не стільки страшно зараз для України реанімація соціалістичних ідей (вони все одно приречені на поразку), як відсутність надій на швидке призупинення економічної кризи. Страйкові комітети покищо зняли вимоги про автономізацію чи регіональну самостійність територій Донецько-Криворізького регіону. Але якщо безлад в державному господарюванні триватиме й далі, а прикордонні

області Росії вабитимуть достатком товарів і пристойною платнею -- чи вдяється тоді пригасити сепаратиські настрої земляків і зберегти цілісність держави?

Що ж до самого страйку, то він був для України найбільшим ударом "у спину" за весь час її тяжкого становлення. Чого варті відчайдушні зусилля вирватися з економічної ізоляції, коли один лише день простою своїх шахтарів обертався втратою 130 тис. тонн чавуну, такої ж кількості сталі, 105 тис. тонн прокату, 60 тис. тонн коксу... Щодня!

Нова шахтарська платня тепер, після стайків, сягатиме 400 тис. карбованців, тобто майже в 60 разів перевищуватиме мінімальну для працівників інших сфер народного господарства. А державні дотації вугільній промисловості з'їдатимуть, очевидно, близько половини всього річного державного бюджету. За межу бідності буде викинуто мільйони медиків, інженерів, колгоспників, службовців державних установ. Новий виток інфляції, різке зростання цін...

Поступившись шахтарям, держава підклала під себе вибухівку нових страйків, які можуть дощенту зруйнувати народногосподарський механізм. Мати нам, українцям, свою Маргарет Тетчер, щоб придумати це клясове шахтарське самогубство в самому зародку, як вдалося їй розтерти шахтарські бунти в Англії 81-го року. Утім, наш очманілий парламент і їй би не дав цього зробити. І державної міці катма...

"Увести надзвичайний стан, доки не пізно!" -- закликав Леонід Кучма. -- "Через місяць уже потрібна буде диктатура".

Не почули народні обранці. Продовжують футболити владою, все ближче й ближче посуваючись до воріт, за якими -- прірва. За голкіпера об'явився, було, Президент, але так і лишився без діла -- колишній комуніст, уповні не підтриманий демократами, і нинішній демократ, освістаний колишніми комуністами.

Референдум про довіру Верховній Раді і Президентові навряд чи зарадить справі. Цей український політичний абсурд скінчиться лиш тоді, як хтось підніме затоптану владу й осилить її понести. А нинішні парламентські ігрища колись згадуватимуться, як жахливий сон.

("УВ", Едмонтон)

PALADIN INSURANCE LTD.

Tel: 239-7392

ПАВЛО КОЛОДІЙ

Insurance Broker

Забезпечуємо: дома, апартаменти, котеджі, автомобілі, торгові підприємства, каліцтво, життя! Також групова аскурація!

90 Advance Road
Etobicoke, Ontario
M8Z 2S6
Fax: 239-9508

Полагоджуємо
медично-шпитальне
забезпечення для осіб
що приїжджають до
Канади на відвідини!

РЕВОЛЮЦІЯ ЧИ РЕФОРМІЗМ (2)

(Початок у попередньому числі)

Уладнувати конфлікти міг монарх, але тільки в суспільстві, в якому ще жодний із класів не став панівним. Та коли власницький клас став панівним класом і закріпив своє становище конституційно (ценз у виборчому праві, відповідальність міністрів перед парламентом), позиція монарха стала залежною від панівного класу. Наслідок такий, що опозиційний клас висуває республіканську ідею, в республіканському устрою бачить надію на поправу свого соціального становища.

Монарх може намагатися встановити своє правління незалежно від панівного класу, наприклад, при допомозі армії. Та тоді він матиме проти себе опозицію панівного класу, отже, парламенту та міністрів і пролетаріату. Цей стан не можна втримати довго, адже монарх не може правити проти волі цілого суспільства. Тож для монарха залишається перспектива втриматися, коли він буде спиратися на панівний клас. Цей буде тоді монарх підтримувати, оскільки це відповідає його інтересам. Політично може існувати абсолютна монархія, соціально стабілізація інтересів панівного класу. Звичайно, це був би гнилий компроміс; панівний клас хотів би мати й політичну владу.

В цій ситуації революційні настрої пролетаріату будуть міцніти, а це при перших заворушеннях може призвести до упадку монархії. Цю небезпеку монарх може оминати, йдучи на зустріч пролетаріатові шляхом соціальних реформ. Він не потребує поривати з панівним класом, але, посилаючись на його обов'язок трактувати всіх громадян відповідно до принципу рівноправності і рівності, не питаючись згоди панівного класу, прийме з власної ініціативи програму соціальних реформ, щоб підняти пролетаріат з пригнобленого становища, вможливити йому доступ до освіти, поправити його матеріальне становище. Зате отримає монарх підтримку з боку пролетаріату; він бачитиме в монархові свого приятеля. А панівний клас бачитиме, що монарх (та його уряд) соціальними реформами відсуває небезпеку соціальної революції, отже, діє також згідно з інтересами панівного класу. Це є історичний шанс монархії втриматися. Коли монархія цим шансом не скористається, вона провалиться. На її місце силою необхідності прийде республіка з її ідеєю суверенітету народу. Ідея республіки в уяві тодішніх філософів -- це найчистіша форма політичної свободи. Індивідуальне хотіння і діяння збігається з загальною волею, оскільки загальне виводиться з волі індивідуального.

Та Штайн цими абстрактними міркуваннями не задовольняється. Якщо республіка ототожнюється з волею народу, то треба питатися, що являє собою ця суверенність насправді? Воля народу -- сукупність волей індивідів, як це проголошує Декларація прав людини і громадянина. Сукупність індивідів -- це є

суспільство. Суверенність народу є суверенністю цього суспільства. Якщо республіка державу передає в руки волі народу, то тим вона проголошує волю суспільства над волею держави. Оскільки в суспільстві власницький клас панує над безвласницьким, він бере у свої руки й державну владу. Таким чином перехід до республіканської форми правління не дає жодної розв'язки. В монархії існував монарх як нейтральний елемент. Зараз цей елемент відпадає, наслідком чого класовий антагонізм переноситься на саму державу. Суверенітет народу як суверенітет суспільства стає суверенітетом протиріччя між капіталом і працею, між власністю і безвласністю, яке перейшло в державну сферу. Два класи висувають однакове право на державну владу. Постають, так би мовити, дві ідеї республіки: республіка індустріальної власності і республіка індустріальної безвласності. Соціальний конфлікт робить боротьбу у державній сфері своєю функцією. Інтерес власницького класу вимагає майнового цензу як передумови політично-державних прав, незалежного і політично невідповідального президента, натомість відповідальності міністрів перед парламентом, панування парламентарної більшості над державною адміністрацією. Ось такого конституційного ладу бажає собі власницький клас, оскільки він гарантує безперешкодне виконання вільної економічної діяльності власницьким класом, даючи йому можливість тримати в руках безвласницький клас.

Інтереси безвласницького класу йдуть у протилежному напрямі: байдуже ставлення державної влади до власницьких переваг власників, скасування всіх проявів соціальної нерівності на базі власності, впровадження справжньої демократії, впровадження рівного виборчого права, усунення майнового цензу, безпосередні вибори, іменування міністрів парламентом, прогресивне оподаткування, рівне право на навчання в школах для всіх на кошт держави, матеріальна підтримка з боку держави для праці в адміністрації тощо.

Спільним елементом для обох класів є фундаментальні конституційні ідеї свободи індивіда і рівності всіх перед правом, отже принципи, висунені французькою революцією. Виходячи саме з цих принципів панівний клас, керуючись своїми інтересами, висуває коцепцію своєї республіки, щоб зберегти свої власницькі здобутки. Для нього в цьому полягає свобода індивіда. З тих самих мотивів, виходячи з принципів Французької революції, безвласницький клас конструє плани своєї республіки. Таким чином, на думку Штайна, внутрі індустріального суспільства відбувається більш або менш латентна громадянська війна. Безпосередньо він мав перед очима

ситуацію у Франції 1848 року, посередньо -- передбачувану ситуацію в Європі в наступних десятиріччях.

У своїх міркуваннях Штайн ішов послідовно далі, шукаючи за розв'язками. Власницький клас, перебуваючи в небезпеці соціальної революції, буде приневолений проводити соціальні реформи. Коли він цього не робитиме, то йому грозить небезпека втратити все. Крім того, з природи індустріального суспільства (мається на думці вільноринкове суспільство) випливає необхідність співдії капіталу й праці. Праця і капітал не виключають себе, навпаки, в продукції, виробництві, вони силою необхідності співдіють. Вже й це промовляє за соціальні реформи. З другого боку, цих реформ бажає і безвласницький клас. Коли б він робив революцію, то тільки з метою переведення реформ, корисних для себе. Ці реформи можна перевести адміністративним шляхом. Це справа адміністрації, а не політичного ладу в державі. Таким чином, конституція закріплює принципи свободи й рівності. З цим згодні обидва антагоністичні класи. Питання соціальних реформ -- це соціальне управління. До такого соціального управління змагає також "республіка" безвласницького класу. Якщо панівний клас займеться соціальним управлінням, то безвласницький клас не стане добиватися конституційних змін, а схилитиметься до співпраці у форму-

ванні соціального суспільства. Таким чином, народжуються суспільство і держава спільних інтересів.

Ми тут бачимо велику концепційну різницю між Штайном і Марксом. Також і Маркс виходив з факту класової боротьби. Проте його вчення поглиблює пропасть між власницьким класом і пролетаріатом, щоб в остаточному висновку бачити в пролетаріаті революційного переможця. Маркс вмовляє в пролетаріат, що його метою є націоналізація всіх засобів виробництва і планове господарство. Поминаємо те, що сам пролетаріат ніколи такої мети не висував. Досвід виявив, що ця мета -- це утопія.

Комуністичний маніфест появився 1848 року, а "Капітал" Маркса щойно 1867 року. Вивченням економіки Маркс почав займатися щойно після 1948 року. До того часу він займався філософськими питаннями, зокрема філософією Гегеля. Що ж стосується ідеї соціальної революції з націоналізацією всіх засобів виробництва, то ці ідеї не були новими. Франсуа Бебеф писав про комуністичне суспільство, щось в роді російської аграрної общини, яке він хотів здійснити шляхом народної диктатури. Луї-Огюст Бланкі пропонував здійснити комунізм (?) шляхом державного перевороту, який мали організувати професійні революціонери. Етієн Кабе пропагував комунізм без стосування насильства. Німець Вільгельм Вейтлінг 1839 року пробував формулювати безвласницьке суспільство, в якому продукція і консумція мали б плануватися з центру, отже, безгрошове суспільство, в якому не буде "панування", а тільки "адміністрування речами". У Франції й Німеччині організувалися нелегальні групи фанатиків майбутнього комуністичного суспільства. Маркс вивчав ідеї тих кружків, так зрештою як і писання Прудона, Сен-Сімона, Фур'є, Овена та інших лівих мислителів, знаходився в полоні їхніх ідей, але не бачив у них ясного розв'язок. Його негативні емоції скеровувалися проти капіталізму і капіталістів. Він прийшов до висновку, що їх можна знищити тільки одним заходом: відібрати від них засоби виробництва. Коли їх потім передати пролетарям, то ці стануть приватними власниками-капіталістами, отже, від цього нічого не зміниться. Треба передати засоби виробництва державі, себто націоналізувати їх; власником націоналізованого майна стануть усі. Зникне капіталістичний клас, але зникне й пролетарський, настане безкласове суспільство. Зникне ринок, на його місце прийде планова економіка. На думку Маркса це була єдина альтернатива до ринкової системи. В хвилині редагування Комуністичного маніфесту в Маркса не було ще ясної думки, як має працювати ця майбутня планова безкласова система, не було її й пізніше. Але він рішився підсунути цю концепцію пролетаріатові й вмовити в нього, що саме це є мета кожного пролетарського руху. можна зреалізувати тільки шляхом соціальної революції з перехідною стадією диктатури. Нищівній критиці капіталізму посвятив Маркс свою наукову діяльність. Та це вже після зрадування Комуністичного маніфесту. 1848 року не можна було прихову-

Щоб Ваша посилка прийшла в Україну швидко, надійно до рук адресата — звертайтеся до фірми

МІСТ-КАРПАТИ

<p>ВИСИЛАЄМО літаком і кораблем</p> <p>пакунки з новим і вживаним одягом</p> 	<p>КОМПЛЕКТУЄМО і ВИСИЛАЄМО</p> <p>продуктові пакки</p> 	<p>РОЗШУКУЄМО</p> <p>рідних в Україні та завідуємо спадками</p>
<p>ДОСТАВЛЯЄМО до рук адресата</p> <p>гроші \$</p> 	<p>ЛАГОДИМО</p> <p>запрошення, забезпечення відвідувачів</p> 	<p>ДОГЛЯДАЄМО</p> <p>встановлюємо надгробні пам'ятники</p>

ПРОДАЄМО і ВИСИЛАЄМО за найкращими цінами:

побутову техніку, автомобілі, ТРАКТОРИ, будівельні матеріали, будуємо хати і апартаменти

Звертайтеся за каталогом на адресу:

MEEST-KARPATY

120 Runnemed Road, Toronto, Ontario Canada M6S 2Y3

Tel: (416) 761-9105 Fax: (416) 761-1662

вати, що в майбутній комуністичній системі не буде місця для капіталістів, не буде й для пролетарів.

Пишучи Комуністичний маніфест, Маркс мусив рахуватися з тим, що пролетаріат не прийме його концепцію за свою. Тому в Комуністичний маніфест вбудовано главу "пролетарі й комуністи", де сказано, що пролетарі в кожній державі мають боротися за свої соціальні права, а комуністи, як передовий загін пролетаріату, мають зосередитися на організації пролетаріату як класу з метою повалення капіталізму й завоювання політичної влади. Іншими словами: при допомозі пролетаріату змагати до здійснення ідеї економічного державного монополізму. Це була б перемога "передового загону пролетаріату", а не самого пролетаріату.

Від того часу цілий європейський соціалістичний рух прийняв марксистську концепцію пролетарської революції. Носіями цієї ідеї були не робітники, а групи інтелігентів, інколи професійних революціонерів, проти яких зверталась сила державної репресії. Натомість справжні робітничі маси організовувалися в профспілках, борячись за конкретну мету -- поліпшення свого соціального становища. Соціалістичні партії (соціалізм і комунізм були тоді ідентичними поняттями) були за своєю суттю доктринерськими (за винятком Англії і скандинавських країн). Природно, що почали виринати сумніви щодо поодиноких догм доктрини. Почали ширитися сумніви щодо тези провалу капіталізму силою об'єктивної необхідності, щодо поларизації капіталістичного суспільства на два класи і поступового зубожіння пролетаріату. Критично почали ставитися до марксистської вимоги концентруватися виключно на класову боротьбу і на диктатуру пролетаріату як необхідну стадію на шляху до соціалізму-комунізму. Ревізіоністи почали підтримувати думку, що слід орієнтуватися на еволюцію, а не на революцію, а це означало, що треба позитивно розглядати можливості парламентського змагання. Все ж таки й ревізіоністи мали якийсь амбівалентний характер: з одного боку переставлялися на нормальну демократичну партію в режимі парламентської демократії, а з другого трималися марксизму з його тезами про соціальну революцію. Дійшло до розколів серед німецьких, голландських, французьких соціалістів, які треба було ліквідувати шляхом компромісів. Відомий розкол між соціалістами Росії на більшовиків і меншевиків.

Після першої Світової війни соціалістам дуже пошкодила теза марксизму про те, що пролетаріат не має своєї батьківщини. Вона сприяла приходу до влади фашизму в Італії і націонал-соціалізму в Німеччині. Жовтнева революція в Росії і впровадження диктаторського режиму також налякали соціалістів та дали підтримку його противникам. Остаточного після другої Світової війни соціалісти відділилися від комуністів і відреклися марксизму, перетворюючись на нормальну демократичну партію з постулатами соціальної справедливості. Остаточний удар марксизмові завдала радянська планова система, яка виявила, що її практичне здійснення не є можливим,

отже, є утопією. Як альтернатива до ринкової економіки вона не має жодних шансів.

На тлі шукань за соціальними розв'язками з боку теоретиків соціалізму-комунізму погляди Лоренца фон Штайна, політично незаангажованого науковця, виділяються спокійним аналізом і розв'язками, які не втратили своєї актуальності і сьогодні. У своїй "Історії соціальних рухів у Франції", що появилася 1850 року, отже, вже після опублікування Комуністичного маніфесту, він розкрив в комунізмі фундаментальні суперечності. Оскільки розподіл і керування роботами і в комуністичному суспільстві виконуватимуть певні конкретні особи, інші мусять бути від них залежними. "Таким чином комунізм продукуватиме не тільки бідність, що можна ще виправдати існуванням свободи, але й справжнє невольництво, яке є суперечне з ідеєю рівності" (том I, стор. 115). Напевно він мав на думці також і Комуністичний маніфест. На думку Штайна комунізм принципово не різнився від капіталізму, розрахованого на профіт, оскільки і при комунізмі пануватиме капітал, щоправда не в руках індивідів, але держави, пануватиме "деспотично". Альтернативою до цієї системи є система, в якій праця панує над капіталом. На його думку соціалізмом може називатися тільки система, в якій праця є порядкуючим принципом суспільства. Він тому пропонував створити нову галузь науки "наука про соціальні реформи", яка займалася б виробленням "законів і установ, які вможлилювали б праці доходити до капіталу... у відповідному розмірі" (стор. 138). Пізніше, 1880 року він писав, "що кожна на комуністичних і соціалістичних принципах побудована спільнота є прямо-таки нежиттєздатна". Він пропонував європейським соціалістам зробити з цього відповідні висновки й визнати, що "відмінність людей є органічним принципом, власність є основою індивідуальності, подружжя етичною необхідністю, праця економічною необхідністю, а капітал невідхильним наслідком індивідуальної свободи й її активності".

Л.Ф. Штайн прийшов до переконання, що класові конфлікти відбуваються не в політичній, а в соціальній сфері суспільного життя. Непорушними принципами політичної сфери, отже сфери державної влади мають бути свобода і рівність громадян. Ці принципи мають і мусять бути спільною політичною платформою для конфліктних сторін у суспільстві. Ці конфлікти треба лагодити шляхом відповідних соціальних реформ.

Тим шляхом пішли держави демократичного світу. ■

ВАЖЛИВЕ ДЛЯ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!

Дорогі Читачі!

Не виключається можливість, що журнал "Нові Дні" друкуватиметься в Україні і надсилатиметься вам звідтіля авіапоштою.

Редакція і Видавництво чскають від зацікавлених виразних відгуків у цій справі. ■

ЗА РІДНИЙ КАТОЛИКАТ І РАДИКАЛЬНУ ПОМІСНІСТЬ

(Основа для поєднання наших Церков. Друкується порядком дискусії.)

Останні потягнення Ватикану змушують нас передумати поновно, що таке правдива, а не підроблена помісність. Нам усім здавалось, що встановлення Українського Києво-Галицького Патріархату розв'яже всі проблеми нашої рідної Церкви і дасть нам повну і правдиву помісність. Так воно, однак, не є, бо згідно з Кодексом канонів Східних Церков, немає великої різниці між Верховним Архієпископством і Патріархатом крім титулу і потребою potwierдження вибору Верховного Архієпископа зі сторони Папи Римського.

Не сміємо забувати про те, що патріархати були встановлені як адміністративні одиниці Церкви на території Римської Імперії, що з бігом часу поділилась на Візантійську і Західню Імперії. Патріархами і патріархатами всередині імперії від часу Константина Великого, тобто від 313 р., завідували римські імператори під титулом "намісників Христа". Цей титул перебрали від римських імператорів римські папи щойно в 13-му столітті, хоча їх влада дуже зросла в церковній та державній ділянці, починаючи з 451 року за понтифікату св. Лева Великого.

Поза Римською Імперією Церкви розвивались цілком відмінно від Церков всередині тої ж імперії. На чолі тих Церков появились в четвертому і п'ятому столітті їх законні голови й отці, що прийняли титули Католикосів. Цей титул католикос означає "універсальний ієрарх", що мав повну територіальну юрисдикцію над цілою територією католикату і персональну юрисдикцію над вірними своєї Церкви поза межами католикату.

Спершу католикоси були частинно залежні від Антіохійського Патріарха, але ця залежність, звичайно, дуже швидко кінчалась. Ось 410-го року встановлено Мезопотамський або Перський Католикат, що був залежний від Антіохійського Патріарха, але вже

у 424 році той же Католикат проголосив свою повну незалежність.

Вірменський Католикат спершу був залежний від Архієпископа Кесарії Кападокійської, але вже у 374 р. прийшло до повної помісності і незалежності. Церква Грузії спершу була залежна від Антіохійського Патріарха, але вже у 467 році в Грузії створено католикат з католикосом-патріархом, що поступово "унезалежнювався" від Антіохії, аж врешті у восьмому столітті прийшло до повної помісності і незалежності.

Сьогодні в Католицькій Церкві немає ні одного католикоса чи католикату. У Кодексі канонів Східних Церков немає про них згадки. Про них ще згадав Кодекс Східного Права, проголошений за Папи Пія XII рекретом "Клері санктітати", канон 335. Зате у Східних православних та апостольських Церквах існують сьогодні такі католикоси:

1. Патріарх і Католикос Вірменської Церкви зі столицею в Ечміядзін;
2. Вірменський Католикос у Ціліції;
3. Католикос Грузії;
4. Католикос Сходу й Апостольського Престолу св. Томи в Коттаїм, Індія;
5. Католикос-Патріарх Св. Апостольської Католицької Асирійської Церкви Сходу;
6. Католикос-Патріарх Старинної Апостольської і Католицької Церкви Сходу.

Всі Українські Церкви повинні об'єднатися в одній Українській Апостольській Церкві, що була б у молитовному зв'язку з Римом, Новим Римом, Олександрійським Папством Коптів і всіма Східними і Західніми Церквами, що мають правильний і апостольський походження єпископат та визнають Нікейсько-Царгородську ісповідь віри. Ми, українці, повинні навчити християнський світ правдивого єкуменізму. Немає причини, чому ми, українці, маємо жити

ШВИДКО І ДЕШЕВО, "КОБЗА" ПЕРЕШЛЕ В УКРАЇНУ:
ВІДЕОКАМЕРИ, ВІДЕОМАГНІТОФОНИ, КОПІЯРКИ, ФАКСМАШИНИ,
ТЕЛЕВІЗОРИ, КОМП'ЮТЕРИ, АВТОМОБІЛІ, МЕДИКАМЕНТИ, ХАРЧІ,
НОВІ І ВЖИВАНІ РЕЧІ

ЗАВІТАЙТЕ ДО "КОБЗИ"! ЧЕКАЄМО НА ВАС!

3253 LAKESHORE BLVD. WEST, TORONTO, ONTARIO M8V 1M3

TEL: (416) 251-9110

FAX: (416) 253-9515

СПЕЦІАЛІЗУЄМОСЯ У ПОДОРОЖАХ НА УКРАЇНУ.

МАЄМО КВИТКИ НА ВСІ АВІАЛІНІЇ
ДО БУДЬ-ЯКОЇ КРАЇНИ СВІТУ

TEL: (416) 503-0530

3253 LAKESHORE BLVD. W., TORONTO, ONT. M8V 1M3

в роздорах і схизмах, що їх ми ані не спричинили, ані за них не повинні нести будь-яку відповідальність. Нехай роздори між Римом і Новим Римом чи Візантією залишаться їхньою, а не нашою проблемою. Те саме стосується всіх інших роздорів на Сході і Заході, що за них не сміємо брати на себе будь-яку відповідальність.

Наша об'єднана рідна Церква повинна мати повне самоуправління без римських, візантійських, московських, чи польських наглядців, мудрагейликів, політикантів і псевдодипломатів.

Завданням Української Церкви мусить бути спасення осіб українського народу і тих чужинців, що хочуть спасатись в Українській Церкві. Дальше наша рідна Церква мусить мати повну незалежність, щоб переводити в життя розвиток релігійного, культурного, політичного і мистецького життя та буття українського народу, а тим самим вкладати великі скарби у світову скарбницю цілого культурного людства. Ми, один з найстарших і найкультурніших народів світу. Наші римські, московські, польські та інші вороги втовкали нам у голову комплекс меншевартості, щоб таким чином держати нас у ярмі.

Багато з нас поставити питання: А що зробити з папським приматом? Відповідь відносно проста. Папський примат має бути таким як у першому тисячолітті християнства. Папа Римський має право скликати Вселенські собори за згодою більшості патріархів. Він є найвищим арбітром під час конфлікту двох патріархів. Його влада є на те, щоб обороняти всі помісні церкви, а не нищити їх своїми розпорядженнями. Кожний Голова Помісної Церкви має право на особистий доступ до Папи, а не до якихось римських дикастерій, що нібито діють в імені Папи, а в дійсності нищать помісність, права і привілеї, культуру і обряд помісних Церков. Під сучасну пору бачимо нечувані надужиття Папської влади та Римської Курії стосовно Української Церкви. В час Берестейської Унії у 1596 році не було ні Конгрегації для Поширення Віри, ні Конгрегації для Східних Церков (цю останню установу можна краще назвати Комісією для ліквідації Східних Церков). Нас підчинили насильно спершу першій, а потім другій вище названій Конгрегації, що з бігом часу відібрали від нас майже всі права і привілеї через насильство, латинізацію та асиміляцію. Дивно, що це діється далі сьогодні, після Другого Ватиканського Собору, який намагався повернути Східним Католицьким Церквам їх духовну, культурну, обрядову і канонічну спадщину. Римська Курія грішить проти Бога, Святого Духа і своїх братів східних католиків, бо відноситься до них, як Каїн до Авеля...

Радикальну помісність ми зможемо здобути у власному Католикаті на чолі зі Святішим Католиком Престолу Святого Андрея Первозванного, Києво-Галицького і всієї Русі-України та всіх українців в розсіянні. Не пхаймося у перестарілі структури Церкви бо нас знов уярмлять наші вороги. Не треба нам чужих і ворожих нам кодексів церковного права. Ми здібні самі випрацювати кодекс, опертий на Святому

Письмі, Отцях Церкви, Вселенських Соборах і живій традиції нашої рідної Церкви. Жодні римські монсіньйорчики не сміють накидати нам ворожі наші традиції та психіці розпорядження і кодекси. Це теж відноситься до московських церковних чиновників і польських шовіністів, які вже не думають категоріями "од можа до можа", тобто від Балтійського до Чорного моря. Вони стали більш захланними, бо думають і діють вже новими категоріями "од океану до океану", тобто від Атлантичного до Тихого океану. Вони, а не ми, мають юрисдикцію від загарбаних українських і німецьких земель аж по Владивосток і Берінгову Протоку.

Ось коротко з'ясована програма для майбутнього нашої Церкви. Дасть Бог, вона здійсниться у власній, суверенній соборній і незалежній Державі Українського Народу.

о. мітр. проф. д-р Петро БІЛАНЮК

BABY POINT LOUNGE

343 Jane St., Toronto

tel. 767-2623

*ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ НА
ВСЯКІ ОКАЗІЇ*

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залях.

*БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!*

Купуйте продукти в наших крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько -- власники

- 2295 Bloor St. W. ● 199 Roncesvalles Ave.
 - 1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
- TORONTO, ONT.

МИСТЕЦЬКІ ВИРОБИ TRYPILLIA ARTS

Великий вибір рамок для картин
і дипломів

QUALITY ONE HOUR PHOTO LABS

і доброякісні фото для паспортів
та інших документів.

2285 Bloor Street W., Tel. 766-0113
Toronto, Ontario M6S 1P1

ДО ВЕРШИН СВІТУ!

Ще замолоду декому з нас пощастило завітати ближче з нашими Карпатами. Які живі та приємні спогади з перших мандрівок по нашій Верховині! Якими могутніми осталися у моїй пам'яті скелисті шпилі Горганів, яким великим досягненням було стояти на верху Говерлі та подивляти красу і велич наших гір по цей та по той бік тодішніх кордонів.

Згодом, несподівано, кинула нас доля на захід. Почалися інші мандрівки. Все таки, серед буденних злиднів та непевності повоєнних часів у Австрії та Баварії, моє початкове захоплення горами знаходило нагоду завітати з красою та величчю Альп. У Канаді, вже перші пластові табори моїх синів дали й мені змогу побувати серед розлогих, могутніх масивів Скелистих Гір.

Тож нічого дивного, коли мій молодший син Леонід запропонував вибратися разом на прогулю в Гімалаї, вагатися, попри мого уже солідного віку, довго не прийшлося. Замовили білети, забезпечили себе відповідними застриками та ліками, зібрали літературу й почали знайомитися з історією та культурою гімалайського Королівства -- Непал.

Історія Непалу -- особлива. Тисячі років існування серед недосяжних гір, межі двома потугами Китаєм та Індією, були для цієї країни і добром, і нещастям. Через Непал проходили головні торговельні шляхи сполучення півдня з північчю, що приносило країні великий добробут. З другої сторони, важливе стратегічне положення було також причиною багатьох внутрішніх та зовнішніх конфліктів, які наносили спустошення та занепад. Сьогоднішній Непал, країна невелика, пересічно 800 км. довжини та 150 км. ширини. На її вузькій території -- велика різноманітність природи. На півдні, вздовж індійського кордону, Терай -- тропічна рівнина. Чудові зеленорудаві ланцюги гімалайського підгір'я, з глибокими

долинами, рвучкими потоками та ріками, займають середню частину країни. На півночі, вздовж тибетського, тепер Китайського кордону, славні на увесь світ -- Гімалаї.

Сьогоднішній Непал представляє собою також надзвичайно цікаву мозаїку релігійних, культурних та етнічних різноманітностей. Непальці перетривали віки та зуміли затримати свою окремішність і незалежність. Їхнім сусідам, ніколи в історії, не пощастило вповні підкорити собі цих завзятих та гордих гімалайців.

Вибралися ми у подорож при кінці жовтня. Жовтень та листопад, перші два місяці сухого сезону, є найкращими для мандрівок у гори. Від'їжджаємо. Я з Оттави, Ер Канада до Ванкуверу, а далі -- люксовим Пацифік Експрес -- до Гонгконг. Тут, одноденна передишка, а звідси, уже багато скромнішою, зате королівською лінією Ер Непал, до столиці Катманду. Дорога, далека, разом 23 години самого лету, через 13 часових смуг. Їхати на захід довше, зате багато дешевше ніж через Європу. Кошти поворотної подорожі 1,700.00 кан. дол. У Катманду зустрічаємося з сином, який, перебуваючи в цей час у Німеччині, дістався туди безпосередньо з Франкфурту. Приміщаємося у чистому, зовсім вигідному готелі за \$20.00 за дві особи на добу.

Вранці, поснідавши, виходимо на вулицю. Тепла, лагідна погода, але доволі заневищене повітря. Вузькі вулички, гамір, рух, безнастанні гудки особових та вантажних авт і моторизованих колясок (рикша), дзвінки велосипедів, "хмари" туристів та місцевих підприємців, які на кожному кроці, стараються тобі щось продати. По боках, крамниці, завішані килимами, різними вовняними виробами та всяким добром, ресторани, готелі тощо. Ми у частині міста, яка виключно на услугах туристів.

"Вівці мої, вівці..."

Напні портгери. Фото О. Чумак.

Через брак попередніх заряджень, кинулися ми зразу організувати прогулку у Гімалаї. Виявилось, що у цьому не було жодної проблеми, бо там багато агентств, які саме тим займаються.

Головні, найвищі верхи Гімалаїв, положені на північний схід та північний захід від Катманду. При майже цілковитій відсутності доріг, доводиться добиратися туди пішки. Деяких туристів підвозять малими літаками, але це не дає можливості акліматизації до різкої зміни у висоті, а до того, через мінливу погоду, ці лети не дуже надійні. Часто уряджуються так, що добившись до цілі на піхоту, доходять до найближчого летовища (їх там всього декілька), і повертаються назад літаком.

Поминувши досить численні тепер професійні експедиції на гору Еверест, найбільш популярною та престижевою є 3-денна прогулянка з Катманду у саме

підніжжя Евересту. Цей нелегкий маршрут, піднімаючись без кінця то вгору то вниз, доходить до максимальної висоти 5630 м. Для легших мандрівок, туристи направляються на північний захід, в околиці верхів Анапурни. Це також надзвичайно чудові та високі гори, всього декілька сот метрів нижчі за Еверест.

Розпитавшись добре, рішаємось на 8-денну прогулянку до містечка Джомсон. Ця мандрівка є кінцевою частиною дуже популярного 21-денного маршруту "Кругом Анапурни". Найдешевше, звичайно, мандрувати самому, нести увесь виряд та харчуватися і спати у місцевих "готелях". Нічліг у таких умовах, цілих 50 центів! З другого кінця, за \$100.00 і вище, можна мати усе наперед замовлене, з повною службою, столами та кріслами до "їдальні", навіть портальними туалетами. За \$50.00 денно, від особи, наша

F.I.N.D.S.

Dress For Less

Discount
Designer
Fashions!

**UP
TO 50% OFF**

Open Nightly till 7 p.m.

A NEW FACE

In **THE BLOOR WEST VILLAGE**
2186 Bloor Street West
opposite No Frills

TORONTO, ONTARIO

двоособова "експедиція" складалася з англомовного провідника -- "Тіка", кухаря, його помічника, та трьох портерів, які несли усе потрібне, -- шатро, мішки до спання, теплі жакети, харчі, навіть наші особисті речі.

Діставши обов'язковий, формальний дозвіл на прогулянку, вирушаємо слідуючого ранку автобусом на захід до міста Покгара, яке є вихідною точкою також багатьох інших прогулянок. Проїхати 200 км. тривало поєрх 8-годин! Ця довга, зате цікава дорога є одною з "кращих" доріг Непалу. Вона ще місцями будується, у вибоях та куряві крутиться вздовж рік, пробивається через гори. У Покгара розкладаємося на березі чудового озера і тут уперше, за зеленими хребтами довколишніх гір, з'являються нам перші височенні білі шпилі далеких Гімалаїв.

Рутинна слідуючих семи днів була нескладною. Вранці будили нас, подаючи до шатра гарячий чай та миску теплої води до вмивання. Зібравшись та поснідавши, з кантиною добре перевареної води до пиття, вирушаємо в дорогу. Після двох-трьох годин ходу зупиняємося на обід та відпочинок, потім знову в дорозі приблизно такий же час, тоді вечір та нічліг. Наші кухарі та портери були увесь час попереду нас, так що зупинившись на обід чи вечерю -- все вже чекало на нас. Мандрували ми через села та містечка стежками та дорогами, які є головними шляхами комунікації для місцевого населення. На дорозі люди, домашні тварини, птиця, собаки, табуни овець, валки вантажних коней та мулів і доволі багато туристів, з усіх кутків світу. Дорога в'ється то вниз то вгору, переходимо високими висячими мостами бистрі річки та потоки. По дорозі часто ступаємо кам'яними сходами -- залишками давніх "битих" шляхів.

На третій день подорожі провідник будить нас раненько. Надіваємо теплі жакети, і в темноті при електричному ліхтарику, вузькими, стрімкими стежками добираємося на верх гори Пун. При сході сонця, перед нами розкривається казкова панорама уже доволі близьких 13 масивів та височенних білих шпилів головного Гімалайського хребта. Ми тут не одні! Кругом нас уже десятки зачарованих туристів з біноклями та апаратами. Повертаємося до шатра,

сніданок, а тоді, стрімкою скелистою дорогою сходимо вниз до ріки Калі Гандакі. Ця могутня ріка проривається вузькою і надзвичайно глибокою долиною межі двома з десяти найвищих верхів, не тільки Гімалаїв, але й світу -- Анапурна I і Дгаулягірі, оба понад 8,000 м. висоти. Дальше, долиною цієї ріки, спинаючись по її стрімких берегах, на восьмий день нашої мандрівки доходимо до нашого призначення -- містечка Джомсон, положеного на висоті 2,713 м. По прямій лінії, ми пройшли віддаль 100 км. і опинилися уже на північній стороні Гімалаїв.

Наш невеликий табір розкладався звичайно на подвір'ї чи городі, біля хат місцевого населення. Тож була нагода заходити до господарів, розмовляти з ними, та бачити їхнє справжнє життя. Особливо приємними були зустрічі та розмови з дітьми. Деякі вивчають англійську мову, тож розказували та розпитували про всіх та все.

Тяжко доводиться непальцям господарити у їхній чудовій країні. Землі обмаль і вона дуже бідна. Кожний окрасць землі використовується. Масовими терасами, що тягнуться ген, високо, вкриті схили гір. Йде тяжка, постійна боротьба з силами природи: охорона перед ерозією, у часи монсунських злив, konieczність постійного наводнення під час посух.

У Джомсон розпрощалися ми з нашими привітними та щирими непальцями. Провідник був надзвичайно добрий та уважний. Харчі не вишукані, зовсім без м'яса, але зате здорові, поживні та досить смачно приготовані. Погода була прекрасна: ночі холодні, один раз навіть з легким приморозком, зате дні теплі та соняшні.

У Джомсон, уже не в шатрі, а в гостинниці, зустрічаємо одну, дуже цікаву людину. При свічці, бо електрика саме тоді погасла, сидить він і щось уважно читає. Підходимо, знайомимося. Це німець, науковець з університету Бонн, спеціаліст з історії та мовознавства, який приїхав сюди складати словник місцевого діалекту. Приємно було почути, що він прекрасно обізнаний з історією Східної Європи, включно з деталями історії України. Міркуємо: В більшості населення Непалу індійського походження, недалеко --

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE
ВВІЧЛИВА І СПРИЯТЛИВА
ОБСЛУГА

COMMUNITY TRUST

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

PHONE: 763-2291

ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ

сама Індія, ми ж також індоевропейці. Чи не тут, у тінях найвищих верхів світу, або десь недалеко звідсілля -- наша спільна пра-батьківщина, якщо не сама колиска усього людства?

З Джомсон вертаємося до Покгари маленьким літаком. Через сильні вітри та ранню мряку, прийшлося день почекати. Використовуємо цей час на прогулянку до недалекого, особливо цікавого, середньовічного містечка-фортеці -- Каг Бені, яке вже розположене на границі пустинної Тібетської Височини.

Повернувшись у Катманду, мали ми доволі часу оглянути та подивляти це місто. Розляглося воно серед широкої долини, окружене зелено-рудавими горами. Центр міста -- це прямо суцільний музей. Густо, одне біля одного, переділені вузькими, кручними вуличками та скверами -- палаци, пам'ятники та безліч більших і менших святинь. Усе, на жаль, у великому занепаді. Не бачиться жодного намагання зберігати такі цінні старинні пам'ятники. Зате життя у столиці кипить. Кругом повно людей, надзвичайно швидкий та голосний рух авт, автобусів, моторизованих та ручних колясок. Одне лиш з чим тут рахуються та вміло оминають, це "святі" корови, та й подекуди, бички, які уважно проходжуються або прямо лежать собі серед найбільш рухливих вулиць чи площ.

Випадково, відкрили ми у Катманду також цікавий ресторан. Чоловік на ім'я Борис, офіцер ще Царської армії, опинився у 50-их роках у Непалі. Тут заложив він ресторан, доробився і був одним з перших, які "проломили лід" довголітньої, цілковитої ізоляції Непалу від зовнішнього світу. З цього часу Непал відкрито для туризму. Ще і тепер його наслідники, у шикарному ресторані великого готелю Як Еті подають як основне... правдивий український борщ, із сметаною, цибулькою та кропом, включно. Це, мабуть, таки наш земляк! Де уже їх по світу не було!

Індуська релігія є офіційною релігією Непалу, і лише 10% населення є буддистами. На окраїнах Катманду, на березі "святої" ріки Пашупат, знаходиться

відома на весь індуський світ -- старинна святиня Пасупатінатт. Тут ми мали нагоду побачити незвичайну церемонію похорону (спалення) одного з найбільш відомих співаків Непалу. Також недалеко від Катманду, на верху гори, неначе фортеця стоїть старинна буддійська святиня Свайамбунатт. Це також святе, широко-відоме місце прочан буддійського світу.

На сьогодні, Непал -- одна з небагатьох "на шляху економічної розбудови" країн світу, де ще недорого, безпечно та де до туристів ставляться зовсім приязно. Непал -- країна, якої туризм та модерний світ ще не встигли змінити. Характерною була замітка на меню деяких ресторанів: "Непал є готовий вас змінити, ви не для цього тут, щоби міняти Непал!"

Подорож залишила у нас незабутні картини унікальної краси та величі Непалу, але, в той же час, пробудила свідомість в яких нелегких умовах доводиться жити не тільки непальцям, але і більшій частині не нашого, "другого світу". ■

ЧИ ВИ ВІДНОВИЛИ ПЕРЕДПЛАТУ?

ATOMIC SERVICES:

- **ATOMIC FUEL LTD.** -- 24-годинна вчасна доставка і обслуга **tel. (416) 233-8134**
- **"PRODAN"** крамниця, **2309 Bloor St.W., Toronto** -- харчі, пачки і транспортація в Україні **tel. (416) 766-5151**
- **CITE (EXPORT - IMPORT)** **tel. (416) 233-1635**

**ІГОР ПРОКІПЧУК tel. (416) 233-8134
Fax (416) 503-4033**

**21 Goodrich Road, Unit 14
Toronto, Ontario M8Z 6A3**

Знижка для пенсіонерів.

"PROMBANK" INVESTMENT LTD. and THE JACYK GROUP

1260 Eglinton Ave. East, Mississauga, Ontario, Canada L4W 1K8. Tel. (416) 625-2171

- Якісні індустріальні і комерційні будинки та розбудови;
- Різні умови, оренди або купівлі.

ХАЙ РЕЧІ ПЕРШІ БУДУТЬ ПЕРШИМИ

Коли над нами висіла доля "вічної еміграції", -- творення тут власного суспільства мало виправдання. Але з постановом української держави потреба деяких установ та інституцій за межами України -- менше чи більше -- захиталась. До таких належить й Український музей у Нью-Йорку, який плянують розбудувати й проводять жваві акції, мовляв, "цей наш музей -- це українська культурна амбасада"; Музеєві надають політично-світовий формат, підмурований кількома компліментами випадкових гостей, які якось переступили поріг музею і ввічливо зареєструвались у книжці відвідувачів.

Вже розпочато збірку мільйонових фондів. На українські сили -- це неабияка сума, зрештою, навіть світового престижу музеї не кидають мільйони на вітер, бо -- крім музею Гетті (Малібу, Каліфорнія), який має мільярди до диспозиції, -- всі вони мають фінансові головоболи! Тож виринає потреба пригадуватись та обговорити питання і факти, які є фундаментальними в проектах таких вимірів.

Але перед розгорненням зауваг-помічень, мушу пригадати зацікавленим справами української культури мої постійні турботи її розбудовою, щоб у можливій майбутній дискусії не вияснювати цю справу, мовляв, "він шкодить світлим намірам". Я закликав, приміром, українські установи творити збірки творів українських мистців, щоб цим піддержувати і стимулювати їхню творчість, а рівночасно готувати колекції, які стали б "наріжними каменями" музеїв у незалежній Україні (див. "Відкритий лист до всіх, що зацікавлені українською культурою", "Сучасність", січень 1969; передрук у книжці "Про речі більші, ніж зорі"). Я теж пропонував "Музей українського мистця-новатора" ("Сучасність", червень і грудень 1980), куди запрошені мистці фундавали б свої твори, теж з ціллю, про яку була щойно мова (бо в Україні діє лиш около 30 музеїв, у той час, коли маленька Швейцарія може похвалитись 463-ма такими інституціями).

Першу мою пропозицію українська громада "не дочула"; друга -- викликала критику і застереження ("Який мистець даруватиме свої твори?", -- питав мій критик, хоч я не націлювався на оригінальність у цьому випадку), а поскільки не з'явились ентузіастичні мистці до добровільної добродійної праці-допомоги, тож і ця ідея обернулася "в пух".

"Український Музей" -- музей головно народної культури -- мав, має і матиме виховне значення поки живуть тут українські родини, бо хоч чи не в кожній українській хаті є кілька писанок та вишивок, проте численні й інтелекгентно виставлені (що треба признати УМ) експонати плекали і плекатимуть у душах

наших відвідувачів патріотизм та пошану до свого народу. "Український Музей" це усвідомлює, але з постановом української держави йому ввижаються більші завдання, -- стати мостом між Україною і Західним світом, до чого заохочують теж "голоси з України", помагати установам там порадами і матеріяльно. Правда, матеріяльної допомоги наші мистці на еміграції не помічали, витрачаючи час та енергію на нужденних заробітках; на цю тему писалось раніше (прим. "Мистецтво без даху над головою", "Українська літературна газета", лютий 1960; передрук у книжці "Про речі більші, ніж зорі"), до неї пляную повернутись, бо ця занедбана у нас тема сприяє виробуванню різних -- далеких від фактів поточного життя -- фантазій. Тож зважмо чи і цей запланований "міст" не проходитиме над пустелею і не вестиме в нікуди.

З практичних мотивів (бо тут "час -- це гроші") "цехи" в Нью-Йорку (фінанси, рекляма, текстиля-мода, театри, музеї, галерії) концентруються в певних ділянках міста. Осідком мистецьких галерій є Медісон Авеню і 57-ма вулиця. Пізніше постала нова дільниця, т.зв. Сого. Подібний процес відбувся теж у житті театру, яке раніше скупчувалось в горішній від Таймс Скверу частині Бродвея; новий театральний район називається Оф Бродвей (є ще Оф-оф Бродвей). Як Сого, так і Оф Бродвей, ризкуючи меншими сумами, експериментують мистцями-початківцями, новими драматургами і п'єсами, менш розрахованими на касу. Засновниками Сого були мистці-бунтарі, часто об'єднані кооперативами (в такій жіночій кооперативі працює і виставляє свої праці українка Дарія Дорош), але згодом могутні галерії з Медісон Авеню і 57-мої вулиці почали відкривати свої філії: із скромної ініціативи постала дільниця, яка почала притягати багату, голодну на сенсації касту. І так спустошіла індустріяльна дільниця перетворилася на модний квартал, де навіть хліб та вода в нововідкритих ресторанах інакше смакують...

Хоч вони розташовані зручно, неможливо за один день пройтись найцікавішими та найважливішими мистецькими музеями Нью-Йорку. Для туристів з обмеженим часом -- це неабиякий визов, для паломника до "святинь мистецтва", це просто розпука. Такі музеї, як Метрополітальний, Вітні, Гугенгайма, Модерного мистецтва і Фрік колекцію треба -- для повнішої зорової пам'яті -- відвідати кількакратно підряд.

Три музеї -- Метрополітальний, Гугенгайма і Вітні -- роташовані у відносно венеликому як на Нью-Йорк трикутнику, очолюють рух у галеріях на Медісон Авеню; Музей Модерного Мистецтва є неначе ключ

до галерій на 57-й вулиці, залежно від котрої сторони зайти -- починаючи чи кінчаючи в Карнегі Голл, відомій музичній інституції.

Адреса "Українського Музею" в українському районі (Народний Дім, галерія ОМУА, Літературно-мистецький клуб, осідок кількох українських організацій та ідалень) зручна для українців, однак оподаток динамічних артерій культурного життя Нью-Йорку. Подібно віддалений від цих артерій є Лінкольн Сентер -- з Метрополітен і Міською Операми, нью-йоркською філармонією і не менш славною музичною школою, з театром і музеєм, -- та цей острів велетень може дозволити собі на самостійність.

Адреса Українського Інституту Америки є досконалою, але загальна мала популярність України, зокрема української культури, в місті багатому на культурні інституції та події, є тим високим перелазом, який знеохочує і не притягає чужинців. Тому ми досягнули б багато більше в наміченому пляні, коли б включили збірку Українського Музею в котрусь із престижних американських інституцій, наприклад, Metropolitan Museum of Art у Нью-Йорку, або Smithsonian Institution у Вашингтоні. Маючи окрему галерею для постійної виставки в такій установі, куди заходять мільйони відвідувачів річно -- це був би значний стратегічний крок у напрямі успіху, популяризації України на великому екрані!

Символічні "мости", алегоричні "культурні амбасадки" нагадують патріотичні (не завжди культурні) безрезневі святкування; імпрезовий чад може бути потрясачий, але він занадто мряковинний для будівництва мостів над незбаданими течіями.

Це не закид і навіть не критика наслідків карбів сторіччями зв'язаних рук. Добра воля прозирає і серце не відсутнє, але знов та знов наші вічні "культурні докази": писанки та вишивки, коли такі об'єкти є лиш апострофами культур.

Немає підстав думати, що ці помічення матимуть вплив на обговорювану тут справу. Український Музей розбудують і його діяльність потече старим, дещо поширеним ручаєм, хоч тепер в Україну пожвавлено приїжджають гості з різних сторін світу, знаменні у сферах культури, науки, дипломатії, економіки, індустрії і вони будуть нас дуже інтенсивно й критично оглядати. Соц-реалістичний епізод нам пробачать, відсутність в минулому майстрів формату Рафаеля, Дюрера, Рубенса, Гоя -- застановить, але в модерному мистецтві від "20-их років відбувалися і відбуваються в нас історичні події: хоч Татлін і Малевич розгорнули свої творчі візії і критерії в Росії (у світі вони фігурують в російському культурному "арсеналі"), вони були надхненні українською груддю, як еспанець Пікассо, який творив у Франції -- еспанською. Але Татлін і Малевич та ще кілька мистців їх покоління, особливо Олександра Екстер, -- не одинокі; крім Архипенка, Андрієнка, Хмелюка, Грищенка, Мороза -- на Заході після другої світової війни почали виринати українські мистці поінформовані в творчих ак-

туальних ферментах (феномен відсутній у нашому мистецтві до 20-го сторіччя!), що є передумовою інтелектуальної творчості.

Додаток: "Голка в сні"

Факти: "International Directory of Art", довідник виданий у Берліні 1969-70, зареєстрував такі позиції: 131 музеїв у Нью-Йорку, три в Києві, у Харкові і Львові -- по два. Тут свідомо "переочено" райони Великого Нью-Йорку, за ріками, щоб упростити й без цього складну справу (не лиш для "голосів з України"), хоч у Брукліні відбуваються програми авангардні в музиці, балеті і театрі, які поставили б чималі держави на мапу культурних подій!

Висновок: Здобути престиж, чи хочби лише ширшу увагу в Нью-Йорку музеєві відродженої, а в очах світу -- новонародженої нації, про яку раніше не чувалося, шанси вельми скромні. Зате в Україні кожний новий культурний почин (лише, Боже охорони нас від таких, як "Митці України; енциклопедичний довідник", Київ, 1992) є історичною подією. Погляньмо в дзеркало -- понад 1000-літні (лиш від часу нашого християнства) зморшки, а в культурному конті більше дірок, ніж матеріялу для латання.

Але є заохочуючі сигнали: "Артньюс", американський журнал мистецтва, почав останнім часом обширніше інформувати про мистецькі події в Україні, відмітивши, між ними, програму "могутнього українського банку інвестицій", яка стосується і фінансової підтримки мистецтва на Україні. Це є вельми позитивний фактор при творенні бюджету для культурних акцій, бо, як можна сподіватись, цей банк сприятиме найкращій виміні сильної там західної валюти (культурний бюджет Польщі -- триста мільйонів доларів річно!)

Тож хай нашим моттом буде: перші справи -- першими!

Нью-Йорк, травень 1993 року

ЗДОРОВИЙ І СМАЧНИЙ ХЛІБ

та інші печива випікає

Українська пекарня

THE future BAKERY & CAFE

власниками якої є Родина Вжесневських

-- можна набути також різні українські страви у наших каварнях

739 Queen St. W., Toronto, Ont., Tel.	368-4235
St. Lawrence Mkt.	366-7259
483 Bloor St. W.	922-5875
2199 Bloor St. W.	769-5020
M-C Dairy, 212 Mavety	766-6711

МИСТЕЦТВО ІНДІЇ

(Стаття 37 з серії про мистецтво)

Життя і мистецтво Індії для нас, людей Західного світу, навіть тепер, у двадцятому сторіччі, видаються якоюсь таємницею. Брак знання їхньої релігії ще більше поглиблює наше нерозуміння гіндуського мистецтва.

Коли турист опиняється в Індії, то перше що робить на нього враження -- це величезна маса людей. Люди на вулицях, люди на базарах, люди в потягах. Нині Індія є густо заселена країна. Але якщо ми заглянемо в історію Індії з 8-го-9-го сторіччя і проаналізуємо їхнє мистецтво, то знайдемо паралелю між їх мистецтвом тих часів та їхнім нинішнім життям.

Індуське мистецтво, або мистецтво Індії, найкраще представлене архітектурою і кам'яними скульптурами, які прикрашають будівлі. Ілюстративного типу нарративних рисунків у індуській мистецтві є дуже мало.

Їхні скульптури є релігійного характеру і представляють богів, тварин, духів. Вони виконані у такий спосіб, що людина бачить їх масу. Ці скульптури просто накопичені одна на другу і створюють стіни, колюми, дахи та вежі храмів. Саме накопичення тисяч статуй творить ту індуську таємницю, так мало нам зрозумілу.

Цікаво те, що більшість храмів, головню з ранніх часів є викарбовані з солідної скелі. Деякі є у формі печер і тільки внутрішня частина є викарбована. Інші стоять вільно і викарбовані зі середини і з-зовні. Таким способом храм стає суцільною монолітною скульптурою.

Тематика скульптур сягає від богів у медитації до релігійних оповідей і символів плодотворності. Деякі з цих скульптур у теперішні дні напевно не були б прийняті на вистави у галерії якщо б були виконані теперішніми майстрами. Мистець був би оскаржений у непристойності й однонапрямнім порнографічним думанні. А це ж уся суть їхнього мистецтва, розуміння якого ми майже не можемо збагнути. Воно є чисте й просте, а водночас таємниче і скомпліковане. Одне оповідання може кинути світло на цей незвичайний підхід. "Колись у давнині жив молодий чоловік, який залюбився у молодій жінці. Його любов та захоплення нею росло все більше й з кожним днем глибшало. На його нещастя її зацікавлення зосереджувалося на релігії й вона рішила поступити у монастир. Після її відходу у далеку дорогу молодий чоловік рішив її наздогнати. Він пішов за нею, і за якийсь час наздогнав її у лісі. Він ще раз висловив своє захоплення нею, ще раз описав її красу, і спеціально красу її очей. Він сказав, що її очі такі гарні і такі важливі для нього, що він не може жити без них. Молода жінка вислухала з увагою освічення, запхала у заглиблення очей свої пальці, вирвала очі з гнізд і подаючи їх молодому чоловікові промовила: "Якщо ти справді не можеш жити без моїх очей, то візьми їх."

Їхня релігія є повна таких випадків, де наголошується непотрібність фізичних частин тіла, а найви-

щою ціллю ставиться досягнути нирвану, душевний стан, повністю відірваний від тіла. Нирвана -- це форма умиротворення почуття, екстаз навиворіт. Концентруючись виключно на думці замість дії, релігія стає егоцентричною. Люди на сягає найвищого ступня тільки працюючи над собою, замість бути зацікавленою іншими. В той самий час процес стає все менш зрозумілим через різницю індивідуального підходу кожної одиниці. Це процес містичний, що безпосередньо з'єднує думку людини з ціллю її бажань. Цей процес залишає кожну людину у поринанні в самій собі з повною зневагою до всього, що оточує її.

Один з моїх знайомих розказав мені, що коли він відвідував Калькуту то наткнувся на групу людей, що вмирала з голоду, зібравшись коло храму. Він купив кілька помаранч на близькому базарі й дав їх одній голодній жінці з двома маленькими дітьми. Жінка була настільки недоживлена що ледве рухалась. Побачивши помаранчі, її очі засвітилися; вона схопила помаранчі й замість з'їсти їх і нагодувати своїх дітей, вона дала їх проходять корові, яка відразу їх з'їла. Ця жінка повністю вірила, що цей чоловік, мій знайомий, був присланий Богом, щоб вона могла бути благословлена можливістю погодувати святу корову. Тут бачимо, що релігія сильніша ніж материнський інстинкт і інстинкт самовиживання. Нам просто недоступне розуміння їхнього життя і поведінки.

Індуське мистецтво є дуже старе. Найкращі зразки його були створені більш як тисячу років тому. Індуський підхід до життя й їхній пасивний стан сповільнив процес розвитку мистецтва у порівнянні з іншими мистецтвами більш активних релігій, більш зацікавлених оточенням, котрі заохочують розвиток мистецтва, думки, дії й тіла.

Юрій МОШИНСЬКИЙ

Святиння Рамесварам у південній Індії.

Усе більше країн Заходу і Сходу цікавляться Україною, вивчають нашу культуру й мову, створюють спільні підприємства тощо. Японія вбачає гарну перспективу в розвитку українсько-японських відносин. Ось і нещодавно відкрито в Токійському університеті катедру української мови. У далекій країні є вже перші дослідники української мови та літератури, зокрема творчості Тараса Шевченка. ■

ДЕ Ж УКРАЇНСЬКІ МИСТЕЦЬКІ ПАМ'ЯТКИ

Під час зустрічі з українцями в Мюнхені 5-го травня 1993 р. прем'єр-міністр України Леонід Д. Кучма прихильно згадав його зустріч 4-го травня з президентом Федеральної Республіки Німеччини (ФРН) Ріхардом фон Вайцзекером (див. також "Дні культури України в Баварії" в "УВ", ч. 20 за 16-го травня). В берлінській незалежній газеті "Дер Тагесшпігел" ("Денне дзеркало") за 4-го травня появилось повідомлення "Ассошієт Пресс" (АП) про передбачення передання персонально прем'єром України Л. Кучмою президентові ФРН Р. фон Вайцзекерові німецьких культурних надбань. Повідомлення мало заголовок "Україна віддає культурні надбання". В тій же газеті і під тим же заголовком 6-го травня надрукована нотатка "Дойче Пресс Агентур" (ДПА), що український прем'єр Л. Кучма повернув Федеральній Республіці 32 художні твори. Під час другої світової війни ці твори якимсь чином потрапили в Україну.

Культурні надбання, які передав президентові ФРН прем'єр України, походять очевидно з приватної Гете-колекції. Передане охоплює 4 написані від руки листи й один друкований Йоганна Вольфганга фон Гете. Також -- 4 малюнки, дві літографії й одну металеву гравюру, які Гете виготовив, тобто портрети зі своїх матері та сестри. Дві літографії показують поета на катафальку, а 11 гравюр є темами з його книжок (Екс Лібрис). Один малюнок Гете має назву "Ляндшафт із великим деревом", а другий є "Портретом сестри Корнелії".

Вартість переданим речам до цього часу ще не встановлена. Проте відомо, що вартість їхня полягає передусім в їхньому культурно-й духово-історичному значенні. Ці листи та рисунки Гете будуть зберігатися в Мюнхені. З цією метою і прибув був до Бонну (там відбулася передача цінних речей Гете) міністер культури Баварії Ганс Цегетмаер, тобто баварський міністер одержав ці речі Гете для державної збірки графіки в Мюнхені. Як зазначило міністерство культури Баварії, повернення Німеччині мистецьких речей Україною відбулося без висування будь-яких умов. Президент Федеральної Республіки Р. фон Вайцзекер відзначив великодушний жест як символ до "завершення темних подій минулого й майбутніх дружніх зв'язків".

27-го квітня 1991 р. випало мені прочитати в німецькій пресі, що манускрипти німецького князя поетів Гете з Ваймарського музею лежать у музеї образотворчого мистецтва в Києві. З тієї ж преси довідався і про те, що 360 рисунків із Бременської мистецької галерії виявлено в азербайджанському Баку. А найбільше вивезеного мистецького майна Німеччини лежить у ленінградському Ермітажі та в Москві. Московський мистецтвознавець Алексей Расторгуєв на початку 1991 р. оприлюднив список мистецьких речей, які забрали советські росіяни як військові трофеї по капітуляції Німеччини. В російських музеях знаходяться сотні творів Дюрера, Гоя, Рафаеля, Рембрандта, Рубенса, ван Гога, Ель Греко, Мікель-Анджель, скульптури італійського ренесансу й інше, --

що вивезене туди з Німеччини в покапітуляційних роках.

Найцікавіший же розшук легендарного скарбу Пріамоса, тобто того скарбу, що його відкрив при розкопках Трої в 1873 р. Гайнріх Шлієман. Казковий скарб Пріамоса Г. Шлієманом був переданий у 1881 р. Берлінському музеєві передісторії та ранньої історії. По капітуляції гітлерівської Німеччини скарб Пріамоса зник із Берліну. Але в 1991 р. виявилось, що скарб Пріамоса знаходиться в Пушкінському музеї у Москві.

У квітні 1991 р. англійська недільна газета "Обсервер" докладно подала, що з наказу Гітлера "Вермахт" у 1941 р. пограбував у Львові 25 рисунків, малюнків і акварель Альбрехта Дюрера. Пізніше вони мали б бути виставлені в "музеї фюрера" на прославлення "германського духа". В 1945 р. американці захопили мистецький скарб і передали його князеві Георгієві Любомирському. Його предок князь Гайнріх Любомирський заснував у Львові у 1820 р. музей і відписав йому свою Дюрера-колекцію. Польський емігрант Г. Любомирський продав у 1954 р. з цієї колекції 16 творів Дюрера лондонському гандляреві мистецькими речами Кольнаж. Пізніше лондонський Коортаулд інститут і Бербір інститут при Бермінггемському університеті придбали собі з львівської Дюрера-колекції малюнок пером "Людина з веслом" і акварелю "Кайзер Карл Великий і Зіґісмунд".

В одній статті в "Ізвестіях" відомий советський історик мистецтва Алексей Расторгуєв писав про повернення Німеччині пограбованих червоною армією мистецьких скарбів. Але він вимагав за це щось на зразок відповідної послуги, -- повернення Дюрера графіки, яку вивезли зі Львова гітлерівці, законному її містові. Англієць, власник набутих речей із Дюрерової колекції, був "глибоко вражений" походженням творів і запевняв, як гандляр мистецькими надбаннями, що вони набуті "цілком законно".

Що не кажіть, а українській молодій дипломатії сьогодні дуже тяжко виводити неполаджені справи на чисті води.

Від 1907 р. мала б діяти Гаґська конвенція, в якій проситься дотримуватися приписів відносно культурних надбань людства, тобто під час воєнних дій щадити культурні цінності. Але ніхто не дотримується того, що записано в цьому благородному документі.

А. ГЛИНІН,
Новий Ульм

GEO. H. CREBER (від 1897 року) 208 Kingston Rd. at Woodbine УКРАЇНСЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ У ТОРОНТІ

- першорядні майстри, скульптори і креслярі;
- імпортований і місцевий граніт, бронза;
- фотографії на порцеляні, нагробні написи;
- хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри -- наші ціни найпоміркованіші!

Тел. вдень -- 691-5712 і увечорі -- 762-3502
РОМАН ДЕМКІВ

МИСТЕЦТВО ЮРІЯ НОВОСІЛЬСЬКОГО -- НАД СТЕРЕОТИПАМИ

Наприкінці червня 1993 р. в Кракові черговий раз відбулися міжнародні Дні Європейської культури. Як і рік тому, організатором "української" частини програми була Фундація св. Володимира. На протязі всього часу проходила конференція "Народи і стереотипи". Поруч чехів, угорців, литовців, білорусів, росіян, французів, шведів, німців, австрійців, англійців та американців, першого дня виступили і представники України: Марія Зубрицька, славіст, викладач університету ім. Івана Франка у Львові, з рефератом "Стереотип поляка в українській літературі", Данута Сосновська, історик літератури, працівник Інституту Досліджень Літератури в Варшаві, з доповіддю "Стереотип українця в польській літературі", проф. Богдан Струмінський (США) з доповіддю "Образ поляка в українських прислів'ях". Доповідь на сесії мав також міністер культури України Іван Дзюба.

Після завершення робочого дня сесії міністер завітав до будинку Фундації св. Володимира, де оглянувши будинок і виставки, мав зустріч з управою Фундації. Проводилися розмови про співпрацю між його Міністерством і Центром української науки і культури та українською філологією Ягеллонського університету.

Увечері того ж дня, в Галерії Українського Мистецтва відбулася зустріч з митцем Юрієм Новосільським з нагоди 70-ліття від дня його народження. В своєму привітанні голова Фундації доктор Володимир Мокрий сказав: "Минуло 70 років від дня народження автора і 50 років від його першої, напів підпільної виставки, котра також відбулася у Кракові в 1943 р. Ці два ювілеї збіглися з річницею еманції ікон в цьому будинку. Рік тому багато з Вас було на відкритті Галереї, якої діяльність ми не випадково розпочали виставкою церковного мистецтва... Відкрита тоді виставка сакрального мистецтва була свідомством воскресіння української молитви в іконі і в

пісні... Сьогодні це свято повторюється. І знову є з нами чудові церкви та ікони професора Юрія Новосільського.

Сьогодні вчені і публіцисти різних народів Європи задумувались над причинами й наслідками існування стереотипів. Думаю, що найкращим способом на переборення негативного стереотипу є мистецтво, а особливо сакральне мистецтво..."

Далі було зроблено оцінку творчості мистця, яка підноситься високо понад стереотипи, згадано його великий внесок у мистецтво, особливо сакральне: розмальовані по цілому світі церкви, прекрасні ікони; внесок у філософію мистецтва; професорська діяльність в Академії Мистецтв у Кракові. А на запитання про майбутнє митець відповів:

-- "Не знаю, що буде в майбутньому, я не пророк. Але мистецтво є пророчє, і в ньому треба шукати відповіді про майбутнє. Воно являє собою таку природу, яку тверезим розумом не збагнеш".

Серед гостей, що зібралися привітати ювіляра було багато професорів і студентів Ягеллонського університету, представників української та польської інтелігенції, духовенства...

Іван Дзюба згадав про тяжкі для всіх нас часи поневолення України, про великі втрати, яких зазнала українська культура, про синів українського народу розкиданих по світі і про те, що сьогодні ми повинні всіма силами вернути славетні імена до тієї чудової скарбниці, якою є наша культура. Одне з цих імен -- це ім'я Юрія Новосільського. "Я щасливий, що перебування нашої делегації у Кракові збіглося якраз з такою подією, як 70-ліття Юрія Новосільського. Цим ім'ям ще буде пишатися український народ. Тільки останнім часом українці мають можливість пізнати його творчість, вагу його імені, як одного з найвишнєначніших митців сучасності". Міністер обіцяв, що ще в цьому році буде проведена виставка Ювіляра в Національному музеї у Києві...

Закінчувалася зустріч з митцем, але люди виходили на вулицю і знову чули українську пісню в виконанні ансамблів з Рівного, з Києва і з Перемишля, котрі брали участь у святкуваннях. Ще три дні тривали Дні Європейської Культури і весь час була гідно представлена наша культура.

А в останній день на Головному Ринку Кракова, ввечері відбулося музично-фольклорне свято -- "Як бавляться народи". П'ять народів показали свої надбання: Австрія, Франція, Угорщина, Італія і Україна. Артисти під синьо-жовтим прапором представили найкращі зразки бойківської, гуцульської, волинської, поліської музики і пісні. Цимбали, скрипки, бандури, а передовсім трембіти полонили краківську публіку: "...Трембіта... З перуна, з лісу, з шуму вод, з пророчної ночі почата, розриває перепони. З неї виринають

**ВЕЛИКИЙ ВИБІР
НАЙНОВІШИХ ЖІНОЧИХ
МОДНИХ ОДЯГІВ**

DANYA

FASHION SHOPPE
2378 BLOOR STREET W.
TORONTO, ONT., M6S 1P4
Телефон: 766-4511

ГОВОРИМО ПО-УКРАЇНСЬКИ

ранні зорі, роки радісні і сумні, з неї виливаються пори року, літа, століття. Вона, чародійна постать землі і людей Верховини, сьогодні оповіщає про себе світу... Трембіта..." (Станіслав Вінценз, "На високій полонині").

Олег АЛЕКСІЙЧУК

Галерія Українського мистецтва при Фундації св. Володимира діє лиш один рік. За цей час Галерію відвідало понад 11,5 тис. людей. Були проведені вистави:

-- Українське сакральне мистецтво -- ікони та літургійні предмети, врятовані з колишніх українських церков Польщі;

-- Ікони Юрія Новосільського;

-- Графіка Тирса Венгриновича;

-- Ікони XVI-XIX ст. з Фондів Національного музею;

-- Творчість молодих львівських художників;

-- Різьба Григорія Пецуха;

-- Українська вишивка зі скрині Яна Адамського;

-- Гуцульська кераміка;

-- Малярство Володимира Монастирського (Київ);

-- Малярство Юрія Новосільського. ■

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

● Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.

● Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т.зв. "Вічний Фонд Українського Цвинтаря Св. Володимира"!

● Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.

● Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!

● Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці!
Добрий доїзд! Близький Дім Культури!

● За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

Години -- 9:30 до 4:30 БЮРО -- 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО -- адміністратор

КУЛЬТУРНІ НОВИНИ УКРАЇНИ

Цього року Фестиваль сучасної української пісні та музики "Червона рута" відбувся в Донецьку. Влада російськомовного міста довго вагалася, не дозволяла і, нарешті, дозволила проведення мистецького заходу, що його вже полюбили численні шанувальники -- як в Україні, так і за її межами. Привітання учасникам і гостям свята надіслав президент Леонід Кравчук.

Характерно, що всі акції пройшли там безкоштовно, побачити їх змогли й обмежені в матеріальних засобах люди. Були показані урочисті відкриття й закриття фестивалю, молодіжна демонстрація мод і зачісок, виставка квіткових композицій і, звичайно, концерти, які презентували слухачам чимало свіжих творів та нових імен виконавців.

А в Чернівцях на цей раз відбувся перший Міжнародний конкурс естрадних виконавців імені Івасюка. В ньому взяли участь, на відміну від фестивалю "Червона рута", тільки професійні музиканти і співаки, які з'їхалися до центру Буковини з України та закордону. Головою компетентного журі був знайомий український мистець Микола Мозговий. Крім конкурсних заходів, була влаштована велика художня виставка, а також здійснена поїздка на батьківщину композитора й поета -- в місто Кіцмань, де народився Володимир Івасюк.

Цей захід покликаний відкривати нові таланти, допомагати підносити наш виконавський рівень до світового й широко популяризувати мистецькі досягнення.

День Києва щороку чекають і його мешканці, і багатьох гостей столиці. Цього разу захід відкрито святом дитячої творчості на площі біля національного оперного театру. Наша надія і майбутнє -- юні музиканти, співаки, танцюристи, художники й умільці демонстрували свій хист на радість людям. Андріївський узвіз прикрашений картинами, різними декоративно-прикладними виробами, розквітнув веселковими барвами. Натовпи нарядно вбраних людей два дні хлинули потоками по стрімкій вулиці аж до старого Подолу. Крім виставок і жвавої торгівлі, виступали народні музики, фольклорні колективи і солісти, змагалися борці. Працювало телебачення, журналісти... Кожного року з'являється більше й більше учасників Дня Києва, а організатори знаходять нові елементи, щоб урізноманітнювати, робити неповторним цей справді уже всеукраїнський і сімейний День.

У Львові відбулося пошанування пам'яті відомого поета Олега Ольжича, сина геніального Олександра Олеся. Урочисто було відкрито меморіальну дошку, а у Львівському відділенні Спілки письменників України пройшла зустріч із сином Ольжича, фізиком за фахом, Олегом Кандибою, котрий приїхав з Канади. В обласній філармонії відбувся мистецький вечір на честь поета.

М.Л.

НОВИЙ ЗДОБУТОК Л. ПЛЮЩА

Leonid Pliouchtch, Ukraine: a Nous l'Europe! Traduit de l'ukrainien par Maria Malanczuk, Editions du Rocher, 1993.

Хоч найновіша книжка Леоніда Плюща є перекладом з українського тексту, вона наразі появилася тільки французькою мовою в перекладі Марії Маланчук і тому можливо, що український читач її не помітить. А це була б не абияка втрата для цього читача, бо хоч він може і не в силі прочитати книжку французькою мовою, добре було б, щоб кожний бодай знав про появу цієї праці і тим самим міг поручити її своїм франкомовним приятелям. Книжка бо дуже на часі.

Під Хвильовістським кличем "Дайош Європу!" Плющ представляє широку панораму української історії, культури і літератури від часів Київської Русі по сьогоднішній день. Плющ ширяє по всій історії та культурі України, доказуючи франкомовному світові, що Україна -- це не Росія, і чим та як вона завжди різнилася. Та це не сухий виклад фактажу. Автор замислюється не тільки над подіями, але і над причинами, що призвели до даних подій. Старається він представити читачеві основну психіку "українця" в усіх її варіантах -- від "хитрого" до "впертого" хохла, від подчитивого малороса, будівника імперії, до волелюбного, одержимого й нескоренного борця проти цієї імперії.

Багато з того нам усім добре відоме, але Плющ має дуже аналогічний і бистрий ум і часами в нього чудесні узагальнення та порівняння. Маленький приклад: Гоголя "шинель", ця шинель з під якої, за словами Достоевського виринула вся російська література, в руках Плюща перетворюється на гоголівський символ "державної крадіжки" і порівнюється із Шевченковими словами, "Ви любите на братові / Шкуру, а не душу!" В Гоголя "шинель", в Шевченка "шкура" -- і одне, і друге символ того імперіялістичного загарибництва: здерши "шкуру" чи "шинель" -- лишаються лиш горезвісні "мертві душі".¹ Таке порівняння, аж ніяк не сподіване, примушує задуматися, як і багато чого в цій книжці.

При кінці книжки Плющ додав короткий поазбучний історичний глосарій і біографії деяких "Великих постатей з української історії", які побіжно згадуються в книжці. Маленька франкомовна бібліографія вивершує цей 345-сторінковий том. Сама книжка складається з коротких уступів із заголовками з літератури, з історії, а то і з поодиноких цитат чи навіть фраз і з розмов. Наприклад, "Всежтаки, чому Ви є українцем?" служить Плющеві за заголовок до уступу, в якому він дотепно і з легким гумором доказує до якого степеня дійшла русифікація в бувшому Союзі. Дозволю собі цей уступ частинно процитувати. Плющ описує зустріч на Заході з дружиною російського письменника, за походженням осетина.

Вона сама грецького походження, роджена в Одесі. Вона питається над чим Плющ працює, і він відповідає:

-- Я пишу про Шевченка.

-- Це дивно, чому Шевченка? Чому, наприклад, не про Пушкіна?

-- А чому про Пушкіна?

-- Ви українець?

-- Так.

-- І чому?

-- Я не розумію.

-- Все ж таки, чому Ви є українцем?

Стільки наївности було в запитанні симпатичної грекині, що я вибухнув сміхом.

-- Що я сказала такого смішного?

-- Чи Вам не здається, що це я, хто повинен Вас запитати, і Вашого мужа, чому Ви є росіянами? Ви не є ними з походження і тому Ваша національність підходить під вибір; натомість щодо мене, я не вибирав: я був і є українцем так, як осика є осикою і береза є березою...

-- Це цікаве, без сумніву ви маєте рацію...²

Стилем книжка легка, майже розговорна. Плющ оперує різними реєстрами, з метою доказати французькому читачеві, що українці це не росіяни, що Росія від Московщини почерез Російську імперію і її віднову в формі СССР старалася і ще до нині старається стерти українську окремішність, забрати Україні історію, зрусифікувати її людей і перемішати так її населення, щоб імперський "державний шлунок" -- як пише Плющ, посилаючись на Герцена, -- міг це все стравити. Вкінці, згідно з назвою книжки, Плющ відкликається на гасло Хвильового і підкреслює зв'язок України із Європою та її природне тяжіння до Європи. Росія все тяжіла в два боки: до Європи і до Азії. В Україні, натомість, не було того противоріччя між "слав'янофілами і західняками", що існувало в Росії і продовжується до сьогодні, навіть після розпаду СССР.

Плющ дивиться на українську історію, літературу, культуру, релігію, фольклор, музику -- все, як на одну суцільну плахту в якій різні нитки переплітаються не тільки вертикально, себто в історичному сенсі, але й горизонтально, між собою. Ціла книжка написана такою асоціативною системою розвитку провідної думки. Мабуть найкраще це видно в центральній частині книжки "Чудо Шевченка", де навколо Шев-

ченка і його основної ролі в утвердженні не тільки української літератури, але взагалі самобутності українського народу, Плющ розвиває аналітично-алюзійну розповідь. Наведу кілька прикладів з цього уступу:

Особисто Шевченко себе почував юродивим. Ця форма аскетизму, під маскою сміху "блязня", "сумашедства" ... є видима в зображеннях Франціска з Ассізі і в "королівських блязнях", подібна вона до єврейського гасидизму і до буддистського зену, є близькою до народної української карнавальної культури. Вона походить від скоморохів Київської Русі і продовжується в п'есах вертепу аж до XIX століття; вона знову з'являється в модерному театрі Курбаса, і вона виривається з ГУЛАГу в 1980 роки в тексті Мирослава Мариновича...³

Від Шевченка, по через Київську Русь до ГУЛАГу -- при тому торкнувшись аспектів християнства, єврейства і буддизму -- це і зразок того широкого всеохоплюючого аналітично-алюзійного, асоціативного стилю писань Плюща. Плющ протиставляє Шевченка Пушкінові, Кирилово-Методіївсько-братський панславизм (коло братніх незалежних слов'янських народів) панславизмові російському. В. Шевченка -- "І потекли в одно море Слав'янські ріки" (Єретик), в Пушкіна -- чи струмки слав'янські з'єднаються в російському морі, чи висохне воно?:

Ці два противні поняття про сім'ю слов'ян (будь це сім'я селянська, європейська, соціалістична, чи просто людська) характеризують продовж віків "сварку слов'ян між собою"⁴ -- знаходяться вони в федералізмі М. Драгоманова, в соціалізмі І. Фрапка і Л. Українки, в соціал-федералізмі М. Грушевського, в націонал-комунізмі М. Хвильового і в кінці в націонал-демократії М. Гориня, Л. Лук'яненка і В. Чорновола. Епохи минають, в Росії і в Україні з'являються нові ідеології; та по мимо спільних походжень, по мимо спільних цілей і назв, не вдалося стерти меж, яка ділить ці два погляди на "російське море", тим самим на Європу.⁵

Проблема в тому, як слушно завважує Плющ, що світ ніяк не свідомий цієї основної розбіжності в поглядах і тому не може зрозуміти чому Україна не дуже захоплювалася "федеративно-ліберальними" промовами Горбачова, чому вона не хотіла і не хоче прийняти СНД, так як його пропонує Росія.

Плющ обговорює всі можливі аспекти "українства". Обговорює проблему малоросійства, дає добре поняття homo sovieticus з його "наплювательною" ідеологією. Але найважливіше, цілий час підкреслює, що політика Росії відносно України віками постійна. Це політика загарбницька від Алексея до Брежнєва. Люди, ідеології, обставини міняються, але настанова Росії відносно України одна і та ж. Застановляється Плющ і над тою дивною "химерною" обстановкою: ось 52-мільйонна країна, яка існує і не існує, яка має історію, літературу, культуру, але не має держави; яка звільнившись від комуністичних пут старається не тільки стати на економічні ноги, так як це роблять

сателітні держави, але мусить в той же час наздогнати сотки років державобудівництва; яка впродовж свого існування часто мала два полюси: в одній царині Гоголь-Шевченко -- ніби спільні та все ж таки різні, в іншій -- лівобережні-правобережні гетьмани; греко-католики-православні; і т.п. Навіть тепер має Україна двох Морозів (Плющ не міг пропустити повз свою увагу таку деталь, ані те, що саме це прізвище означає⁶) -- Валентин на правім крилі, а Олександр на лівім. (Цікаво, але нинішня Україна має ще й третього Мороза-Морозова -- в центрі. -- Ред.)

В останньому уступі "Всі шляхи ведуть геть від Москви. Але куди?" Плющ зізнається, що він свідомий величини свого завдання. Кожна з тем, які він порушував у книжці заслуговує на більш вичерпне трактування. Та це не було його метою, радше, пише він, я дав собі за завдання в основному намітити складність цих проблем, їх здемістифікувати і поставити їх в загальному контексті химеричного існування України в євразійській імперії.⁷ Оглянувши існування України в цій "імперії зла"⁸, не можна знайти нічого позитивного -- "історичний час історично втрачений... 263 роки втраченого часу. І ще в додатку 74 роки не тільки втраченого часу, але поверненого назад. 337 років нищення автономії державної, політичної, релігійної і культурної. Через всі ці причини, кінцем є, щоб Україна покинула імперію і щоб імперія розпалася.⁹

Плющ висловлює побоювання що в Україні ще може дійти до фашизму¹⁰, але закінчує книжку, дивлячись на Україну, за Сверстюком, як на фенікса.

Tel:
(416) 763-1093

MEAT PRODUCTS LIMITED

Specialists for over thirty years

- Найкращої якості м'ясні продукти власного виробу;
- Вареники, флячки, квашена капуста та інші європейські ласощі;
- Замовлення на весілля та на інші прийняття;
- Говоримо по-українськи;
- Власник Е. Рембач до Ваших послуг.

2238 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO, M6S 1N6

НОВЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ПРОФ. Ю. БОЙКА

(Юрій Бойко. *Вибрані праці*. 380 ст. Київ. 1992)

Перед нами солідний том праць нашого видатного вченого проф. д-ра Ю. Бойка "Вибрані праці". Вступну статтю написав київський дослідник, літературознавець Сергій Білокінь. Характеризуючи твори цього видання, він пише: "Чотиритомне "Вибране" Юрія Бойка, що вийшло в Мюнені в 1971-90-тих роках, свідчить нам про той розмах і ті масштаби наукової роботи, якій на батьківщині відбутись не судилося. Юрій Бойко -- професор-гість з історії слов'янських літератур у мюнхенському Людвіг-Максимиліанс-Університеті (запрошений 1962 року), ректор Українського Вільного Університету (обраний 1965 року), дійсний член Української Вільної Академії Наук у США та Наукового товариства ім. Шевченка. Визначний славіст"...

До цього тому праць Ю. Бойко додав також свою коротку передмову "На порозі восьмого десятилетия", у якій розповів про свою наукову кар'єру, що почалась ще в Україні, в журналі, що виходив при театрі "Березіль" у Харкові, де він надрукував свою першу статтю на театральну тему. Здобувши тоді прихильні відгуки, він друкує соліднішу працю про "Молодий театр у Києві" в ж. "Життя й революція" у 1930 році, коли він мав ще тільки 21 рік віку. Перша його книжка, яку він упорядкував із уривків щоденника Т. Шевченка, вийшла в 1934 році.

Так протягом понад 60 років свого невтомного творчого життя, поряд з читанням лекцій, редагуванням численних творів, керівництвом університетською працею, бібліографія його друкованих праць досягла 400 назов.

Сьогодні про наукову діяльність проф. д-ра Юрія Бойка-Блохина можна знайти в багатьох довідниках, енциклопедіях наукового світу. Що ж до українських видань, то найкраще свідчать про діяльність нашого вченого чотири томи його наукових творів, що вийшли під назвою "Вибране". Їх можна назвати джерельними матеріалами або частиною історії української літератури.

Київське видання "Вибраних праць" Ю. Бойка складається з 22 розвідок як нових, так і кращих матеріалів з чотиритомника. Проф. Ю. Бойко багато уваги і праці віддав дослідженню творчості Тараса Шевченка. Після документальної книжки Павла Зайцева "Життя Тараса Шевченка" (1955), що становить найповнішу біографію нашого пророка, розвідки Ю. Бойка відзначаються глибиною досліджень самої творчості Т. Шевченка і його філософських домислів. Навіть і в цьому збірникові автор присвятив Шевченкові дві праці: "Творчість Шевченка на тлі західноєвропейської літератури" та "Шевченко в новому світі", що займають 67 сторінок збірника.

У першій -- автор показав, як оцінювали творчість Шевченка видатні фахівці літератури світу: проф. К.

Маннінг, австрійський дослідник творчості Шевченка Карл Еміль Француз, німець д-р Густав Шпехт, росіянин проф. Овсяніко-Куліковський та багато інших. Цитує Ю. Бойко і відгуки своїх, українських авторитетів, як Іван Франко, проф. Колесса, Максим Рильський.

З поглядів іноземних фахівців він наводить зокрема вислів дослідника німця, д-ра Густава Шпехта, який так окреслив феноменальну роль Шевченка: *"Український поет так могутньо і всебічно виразив своєю творчістю духовість українців, ідеали і прагнення, він в такій мірі став символом своєї країни, як Гомер був виразом всієї Еллади, Вергілій -- Римської імперії. І ні один з пізніших європейських письменників так універсально не відбивав національної істотності свого народу, як це було властиве Шевченкові. Навіть великий Данте, терциантами "Божественної комедії" якого так послугуються в щоденній мові, не став універсально виразом духу всієї Італії. Ще в меншій мірі виразниками національної духовної цілості для своїх країн були Сервантес, Мольєр чи Толстой. І лише Шевченко в новітніх часах людського буття став для цілої нації на довгий час символом, духовним провідником усіх основних національних стремлень."*

Немає можливості в короткому огляді ширше розказати про вагу окремих праць і цілого цього виняткового видання. Можна тільки з певністю сказати, що проф. Ю. Бойко на еміграції чи не найбільше прислужився дослідженню творчості Шевченка та його популяризації серед народів Європи. У цьому найперше велику заслугу має його праця "Тарас Шевченко і західноєвропейська література", що вийшла в перекладі на кілька мов. Величезну користь принесла нашій літературі його велика збірка вибраних творів, що вийшла німецькою мовою *"Gegen den Strom"* ("Проти течії") у найповажнішому В-ві Карл Вінтер Університетс-ферлаг у 1979 році, у Гайдельберзі, показавши нашу історію і творців літератури у правдивому світлі.

Дуже змістовна й переконлива його розвідка на тему "Белінський і українська література". Досі постать Белінського показували як великого демократа, ідеального і справедливого критика. Ю. Бойко, розкрив його правдиве обличчя як шовініста ненависника української мови й літератури, який заповідав їхню скору загибель. Чи не найгостріше і найбрутальніше Белінський виступав і проти Шевченка, про що досі замовчувалося.

Дуже збагатили і прикрасили цей збірник і такі праці Ю. Бойка як "Естетичні погляди Лесі Українки та її стильові шукання", "До проблеми розвитку Франкового стилю", "Міхновський і наша літературна традиція". Багатьом дослідникам української літератури, а також і викладачам, студентам і читачам буде

Україна мусить відродитися і мусить вкінці відлучитися від Москви, мусить вповні зєвропеїзуватися. В цьому не тільки добро України але і цілого світу:

Суть проблеми така: щоб зєвропеїзуватися, Україна мусить покинути імперію і стати демократичною. Щоб вкінці стати цивілізованою, Москва, мусить відректися своїх зазіхань на національні меншини, на чужі землі і держави. Щоб забезпечити мир, Захід мусить підтримати процес дєкомунізації і деколонізації Єврозії.¹¹

Книжка Плюща дуже на часі і дуже потрібна. В франкомовному світі існують величезні лакуни на тему України. В Канаді вона повинна бути розповсюджена в провінції Квебек. Варта б її теж переложити і на англійську мову. Не пошкодило б авторові видати її і в Україні в оригінальному українському варіанті. Успіх мала б вона там не менш потрясаючий, як колись Інтернаціоналізм чи Русифікація, хоч стилем вона відмінна від більш сухої книжки Дзюби. Спосіб аргументації в Плюща цікавий і переконливий. Без сумніву, в такому короткому і часах загальному оглядові можна зробити деякі пропуски. Можна б, наприклад, закинути Плющеві, що він поминув Підмогильного, коли він твердить, що до появи Андіївської і Барки не було дійсно української прози;¹² можна закинути йому, що він не доцінив ролі Франка в розвитку національної свідомості Галичини;¹³ можна сперечатися з ним відносно ролі КГБ в теперішньому відродженні України;¹⁴ чи навіть не годитися з ним щодо грядучого фашизму. Та це дрібниці.

Незаперечним є те, що книжка Плюща, *Ukraine: A Nous l'Europe*, як і інші праці цього автора, в першу чергу цікава і абсорбуюча. В час, коли Україна знову старається стати на ноги, конечно треба промостити їй шлях світовою "візитівкою". Плющева праця являється того роду візитівкою з під пера людини, яка в франкомовному світі доволі відома. Помимо її франкомовного скерування вона заслуговує на широке розповсюдження не тільки між чужинцями, але і між українцями.

Данило Гусар СТРУК,
Торонто

Примітки:

1. стор. 115.
2. ст. 20-21. Цей і інші приклади з книжки в моєму перекладі -- ДГС.
3. ст. 109-110.
4. Плющ цитує російською мовою слова Пушкіна про подавлення російським військом польського повстання 1830-1831.
5. ст. 112-113.
6. ст. 294-295.
7. ст. 297.
8. За президентом Персом -- Evil Empire.
9. ст. 297.
10. ст. 298.
11. ст. 302.
12. ст. 103.
13. ст. 104.
14. ст. 284-285.

NON STOP

ЛОТ
пропонує єдине
безпосереднє сполучення
Монреаль -- Варшава. Відліт
з Мірабел кожної п'ятниці.
Пропонуємо також сполучення
до Риму, Баньоку і до
більшості європейських
столиць. Сердечно
запрошуємо.

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монреалі: (514) 844-2674 в Торонто: (416) 236-4242
Fax: (514) 844-7339 Fax: (416) 236-0433

POLISH AIRLINES

2000 Peel St.
Suite 680
Montreal, Que. H3A 2W5

Looking for that authentic Ukrainian gift?

UKRAINSKA KNYHA

A Division of
Demo Trade Limited

**Importer and distributor
of fine giftware**

NOW
DUTY FREE!

No Duty on clothing
(except leatherware), footwear
and food sent in prepaid parcels to
Ukraine, Belarus, Russia, the Baltic
States and other parts of Eastern Europe.

- EMBROIDERED
tablecloths towels bedspreads
aprons blouses shirts
- BEAUTIFULLY PRINTED
wool kerchiefs and shawls
- HAND PAINTED
decorative plates and boxes
- INLAID WOOD
from the Carpathians,
Hutsulshchyna and Bukovyna
- GLASSWARE AND CRYSTAL
from Lviv and Kiev
- BOOKS PERIODICALS and more

Your heritage art store

UKRAINSKA KNYHA
962 Bloor Street West, Toronto, Ontario M6H 1L6
Canada
FAX: (416) 531-4075 Phone: (416) 534-7551 TELEX: 06-22465

корисно познайомитися з творчістю Сергія Єфремова, Олега Ольжича, літературознавця М.М. Оглоблина з діяльністю Миколи Скрипника, історика О.П. Оглоблина, драмою В. Винниченка "Між двох сил", творчістю Миколи Хвильового, якому автор присвятив аж три розвідки.

Пишучи про діяльність великого патріота України Миколу Міхновського, Юрій Бойко робить перегляд його попередників, що згадували про неволю в якій перебувала Україна, але ще не сформували так ідеї боротьби за самостійність, як Міхновський.

Підсумовуючи цей короткий огляд, треба підкреслити велику ерудицію автора в західноєвропейській та російській літературах, його об'єктивність і глибину праць. Дякуючи своєму талантові та працьовитості, Ю. Бойко став інтернаціонально знаним ученим.

Тож появу його "Вибраних праць" у Києві треба тільки вітати, бо дотеперішні видання з соцреалістичним наставленням далекі від правдивого освітлення нашої історії, як і історії української літератури. ■

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА ПЕРЕВИДАЄТЬСЯ В УКРАЇНІ

Заходами відновленого 1989 р. у Львові Наукового Товариства ім. Шевченка започатковано репринтне перевидання Енциклопедії Українознавства (словникової частини), що від 1955 року видавалася осередком НТШ у Сарселі (Франція) за редакцією проф. Володимира Кубійовича та проф. Аркадія Жуковського.

У Києві відбулася презентація I тому Енциклопедії Українознавства. Зібрання відкрив академік Академії наук України д-р Ярослав Яцків. Про історію видання та перевидання ЕУ розповів голова НТШ у Львові д-р Олег Романів. Створення нової подібної енциклопедії потребує кількох десятиліть праці, а тому вирішено насамперед перевидати сарсеську ЕУ, додавши до її 10 томів ще 2 чи 3 томи, які міститимуть доповнення та уточнення. Видання планується завершити до кінця 1995 року. На презентації також виступили віце-прем'єр українського уряду д-р Микола Жулинський та професор Університету Айова (США) д-р Ярослав Пеленський.

Видання Енциклопедії в умовах економічної кризи -- надзвичайно складна справа. Томи ЕУ виходитимуть невеликим тиражем, який, звичайно, не задовольнить потреб усіх зацікавлених читачів. Основна частина тиражу розповсюджуватиметься через книгарню НТШ, що міститься у Львові на проспекті Шевченка, 8. I том побачив світ завдяки фінансовій підтримці кількох підприємств та установ Львова і Дрогобича. Його високоякісне поліграфічне виконання забезпечила львівська книжкова фабрика "Атлас". Можливо, що українці з інших країн світу також хотіли б прилучитися до цієї корисної справи. За інформацією просимо звертатися на адресу:

Україна, 290000 Львів
вул. Матейка, 4
Наукове Товариство імені Шевченка

Веніамин ЕППЕЛЬ

ДІЯСПОРНА ЛІТЕРАТУРА -- В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У вересні цього року в Київському університеті заходами Інституту українознавства, що його очолює проф. д-р Петро Кононенко, запроваджують курс української літератури діаспори. Викладатиме його д-р Яр Славутич, професор-емерит Альбертського університету. У зв'язку з цим просимо еміграційних авторів прислати якнайскоріше свої видання для вжитку студентів-україністів. Книжки після закінчення курсу будуть передані до університетської бібліотеки. Бандеролі слати на адресу:

Київ 252017
Київський університет
бульвар Шевченка 14, кімн. 116
директорові П. Кононенкові
(для Яра Славутича)

DR. NATALIA STAWOWCZYK
ACUPRESSURE

Лікування методом натуральної медицини включаючи різного роду сеанси масажу -- лікувальні та профілактично-оздоровні.

Лікування таких недуг як:

Системи травлення; Дихальної системи; Нирок і мочових проводів; Крові -- кровоносної системи; Нервів -- невралгії, невротенії, неврози; м'язів, суглобів, костей; Жіночі недуги; Шкірні недуги тощо.

8 Peach Tree Path **Tel.: 244-5838**
ETOBICOKE, ONT. години прийому від 10:00 до 6:00
M9P 3T7 за попереднім домовленням.

ВІДОМА ДЕНТИСТИЧНА КЛІНІКА
д-ра ЯРОСЛАВА ШУДРАКА

Дає якісну професійну обслугову.

DR. J. SHUDRAK
DR. A. KOSTIRKO
DR. Y. KOSTYRKO

1555 Bloor St. W.
(на захід від вул. Dundas)
TORONTO, ONTARIO
M6P 1A5

Приймає за телефонним домовленням і в наглих випадках!

Тел. 532-3002

ЮВІЛЕЙ ІВАНА СТЕШЕНКА

Іван СТЕШЕНКО

У Київському Будинку вчителя -- колишньому будинку Центральної Ради -- відбувся урочистий вечір, присвячений 120-річчю від дня народження видатного громадського діяча, поета, перекладача та літературознавця Івана Стешенка. Про його життя і діяльність розповіли письменник Юрій Хорунжий та начальник відділу Міністерства освіти України Микола Мельник.

Іван Матвійович Стешенко народився 24 червня 1873 року в Полтаві. Освіту здобув у Харківському та Київському університетах. Був викладачем у гімназіях та інших навчальних закладах. І. Стешенко належав до нелегального товариства "Молода Україна", згодом -- до Української Соціал-Демократичної Робітничої Партії (УСДРП). Брав участь у літературному гурті "Плеяда", а також у діяльності київського Літературно-артистичного товариства.

Твори Івана Стешенка друкувалися переважно в Галичині, оскільки на території Російської імперії до 1905 року діяла заборона на українське слово. У Львові, зокрема, видано його історичну драму "Мазепа" та переклад "Метаморфоз" Публія Овідія Назона. Також І. Стешенко перекладав твори П'єра-Жана Берамже, Фрідріха Шіллера та інші.

Багато Стешенкових поезій, підписаних псевдонімом Іван Сердешний, побачило світ на сторінках часопису "Правда". Згодом вони вийшли двома окремими книжками -- "Хуторні сонети" (1899) та "Степові мотиви" (1901).

Іван Стешенко -- автор "Історії української драми" (друкованої 1907 р. в київському журналі "Україна"), досліджень про творчість Івана Котляревського, Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, Олексі Стороженка.

Поряд з Михайлом Грушевським Іван Стешенко був одним з фундаторів Українського Наукового Товариства в Києві. Він також брав участь у виданні сатиричних журналів "Шершень" та "Гедзь", а у 1913-1914 роках редагував тижневик "Сяйво".

У часах визвольних змагань І. Стешенко ввійшов до уряду Української Народної Республіки. Будучи першим українським міністром освіти, він доклав чимало зусиль до українізації школи, а також до створення інших національних шкіл, зокрема єврейських.

29 липня 1918 року на одній з вулиць Полтави Іван Стешенко загинув від кулі невідомих вбивців. Доля інших членів його родини також склалася трагічно. 1942 року в більшовицькому концтаборі у Казахстані померла дружина -- дитяча письменниця Оксана Стешенко (дочка Михайла Старицького), а в іншому концтаборі -- на Колимі 1939 року син Ярослав -- мистецтвознавець та бібліограф. Дочка Стешенків Ірина -- відома перекладачка з французької, англійської та інших мов, колишня актриса театру "Березіль" -- також була ув'язнена, але згодом їй пощастило повернутися до Києва.

У виконанні акторів на всьорі звучали поезії та уривки з публіцистичних статей Івана Стешенка. Вечір завершився концертом учасників художньої самодіяльності Будинку вчителя.

Веніамин Еппель, Київ

ДО СТАТУЇ ГОМЕРА

Величний батьку наш, Гомере незабутній!
Неначе крізь етер блискучий, золотий,
Я бачу образ твій яскравий та славетний,
Що сяє з-під вінка, мов промінь той святий.
Могучий погляд твій блищить натхненням мира,
Душа у мріях вся палає та горить...
І на твоїх руках проста, нештучна ліра
Небесних згуків рій от-от пролле у мить.
І тихо ти заграє... Дзвенять, зростають згуки...
А тут світліша все -- і сонце, й світ, і день.
Немає більше сліз! Нема нудьги та муки!
Втонуло все лихе на дні живих пісень.
І слуха пишний світ, і слуха все на світі,
І усьому тому, про що дзвенить той спів,
Вважасяєм теж і ми, мов чарами сповиті,
І нині -- через ряд намучених віків.

Веніамин Еппель -- молодий дослідник історії української літератури, зокрема й літератури діаспори. Радий листуватися з тими, хто має подібні зацікавлення, а також з усіма, хто хотів би поділитися невідомою в Україні цікавою інформацією.

Україна, 252151 Київ
вул. Смілянська 17, кв. 67
Веніамин Еппель

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Fax: (416)-236-3677

Інж. ЮРІЙ О. ОХРИМ
Президент

- Консультативна інженерська фірма міжнародного засягу. ● Виконує всі фази планування, будови і перевірки більших індустріальних проєктів.

Bloor West Village
BAKERY & CAFÉ
763-3365

*Натуральний доброякісний європейський хліб
та різні печива і торти*

Завітайте до нас -- будете вдоволені!
2202 Блур стріт Вест -- ТОРОНТО
(схід від Runnymede Rd.)

ДУМКИ ПРОТИ НОЧІ

- ♣ Надія, кажуть, вмирає останньою. А (постчорно-бильська) нація?
- ♣ Декому крапка над "і" муляє і у прямому, і в переносному розумінні.
- ♣ Часто брак нової думки компенсується новими словами.
- ♣ Що більш забутнє минуле, то менш здобутнє майбутнє.
- ♣ Розумний той, чий розум зверху.
- ♣ Колись були неокласики, потім настали недокласики.
- ♣ Начальник часто тому й начальник, що він начальник.
- ♣ Найважче позбутись того, чого не може бути.
- ♣ Добре, коли в житті є мета, та погано, коли за неї править межа.
- ♣ Гідність -- це не те, що у пляшці видніє на дні.
- ♣ Гасла найлегше міняти: одне погасло -- інше стало ясно.
- ♣ Дволикість виправдана тільки в поцілунку.
- ♣ Одноголосно -- це коли інакодумці кривлять душею.
- ♣ Важко продиратися від послуху до поступу.
- ♣ Анонім -- це той ніхто, що долає будь-кого.
- ♣ Майже цитата: "Імперія -- це погано, але що вона об'єднала нас -- це добре".
- ♣ Думки проти ночі не потьмяніють і за дня.

Ростислав ДОЦЕНКО

ВЕЧІР ДОКІЇ ГУМЕННОЇ В УКРАЇНІ

У Києві, 26 лютого, в колишньому будинку Української Центральної Ради відбувся літературний вечір Докії Гуменної.

Вечір zorganizував Інститут Літератури Академії Наук України.

На вечорі, яким проводив д-р Федір Погребенник, виступали заступник міністра освіти України Анатолій Погрібний, професор Київського університету Петро Кононенко, письменник Вадим Пепа, директор видавництва "Смолоскип" Осип Зінкевич і Роман Ференцевич.

Київські актори читали уривки з творів письменниці, а самодіяльний хор Академії Наук України відзначив Докію Гуменну добіркою духовних і патріотичних пісень. Всі високо оцінили творчість Д. Гуменної, з великою пошаною говорили про її тернистий шлях у літературі 20-40-х років.

У Києві видавництва "Смолоскип" і "Український письменник" готують до перевидання два перші томи спогадів Д. Гуменної. Інші видавництва готують до друку її "Діти Чумацького шляху" та "Хрещатий Яр". ■

Богдан ЧЕПУРКО

ФІЛОСОФЕМИ

- Птах птахові не заздрить.
- Як багато людині треба, щоб зрозуміти -- як мало людині треба!
- Нічого мені не потрібно, але як це дорого коштує!...
- Лихо самосійне: якщо не робити добра -- родить кривда.
- Поза словами ідей нема, але слова затемнюють істину.
- Для дурня і мудреця умовідвід зайвий.
- Авторитет -- пародія на вічність.
- Навіть щонайкраще життя -- пародія Господніх замислів.
- Рівність -- це вірність.
- Чим більше прикрас, тим більше пасують... одна одній.
- Уява не для того, щоб себе уявляти, а щоб виражати.
- Радість в бутті, а не в усвідомленні радості буття.
- Треба мати умови, щоб змалювати їх відсутність.
- Є уми, але нема умов...
- Філософами стають тоді, коли перестають виголошувати філософеми.
- Єдина слабкість варта уваги -- це любов. Але любов -- це сила!
- Коли кайданів не уникнути, їм приписують здатність дзвонити.
- Гарна ідея здатна зіпсувати ще кращу.
- В кожному чоловікові живе бунт Адама з цілими ребрами.
- Душа там сидить -- де болить.
- Здійснена мрія -- сувора дійсність.
- Життя настільки складне, що ускладнення -- смішні.
- Голови варто берегти -- буде чим горіхи бити.
- Суєта не звужує світогляду. Навпаки -- розширює. В бік суєти.
- Закопуючи в собі дитину. Ви закопаете в дитині людину.
- Люди, які попадають в біду, більш гостро, але не обов'язково... більш мислять.
- Основний принцип соціалізму: від кожного по здібностях -- кожному по морді.
- Свобода вимірюється моментом боротьби за свободу. Смерть -- ніщо! ■

У Державному музеї літератури України в Києві експонувалася виставка, присвячена 100-річчю з часу відкриття стародавньої Трипільської культури, поширеної на Правобережжі, частині Лівобережжя та в Молдові. Відвідувачі оглянули 500 унікальних експонатів. Серед них предмети побуту, знаряддя праці й мисливства, культові тощо, знайдені під час археологічних розкопок відомим дослідником В. Хвойком.

СТРИВОЖЕНІ РЯДКИ ПОЕТА

(Роздум над книгою*)

Скільки видано книг, яких народ не читав, скільки написано на догоду, скільки оспівано катів і скільки зламано душ, знищено доль! Нищилась нація, її історія, культура. Видавці таких книжок нагадували упирів, що висмоктували народну кров, сіючи брехню, паралізуючи людську самосвідомість, виховуючи манкутів...

Та обернулось колесо часу. З'явилися нові книги, що несуть правдивий звіт про нашу історію, культуру, мистецтво. Але вони, ті поодинокі на наших книжних полицях видання, нагадують малі острівці в морі бульварщини, що затоплює вулиці нашого міста. Чейз, Агата Крісті затьмарили колись улюбленого юнацтвом (бо змушував замислитись кмітливому) Конан Дойля. Примітив детективу в розлив крові, рясні постріли розбещують молодь, побіжно допомагаючи зросійщенню, бо ж уся продукція навалюється не рідною мовою...

А справжність -- соромиться. Поезія -- відступає. І не диво, що поет з болючим серцем бачить рідне слово на цвинтарі, поряд з найдорожчим:

*Озирнувся. Боже!
З жаху сторопів.
Там, де вечір тінь мою зламав,
Час вимощував дорогу --
з черепів
тих, кого я вранці обіймав...*

Трагічність світобудови спроектована в нашу дійсність, слово про втрату істинного. А істинність завжди повна задуми, як сповідь, як молитва. Зате в часи фатальні для нації -- у ній нескореність! Вдумайтесь у ці рядки:

*Як він жив! Ніби кожна хвилина в жадабу,
як хотів пересвідчитись, що -- не дарма...
Недоспівану пісню понесли до гробу,
затуляючи рота їй крадькома.*

Вірш про долю Василя Симоненка. Біль про долю Василя Стуса. Недоспів їх, жертв тоталітарної системи, підхопив харківський поет Володимир Верховень у новій збірці "На цвинтарі слова", реально стверджуючи, що їхнє слово звучало не дарма. Хай ми ще маємо лише уявну свободу. Знищено Козацьку Січ, але душу народу не знищити. Нищилась інтелігенція, та лицарі духу народного не вимолювали свободи. Адже кати й досі не каються, навпаки -- навіть гуртуються під прапором крові. Українофоби хочуть уже й пам'ять жертв Голодомору зітерти, закликаючи знищити освячений хрест -- пам'ять про 1933-ий. Знищено хліборобів, розстріляно поетів -- печаль поета про них:

*Не всі вернулися живими
І навіть мертвими -- не всі...*

*Їх душі, наче херувими,
літають вільно по тайзі.*

Так, наша свобода уявна, але ми наближаємось до неї після столітніх мороків. Ще не свобода, коли найбагатша земля сиротіє: раніш відбирали, а тепер вагаються -- дати чи продати? Ми ще на перехресті доріг: яку обрати? Так багато баласту, котрий тягне корабель державности на дно. Звідси тривожність рядків, бо ж і дереву не все одно -- чим, ким бути!

*І дереву не все одно --
бути колискою чи труною.
Чуєш: співає з-під пилки воно?
Бачиш: аж бризка сльозою?...*

В поезіях Володимира Верховеня звучать трагічні акорди. Це сповідь сучасника в добу науки, раціоналізму, практицизму, коли образ гармонійної людини -- це ще образ майбутнього. Та уже те, що з'являється таке талановите слово молодого поета, дихає не розпачем, а надією. Повстанців, бунтарів, навіть пророків-ясновидців нам не бракувало. Тепер час -- будівників.

І в книзі "На цвинтарі слова" -- не приреченість людини перед космічним холодом безмежності й вічності, хоч у прелюді збірки рядки про світ, "де на кістках тупіє слава, співає кривцю срібна креш... Іди наліво чи направо, своєї долі -- не минеш!" Долю треба виборювати, як би не банально це звучало! "У слові будь" -- заповіт для мистця.

*Занапастивши тіло, збережи
свій дух -- від глуму падовороння...*

*...У слові будь,
яке не відає ні зрад, ні грат.
Благословенна, долі хресна путь
до віри людської безсмертних врат!*

Микола Іванович Козак -- поет, відповідальний редактор видавничої фірми "Баркар", член Проводу Конгресу Українських Націоналістів. Живе і працює в Харкові. -- Рсд.

* Володимир Верховень. На цвинтарі слова. Поезії. Харків, 1992.

Бл.п. ОЛЕКСА КОМАР

З глибоким сумом і болем повідомляємо рідних, приятелів і знайомих в Австралії і в Україні, що 5.7.1993 року в м. Аделаяді, Австралія, на 84-му році трудовитого життя, після довгої недуги, відійшов у вічність бл.п. Олекс Комар.

Народився бл.п. Олекс Комар 19.1.1910 року в містечку Дорогичині, на Підляшші, це та частина української землі, яка тепер є в складі Польщі.

Під час 2-ої світової війни, Покійний переніс гоніння і переслідування. Пізніше доля закинула його з родиною до Німеччини, а в 1948 році приїхав до Австралії, поселившись в м. Аделаяді, де знайшов затишне життя. Трудився на праці, влаштовував родинне життя, став членом Української Громади, членом парафії Св. Покрови УАПЦеркви, належав до УРДП, ЛСП. Також на протязі довгого часу був представником часопису "Українські Вісті" і журналу "Нові Дні".

Нехай ця згадка про Олексу Комара буде квіткою в його пам'яті.

М. Ваксютенко

СТАРІННЯ ТА ЙОГО ТІНІ

У середньовіччі люди вірили в існування цілющої води, яка може повернути людині молодість. Найновіші досліді з ділянки біології дають деяку надію, що молодечу силу можна буде задержати впродовж довгих літ по винаході ліку проти старіння. Знавці цієї ділянки вірять, що такий "лік" буде винайдений вже в найближчих 25 роках. Блаженні - віруючі.

Причини старіння

Всі біологічні та біохімічні процеси клітинного життя нашого організму залежать у великій мірі від дії та впливів нашого навкілля. Наприклад, невідповідна пожива, брак фізичної заправи, температура, вологість, інфекційні недуги, врешті фізичне пошкодження нашого тіла прискішують зужиття нашого організму та доводять до передчасної його смерті. Існує біля 10 різних теорій старіння. Д-р Натан Шок та д-р Бернард Штеллер з Національного Інституту Здоров'я в Баттесді вважають, що старіння зумовлене пошкодженням генетичного матеріалу клітин, які перестають помножуватися. Інші геронтологи заступають думку, що старіння зумовлене відсутністю потрібної поживи для наших клітин, у виді певних ензимів, що відрізняють один рід клітин від других. Врешті, старіння може бути вислідом нагромадження старечого пігменту або токсичної (отруйної) речовини в людських клітинах.

Біологи намагаються з'ясувати причину сповільнення функції клітин та перевірити, чи це є вислідом їх переважанення неактивними клітинами, пошкодження, чи зміни їх дії. Щойно коли вони знайдуть відповідь на ці питання, буде можливим продовжити не тільки молодість, але через селективне вирощування людини -- тривалість її життя.

Самотня старість

Але заки біологи винайдуть біологічну "криницю молодости" -- старечий вік змагається із щораз більшими проблемами. Одна з них -- це надвишка жінок над чоловіками. Сьогодні бо на 100 чоловіків у 65-ому році життя припадає 139 жінок. Найтрагічніше те, що ця надвишка постійно більшає, і в 2000-ому році сподіваються, що на 100 мужчин припадатиме 150 жінок.

З цього бачимо, що кожна третя жінка в ХХІ сторіччі муситиме жити самотньо. Це значить, що на 30 мільйонів "старших" громадян Америка матиме 16 мільйонів "самотніх", а в тому числі 9 мільйонів удів.

З другого боку, великий поступ медицини віщує, що людина в 2000-ім році, яка перейде на пенсію у 65-ім році життя, житиме щасливо щонайменше ще 30 років, замість доцьогочасних 13 років для чоловіків, а 16 -- для жінок.

Як ми старіємося?

Нещодавно відбулася у Вашингтоні наукова конференція "Перспектива продуктивного старіння", яка виявила, що під сучасну пору старші віком люди набагато розумніші, здоровші і продуктивніші за своїх побратимів з молодших генерацій.

Ті великі зміни зумовлені поступом знання, поширенням друкованого слова, освідними телевізійними програмами та кращим харчуванням.

Психологічні та неврологічні досліді старечого мозку виявили збільшення його здатности до направи пошкоджених невронних пов'язань (дендронів), у випадку зовнішніх чи внутрішніх пошкоджень мозку. Але багато старших віком людей, здебільша тих, що не провадять систематичної гімнастики свого мозку й тіла, що затрують свій організм ніотиною чи алкоголем та не контролюють постійно тиску своєї крові, доживають свого віку в старечих піклувальних домах.

Lasciate ogni speranza, voi chentrare!

Цей напис, викарбуваний на вхідній брамі до пекла, в поемі Данте Аліг'єрі "Божественна комедія" означає буквально: "Облиште всяку надію -- хто входить сюди", в ширшому розумінні означає: безнадію, безвихідність та відчай.

Такий напис можна б покласти без вагання на дверях більшости вщерть переповнених "nursing homes", куди попадають й українські старші віком люди, які не можуть самі собою піклуватися. Звичайно, маємо на думці не люксові піклувальні дома, що в суті речі становлять приватні шпиталі, часто з окремим медсестрою для кожного старця. Кошт побути в таких домах дорівнює 30,000-60,000 дол. на рік. Маємо на думці набагато дешевші піклувальні дома на удержанні Медикер, міста або штату, в яких українська немічна людина, без достатнього знання англійської мови, без належної опіки та густо-часто забута всіма, доживає свого віку.

Це одна з тіней, пов'язаних з продовженням віку життя людини двадцятого сторіччя, чого ніхто на початку нашої доби не передбачав, бо продовження віку людини створило не тільки інституцію піклувальних домів у її поширенім виді, але захитало також фінансовими основами соціального забезпечення та соціальної медичної опіки.

Зате краще стоїть справа з домами для старших, чи як у нас загально говорять, "сеніорів", які, мов гриби по дощі, появилися в цілій Америці та Канаді за останнє 25-ліття. Між іншими побудовано також у Філадельфії такі два українські дома заходами Владики Василя Лостена на посілости Української Католицької Епархії.

Таких домів треба нам більше! І вони повинні стати у пріоритет наших вагомих завдань в діаспорі, звичайно, при умові, що будуть повністю замешкані українцями. Такий старечий дім повинен також бути побудований в українськім осередку в Бавнд Бруку, та в інших українських осередках США і Канади. ■

Бл. п. МИКОЛА ШАБЛІЙ

На початку липня ц.р. помер на серце Микола Шаблій в Арлінгтон Гайтс, передмісті Чикаго, США. Народився він 1921 року на Кубані, куди втекли його батьки з Полтавщини. Довший час жив самотньо в домі ОДУМ-у в Чикаго, а в 1969 році виїхав в передмістя Чикаго, в Арлінгтон Гайтс, де мав невелику хату на акрові землі. Постійно рився на городі, садив виноградник, дерева,

але також передплачував і читав українську демократичну пресу, щедро жертвував, щоб її утримати.

Як постав ОДУМ, став членом ОДУМ-у, пізніше членом Товариства Прихильників УНР, ДОБРУС-у, УРДП (УДРП) та постійно турбувався долею України. Їздив майже кожного разу на з'їзди ОУРДП, УРДП, що відбувалися в Канаді чи США. Це він на 7-му з'їзді УРДП в Детройті пропонував купити землі в Алясці й там поселитися компактною масою, як колись поселялися певні групи американців.

Микола Шаблій був великим любителем книжок. Зібрав цінну велику бібліотеку, бажав переслати її кудись на Схід України. Але, не збирався ще помирати, тож відкладав на пізніше. Багато його книжок уже вислано в Полтаву, Київ, Херсон, а на вислання інших робляться домовлення з консулом України, куди раціональніше їх послати. Він не лише купував книжки, але й допомагав письменникам їх розповсюджувати, особливо Докію Гуменній, Василю Барці, Григорієві Костоюкові, Юрієві Дивничу та іншим. Він був великим жертводавцем на потреби УВАН, Фондації Багряного, Фонду Вол. Винниченка, Гарварду; допомагав "Українським вістям" (він є одним з тих, хто дав тисячу доларів на придбання дому видавництва), "Новим Дням" та іншим. Останньо дуже турбувався й пропонував свою тисячку щоб перекласти на англійську мову книжку про голод "Народна книга меморіал голод 1933", яку видали Лідія Коваленко та Володимир Маняк в Україні, казав, що це важливіша праця як "Біла книга про чорні діла Кремля", на яку він також дав гроші.

Микола Шаблій, не любив щось викидати. В його хаті були й речі, які він придбав, хоч ніколи їх не вживав. Тлінні останки М. Шаблія поховано з церкви св. Софії, де він був парафіянин, на українській секції кладовища в Елмвуді, передмісті Чикаго. В заповіті, який він зробив ще в 1969 році, все своє майно записав на осередок ОУРДП в Чикаго та філію ОДУМ-у в Чикаго. Пам'ятник на його могилу вже замовлено. В сороковий день його смерті, в пам'ять його, отримано 500 доларів на потреби "Нових Днів".

Хай американська земля буде йому легкою. Вічна йому пам'ять!

Редакція

Св. п. МИСТЕЦЬ МИРОН ЛЕВИЦЬКИЙ

З глибоким смутком повідомляємо читачів, що 17-го липня 1993 року в торонтській лікарні упокоївся на 81-му

році життя видатний і популярний український образотворчий мистець, відомий письменник, журналіст та співтворець українського культурного життя бл.п. Мирон Левицький.

Він народився і виростав у Львові, вчився в школі славетного мистця Олексі Новаківського, опісля в Академії Мистецтв у Кракові, багато подорожував і виставлявся в мистецьких осередках світу. Останні його виставки з рідкісним успіхом відбулись у Києві і Львові.

Покійний похоронений на українському цвинтарі Св. Володимира біля Торонто. Залишив у жалобі вірну дружину Галину, сина Марка з дружиною Лесею й родиною, родичів в Україні і Чехії та велике коло приятелів і шанувальників його творчості у всьому світі.

Бл. п. Мирон Левицький залишив величезну, неоціненну мистецьку спадщину, яка буде завжди живою, інспіруючою часткою української культури.

Про творчість і ролю бл.п. Мирона Левицького в українському культурному процесі "Нові Дні" писатимуть не раз.

Вічна йому пам'ять!

ПОМЕР АТАНАС ФІГОЛЬ

Після короткої недуги помер у Мюнхені 30-го липня 1993 р., на 85-му році життя, бл.п. д-р Атанас Фіголь -- колишній видатний пластовий та громадсько-політичний діяч, організатор різних українських наукових заходів у діаспорі, засновник і перший голова Фондації Енциклопедії Українознавства, протягом кількох років популярний безпартійний голова Виконного Органу УНР. ■

"ІМ ДЗВОНИ НЕ ДЗВОНИЛИ" -- АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Цього року вийшла у світ мемуарна повість Олексі Гай-Головка "Ім дзвони не дзвонили" англійською мовою, в якій автор розкриває події голодомору 1932-1933 рр. в Україні, запланованого і здійсненого терором під советсько-московською окупацією. Видання цієї книги субсидіювала Фондація ім. Тараса Шевченка при Конгресі Українців Канади й видала її вінніпезька видавнича компанія Communigraphics.

Зміст цієї Гай-Головкової повісті -- це вирізьблені в трагічних колізіях і діях образи людей і зв'язані з ними апокаліптичні події з доголодового й голодового періодів. Цих людей автор, як свідок і жертва голодомору, подає з палахкотливою пристрастю, наснаженням і мистецькою силою.

Досі ми мали кілька книг про голодомор 1932-1933 рр. українською й англійською мовами. У цих книжках автори оперували історичними фактами, одні ширше, а інші вужче. Гай-Головка в книзі "For Them the Bells did not toll" показав передголодовий і голодовий періоди в дії, майстерно вклавши свої спогади в форму динамічної повісті, що змушує читача читати її до кінця.

Гай-Головкова англійська повість вийшла якраз в пору -- в шестидесятіліття голодомору, який широко відзначається цього року в Україні і скрізь на чужині, де живуть українці.

Як довідуємося, видавнича компанія Communigraphics вживе заходів, щоб Гай-Головкову книгу "For them the Bells did not toll", розповсюдити в усьому англійськомовному світі, як це було з його книгою "Duel with the Devil".

Г. Воронець

ЩЕ РАЗ ПРО МОВУ

В "Нових Днях" за жовтень 1992 р. поміщені деякі неправильні твердження С. Геніка-Березовського про мову, мовляв, ми говорили "канадйський", "торонтонський", а нам принесли "канадський", "торонтський". Не хоче подивитися до словника Голоскевича, де є "канадський" і "палермський" (Палермо звуково подібне до Торонто). А на цьому словникові запеклася кров замучених найліпших інтелектуальних синів України! С. Генік-Березовський "забуває", що за польських часів навіть українська інтелігенція спілкувалася не літературною українською мовою, а мішаниною української, польської, російської, німецької та інших мов. А це тому, бо вищі духовні "вожді" не прийняли всеукраїнського правопису.

Тепер С. Генік-Березовський у своїх виступах на телебаченні псує нашу "слов'яну" мову, вживаючи: "ХОртиця" (замість ХортИця); "осьма" (восьма); "зеро" (нуль); проОшу (проШУ); "ярина" (городина, ярина -- це свес, гречка, ячмінь і т.п.); "завстидити" (засоромити); "копаний м'яч" (футбол); "інжнір" (інженер) -- та силу-силенну "свуек". (Треба в'яснити, що автор критикованої статті не виступає на телебаченні, тож і всі ці "гріхи" не його -- Ред.)

Я не авторитет у законах української мови, я тільки навчався у всіх трьох рівнях шкіл України за часів українського ренесансу 20-х років -- з його початку до його трагічного кінця (Скрипник, Шумський, Хвильовий та багато інших).

В "Нових Днях" за червень 1993 р. подано, що Оксана Баюл чемпіонка фігурної їзди на лижвах. Не на лижвах, а на ковзанах (до речі придбав їх для неї її земляк Петренко -- чемпіон того ж спорту для чоловіків). На лижвах ходять по снігові і по рівному, і з гір. На західних українських землях, від іншомовних впливів, на лижви кажуть "лещата". Справедливі ж значення слова лещата такі: охопити чи тиснути когось чи щось з двох боків, ніби літерою Л ("Кривоніс і Богун взяли ворога в лещата"); лещата -- прилад для роздшування, лущення горіхів; лещата -- прилад для знімання кори з лози...

Прийміть, Григоровичу, ці мої мовні зауваження як щирі, конструктивну пораду. І то тільки так!

З пошаною, *Т.Г. Коба, Лондон, Онт.*

Приймаю з подякою, але правильні українські наголошення не вивчу ніколи, бо ж починав і кінчав школи неукраїнські. А на чужині, за півстоліття, майже всім нам "язики помішались".

М. Дальний

ПОДЯКА ОКСАНІ І ПЕТРОВІ ЯЦИКАМ

Пише Вам жителька із невеличкого українського містечка Умані. Я отримую журнал "Нові Дні" зовсім недавно. За цей короткий час я прочитала дві публікації (Оксани Яцик), які мені дуже подобались. Переді мною вимальовується портрет розумної, вольової дівчини, яка понад усе любить свій край, Україну і дуже хоче їй зарадити.

Я працюю в школі. По силі своїх можливостей розповідаю вихованцям, як треба жити, як запобігти нашим невдачам. Ваш лист у журналі прочитали й обговорили з старшокласниками. Оте прислів'я про рибку, мабуть, кожному врізалось в пам'ять назавжди.

І от знову Ваша замітка "Для чого очі на чолі?" Як Ви стараєтесь допомогти нашій молоді, як хочете, щоб вона

отримала хорошу освіту. Мені, як вчительці зараз дуже прикро говорити про освіту, про навчання. Бажання навчатися в багатьох дітей пропадає. Молоді вихованці не бачать перспективи навчання... Я їх підтримую, вселяю віру в майбутнє, та чи надовго?...

Хочеться вірити, що наша молодь зуміє довести на що вона здатна, що ми навчимося господарювати по-справжньому.

А Ви, Оксаночко, разом із Петром Яциком, вершите велике діло. Хай Бог Вам допомагає!

Галіч Галина Антонівна, Умань

А Я НАДІЯВСЯ...

Пробачте за несвоєчасну плату на 1993 рік. Їздив на Україну, з надією когось побачити з родичів. Але мої пошуки не дали нічого, всіх родичів потрібно шукати в Сибірі, може хтось ще живий -- "благоденствує" в Росії...

Колись Ви мені радили звернутися в місто народження, але відповіді я не отримав. Там сидять (урядують) ще вестерни сталінської доби. Діють, як хочуть; одне право в них відібрали -- судити, зсилати на далеку північ. А я надіявся хоч когось з родичів побачити та відсвяткувати своє вісімдесятиліття на Україні...

М. Колдун, Клівленд

Ознайомившись з дописом Валерія Касьянова "За собі нічого не буває" ("Нові Дні", липень-серпень 93), стверджую, що половина з того, що він пише, не відповідає правді. Я мав нагоду побачити роботу наших українців на свої очі і коли всі так працюють -- України не буде...

Василь Жураківський, Ст. Кетринс

Висилаю \$200.00 австралійських на відновлення моєї авіо-передплати, а на решту шліть журнали комусь у Харкові... В травневому числі мені подобається (між іншими речами) стаття В. Жили про Гр. Костюка і Галини Черинь "Папкорн". Дякую за них!...

Ваш Євген Гаран, Вой Вой, Австралія

...Висилаю чек на біжучий рік та все дякую Вам, як Господу за такий неоціненний-цікавий журнал. Очікую з нетерпеливістю його приходу. Перечитую всі статті і поезії, що до сліз проникливі.

Най Вам Господь дасть сили, витривалості у Вашій нелегкій праці на користь нашої "Україні милій" та її народові...

П. Проданюк, Нортрідж, Каліфорнія

Даруйте, що з запізненням висилаю передплату за журнал "Нові Дні" і на пресовий фонд (разом 100 австралійських доларів... Я ветеран (95 років!) збройної боротьби 1917-20 років в Армії Української Народної Республіки та в 1945 році в Українській Національній Армії під зверхністю ген. Павла Шандрука, в протитанковій бригаді "Вільна Україна" під командою Петра Дяченка.

Щастя Вам Божє в Вашій корисній праці. Слава Україні!

Павло Кульчицький, Гарборд, Австралія

Шановний Пане Кульчицький!

Сердечно вітаємо з Вашим славним 95-літтям. І дякуємо Вам за те, що не відходите з фронту до остаточної перемоги. Такі, як Ви 43 роки тримали "Нові Дні". На

жаль, чимало Ваших молодших побратимів підняли руки й капітулювали у віці 80-85, нарікаючи на очі та інші недомагання.

Редактор

ПРО ЧАСНИК І ДИЗЕНТЕРІЮ

Перебуваючи в'язнем у страшному німецькому концтаборі Гузен 2, філії Маутгаузен (134611) у Австрії, будучи виснаженим і хворим та маючи туберкульозу легенів, я ще захворів і на страшну хворобу дизентерію (різачка, кривавий понос). Тут ця хвороба розвинулася у велику епідемію. Лікувати її ніхто не хотів. Всіх, хто звертався за медичною допомогою від цієї хвороби до концтаборового шпиталю -- РАВІРУ або був замічений, що має таку хворобу негайно вбивали і їхні трупи спалювали. Тому хворі скривали як могли свою хворобу, хоч від неї вмирили сотні в'язнів. На моє щастя, скоро настала капітуляція Німеччини. Ідесь 10.5.1945 р. коли вже було вільно в'язням виходити за колючі дроти концтабору, мені один в'язень (мабуть, фельдшер по фаху) порадив піти на огороди, нарвати стебел із листям молодого зеленого часнику, зробити дрібненьку січку "кашецю", посолити і перемішавши все це з'їсти по не повній столовій ложці, не менше 2-3 рази з проміжками за дві доби. Так я і зробив. І після з'їдених мною трьох ложок часнику, я остаточно і на завжди вилікував свою хворобу-дизентерію. Так мені допоміг цей чудодійний ЧАСНИК.

Але вживати в їжу і пиття настойки із часнику вище норми для самолікування, може бути дуже шкідливим для здоров'я. Тому завжди при такому самолікуванні треба порадитися з кваліфікованим лікарем.

Я є ніякий лікар, майже не п'ю спиртних напитків. І вживати регулярно часник для лікування себе почав всього тільки більше року тому. І маю добрі лікувальні наслідки. По рекомендації медичної літератури і лікарів для мене є нормою з'їдати не більше, як по одному зубочку часнику 2-3 рази на тиждень -- та випивати по одній маленькій чарочці сильної настойки на горілці роздрібненого чищеного часнику 3-4 рази на тиждень. Вмістимість чарочки не більше, як півтори столових ложок, настояної на часнику горілки... Тому мені для попередження і лікування, особливо, простудних хвороб дуже допомагає часник і пиття чаю із чудодійним соком звичайного лимону...

Іван Перепадченко, Торонто

НОВА КНИЖКА ВІТАЛІЯ КОРОТИЧА

Як інформує І. Безсмертний на сторінках "Вістей з України", у США англійською мовою виходить у світ публіцистична книжка Віталія Коротича п.н. "Дзеркала". В. Коротич написав цю книжку вже в Америці, у вільний від викладацької роботи час.

Це книга про той режим, який сплодили комуністи для власного вжитку і намагалися нав'язати людству. Це книга -- про те, як почуває себе в тій системі людина творча, болісно прагнучи зберегти незалежність від системи й від вирощеної соціалістичної "тиранії односторонності". Це вони, люди гіпертрофованого колективістського інстинкту, завжди влаштовують улюлюкання довкола тих, хто робить справу. Коротич зробив "Огонек". І не має значення, що в Москві. Важливо, що для всіх нас. І тим увійшов до історії.

Сьогодні він -- професор університету у Бостоні. "Поки що підписав контракт на два роки, а там буде видно..." -- сумно сказав Коротич, побувавши в Москві і відвідавши Київ... ■

НОВЕ ВИДАННЯ "РУСЬКОЇ ПРАВДИ"

Щойно вийшла з друку книжка проф. Леоніда Білецького п.н. "Руська правда й історія її тексту".

Праця появляється за редакцією проф. Юрія Книша, з його вступним словом і примітками. В прилозі подається повний текст Широкої Руської Правди (122 статті) цього стародавнього українського збірника законів, складеного, на думку Білецького, в рр. 1113-1116 ігуменом Сильвестром Київського Святомихайлівського монастиря, за правління великого князя Володимира Мономаха. У книжці подається теж окремий текст Короткої Руської Правди (43 статті), що своїм корінням сягає до 9-го століття, а в основному представляє судову практику часів князя Ярослава Мудрого і його синів.

В своїй передмові Леонід Білецький пише:

"Руська Правда є найвидатніша пам'ятка, що так яскраво змальовує відносини між вищими верствами староруського населення і нижчими, взаємовідносини між мужем і жоною в родині та їх дітьми. Це є невичерпне джерело щодо пізнання соціальної структури українського населення середньовіччя" (ст. 13).

А в підсумках Білецький додає:

"Руська Правда переросла всіх сучасників в стародавньому письменстві... І це вона зробила не красою своїх образів, картин чи стилю, а лише ідеєю втілення своєї Правди і справедливості в реальні відносини життя... Світить своєю правдою вона й тепер, як зразок для нової української Правди, що ляже в основу українського державного відродження" (стор. 130).

Книжка має 168 сторінок друку. Ціна її -- \$15.00 в м'якій обкладинці і \$25.00 -- в твердій. Замовлення слати на адресу:

UKRAINIAN ACADEMY OF ARTS & SCIENCES
456 MAIN STREET
WINNIPEG, MANITOBA, CANADA R3B 1B6

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

У пам'яті Миколи Шаблія, Чикаго, Ілліной	\$500.00
Юрійяк Анатоль, Лос Анджелес, Каліфорнія	400.00
Перепадченко Іван, Торонто, Онтаріо	200.00
Чумак Раїса, Оттава, Онтаріо	50.00
Яцик Петро, Міссіскага, Онтаріо	50.00
Яковиченко Володимир, Васара Біч, Онтаріо	30.00
Коба Тимофій, Лондон, Онтаріо	20.00
Лучкач Володимир, Бобрівка, Коннектикат	20.00
Микитюк Володимир, Гамільтон, Онтаріо	20.00
Томашевський Василь, Оттава, Онтаріо	20.00
Боженко Святослав, Сан Франціско, Каліфорнія	15.00
Д-р Вишницький Остап, Етобіко, Онтаріо	15.00
Орел Тарас, Норт Берген, Нью Джерсі	15.00
Ходаченко М., Торонто, Онтаріо	15.00
Андрієвська Галина, Торонто, Онтаріо	10.00
Андріянів Микола, Саратога, Каліфорнія	10.00
Гаркуша Віктор, Кантон, Мічіген	10.00
Дзівак Татьяна, Вудгавен, Нью-Йорк	10.00
Лімонченко Валентина, Арлінгтон, Вірджінія	10.00
Маланчук Ольга, Вестон, Онтаріо	10.00
Мельник-Марко Галина, Торонто, Онтаріо	10.00
Барташевський Іван, Гакелькот, Англія	£5.00
Діхтяр Петро, С. Гамберсайд, Англія	5.00
Рябокін Галина, Ст. Пол, Мінісесота	\$5.00

Всім нашим жертводавцям "Нові Дні" висловлюють щире подяку за допомогу. Без їхньої допомоги це число журналу не змогло б з'явитися вчасно!

POSTAGE PAID AT TORONTO

Publications Mail Registration
Number 1668

if not delivered please return to:

NOWI DNI
P.O. Box 400, STA ~D~
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

UKRAINE

'93 CHARTERS DIRECT TORONTO - KIEV

AIR UKRAINE

Direct charter flights from TORONTO to KIEV on AIR UKRAINE
beginning May 15th every 2 weeks. Price from \$1200.00 to \$1450.00
PRE-PAY tickets for your relatives in Ukraine to visit Canada on DIRECT
FLIGHT from KIEV to TORONTO \$1500.00

TOURS TO UKRAINE 2 WEEKS

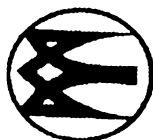
<u>HELLO UKRAINE:</u>	Kiev 1, Lviv 5, Ternopil 5, Kiev 2 - 13 nts Departures: All charter dates	<u>from \$2190.00-\$2350.00</u>
<u>GOLDEN UKRAINE:</u>	Kiev 1, Lviv 10, Kiev 2 - 13 nts Departures: All charter dates	<u>from \$2290.00-\$2490.00</u>
<u>HOSPITABLE UKRAINE:</u>	Kiev 1, Lviv 2, Ternopil 8, Kiev 2 - 13 nts Departures: All charter dates	<u>from \$2090.00-\$2190.00</u>
<u>THE BEST OF UKRAINE:</u>	Kiev 1, Chernovtsi 2, Ternopil 2, Lviv 2, Yalta 3, Kiev 3 - 13 nts Departures: All charter dates	<u>from \$2290.00-\$2550.00</u>
<u>BUKOVINA:</u>	Kiev 1, Chernovtsi 9, Kiev 3 - 13 nts Departures: May 30, June 27, July 25, August 22, Sept. 5	<u>from \$2190.00-\$2290.00</u>
<u>IVANO-FRANKIVSK:</u>	Kiev 2, Ivano-Frankivsk 9, Kiev 2 - 13 nts Departures: May 30, June 27, July 25, August 22, Sept. 5	<u>from \$2190.00-\$2250.00</u>
<u>DNIPRO CRUISE:</u>	Eight-day cruise between Kiev & Odessa, 24 sailings, all inclusive from \$520.00 CAN per person, Outside Cabin, Main Deck, Two Lower Berths. TREAT YOUR RELATIVES IN UKRAINE	

YOUR RELATIVES IN UKRAINE CAN JOIN YOU!

FOR FURTHER DETAILS & PRICES
CALL YOUR FAVOURITE TRAVEL AGENT!

Air Ukraine

1013 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO
CANADA M6H 1M1
TELEPHONE (416) 537-2165
FAX (416) 537-1627
TELEX 06-218557
TOLL FREE LINE CANADA 1-800-268-1785